

Statistik om offentlig upphandling 2017

UPPHANDLINGSMYNDIGHETEN RAPPORT 2017:5
KONKURRENSVERKET RAPPORT 2017:11

OMSLAGSBILDEN

De vanligaste branscherna att upphandla ifrån 2016 var bygg- och anläggningsbranscherna.

Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensverket november 2017

Utredare: Andreas Larsson (ansvarig handläggare), Karin Morild, Stefan Jönsson och Gustav Hammargren.

ISBN-nr: 978-91-983862-4-0

Tryck: Lenanders Grafiska AB, Kalmar, 2017.

Foto: Matton, Johnér och iStock.

Förord

Denna rapport är den tredje gemensamma rapporten som Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensverket ger ut med statistik om offentlig upphandling. Båda myndigheternas intressenter har ett behov av relevant och korrekt statistik om de offentliga affärerna i Sverige. Vi har därför nära samverkan i dessa frågor och rapporten tas fram i samarbete mellan myndigheterna.

Rapporten syftar till att ge en aktuell bild av de offentliga affärerna i Sverige. Rapporten inleds med en uppskattning av den offentliga upphandlingens värde. Därefter följer kapitel som beskriver olika aspekter av upphandling: upphandlande myndigheter, regelverk, förfaranden och avtalsformer. Rapporten innehåller även statistik om överprövningar, upphandlingstillsyn och valfrihetssystem. Rapporten avslutas med ett kapitel där vi sätter den svenska utvecklingen i relation till utvecklingen i övriga Europa.

Nyheter i årets rapport är ett kapitel om offentliga utbetalningar. Kapitlet ger en bild av vad upphandlande myndigheter betalar för och hur dessa utbetalningar fördelar sig mellan olika branscher och leverantörer. Vidare har avsnitten om leverantörer och anbud i upphandling utvecklats med en analys av idéburna organisationers deltagande i upphandling. Årets rapport har även kompletterats med ett kapitel om efterannonsering av upphandling – en del av offentlig upphandling som är viktig såväl för att öka transparensen i den enskilda upphandlingen som för att öka kunskapen om offentlig upphandling generellt genom kvalitativ statistik.

Stockholm november 2017

Inger Ek
Generaldirektör
Upphandlingsmyndigheten

Rikard Jermsten
Generaldirektör
Konkurrensverket

Innehåll

SAMMANFATTNING	8
SUMMARY	10
BEGREPP OCH FÖRKORTNINGAR	12
1 STATISTIK OM OFFENTLIG UPPHANDLING	17
1.1 Statistik om offentlig upphandling.....	18
1.2 Om rapporten	18
1.3 Kvalitetsförbättringar	19
1.4 Datainsamling, kvalitet och metod	20
2 UPPHANDLINGSPLIKTIGA INKÖP	27
2.1 Upphandlingar för 642 miljarder kronor	28
2.2 Begreppen offentliga utgifter, inköp och upphandlingspliktiga inköp	29
2.3 Upphandlingspliktiga inköp beräknas utifrån nationalräkenskaperna.....	31
3 ANNONSERADE UPPHANDLINGAR	35
3.1 Antalet annonserade upphandlingar oförändrat	36
3.2 Flest upphandlingar i Stockholms län	37
3.3 Fyra av tio upphandlingar avser anläggningsarbete	38
4 UPPHANDLANDE MYNDIGHETER	41
4.1 Inte bara statliga och kommunala myndigheter omfattas av upphandlingslagarna	42
4.2 Drygt 4 000 organisationer omfattas av upphandlingslagarna.....	43
4.3 Nära 1 300 myndigheter annonserar minst en upphandling.....	44
4.4 Kommuner står för sju av tio annonserade upphandlingar.....	45
4.5 Drygt 3 000 personer är anställda som upphandlare eller inköpare.....	47
5 REGELVERK OCH FÖRFARANDE	49
5.1 De svenska upphandlingslagarna bygger på EU-direktiv.....	50
5.2 EU:s upphandlingsregler	50
5.3 De svenska upphandlingslagarna	52
5.4 Andelen direktivstyrda upphandlingar ökar	54
5.5 Nästan alla upphandlingar genomförs med förenklat eller öppet förfarande	54
5.6 Lägsta pris som tilldelningsgrund i över hälften av upphandlingarna	55
6 AVTALSFORMER	59
6.1 Fyra av tio upphandlingar avser ramavtal.....	60
6.2 Avtalen är tre till fyra år i sju av tio upphandlingar	62
6.3 Elva procent av alla upphandlingar avbryts.....	64

7	LEVERANTÖRER OCH ANBUD VID UPPHANDLING	67
7.1	I genomsnitt lämnar 4,3 anbudsgivare anbud	68
7.2	Fler anbudsgivare vid direktivstyrda upphandlingar	73
7.3	Färre anbudsgivare vid upphandling enligt lägsta pris	74
7.4	Flest anbudsgivare vid upphandling av fritids-, kultur- och sporttjänster	75
7.5	Flest anbudsgivare i Stockholms län	76
7.6	Fyra av tio anbud leder till kontrakt	77
7.7	Nio av tio anbudsgivare är aktiebolag	79
7.8	Bygg- och teknikföretag lämnar flest anbud	83
8	OFFENTLIGA UTBETALNINGAR	85
8.1	Utbetalningar omfattar inte enbart inköp	86
8.2	Utbetalningar från stat, kommun och landsting om nära 780 miljarder	88
8.3	Åtta myndigheter står för drygt 40 procent av alla utbetalningar	89
8.4	En femtedel av alla utbetalningar avser vård och omsorg samt sociala tjänster	93
8.5	Utbetalningar till drygt 217 000 olika organisationer	99
8.6	Drygt hälften av alla organisationer som tar emot utbetalningar är aktiebolag	103
9	SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAGS DELTAGANDE I UPPHANDLINGAR	105
9.1	EU:s storleksklassificering av företag	106
9.2	Näringslivet i Sverige	107
9.3	Tre fjärdedelar av alla anbudsgivare är mikroföretag eller små företag	108
9.4	Fyra av tio anbud leder till kontrakt oavsett företagsstorlek	111
9.5	En femtedel av alla utbetalningar till mikroföretag och små företag	113
10	IDÉBURNA ORGANISATIONERS DELTAGANDE I UPPHANDLINGAR	117
10.1	SCB:s klassificering av organisationer	118
10.2	Idéburen sektor i Sverige	119
10.3	Över 200 idéburna organisationer lämnar anbud	120
10.4	Sex av tio anbud från idéburna organisationer kontrakteras	122
10.5	Drygt tre procent av alla utbetalningar till idéburna organisationer	124
11	ÖVERPRÖVNINGAR	127
11.1	Andelen överprövade upphandlingar i princip oförändrad	128
11.2	Direktivstyrda upphandlingar överprövas betydligt oftare än andra upphandlingar	132
11.3	Överprövning är vanligast vid upphandling av kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning	135
11.4	Upphandlingar med fler anbudsgivare blir oftare överprövade	136
11.5	Antalet mål om överprövning i domstol ökar	137
11.6	Leverantörer får rätt i tre av tio sakprövade överprövningar i förvaltningsrätterna	139

11.7 Andelen upphandlingsmål som blir sakprövade i kammarrätterna ökar	140
11.8 Högsta förvaltningsdomstolen sakprövar ett fåtal upphandlingsmål varje år	141
11.9 Längre handläggningstider för mål som sakprövas i högre instans	142

12 TILLSYN ÖVER UPPHANDLINGSLAGARNA145

12.1 Om tillsyn över upphandlingslagarna	146
12.2 Upphandlingsskadeavgift är en sanktion vid otillåtna direktupphandlingar	147
12.3 De flesta ansökningar leder till att upphandlingsskadeavgift döms ut	147
12.4 Nära 31 miljoner kronor i upphandlingsskadeavgifter	149
12.5 Tillsynsbeslut är en kritik mot överträdelser av upphandlingslagarna	150

13 EFTERANNONSERING153

13.1 Resultatet av en upphandling över tröskelvärdena ska efterannonseras i TED	154
13.2 Bra efterannonsering i flera stater	154

14 VALFRIHETSSYSTEM159

14.1 Valfrihetssystem är ett alternativ till upphandling enligt LOU	160
14.2 Det finns 426 valfrihetssystem enligt LOV	161
14.3 Över hälften av kommunerna har infört minst ett valfrihetssystem	162
14.4 Alla landsting och regioner har infört minst ett valfrihetssystem	163
14.5 Arbetsförmedlingen har två valfrihetssystem	164

15 EUROPEISKA JÄMFÖRELSE.....167

15.1 Upphandlingar över tröskelvärdena ska annonseras i TED	168
15.2 Antalet annonserade upphandlingar ökar	168
15.3 De flesta upphandlingar avser anläggningsarbete	171
15.4 Öppet förfarande används i 85 procent av alla upphandlingar	172
15.5 Tilldelningsgrunden ekonomiskt mest fördelaktiga anbud används i nära sju av tio upphandlingar	174
15.6 Kortare handläggningstid i flera nordiska stater	178
15.7 En av fem upphandlingar avser ramavtal	180
15.8 Endast ett anbud inkommer i nära en tredjedel av alla upphandlingar	182
15.9 De flesta anbud som kontrakteras lämnas av inhemska anbudsgivare	184

REFERENSER186

BILAGOR191

Bilaga 1: Beräkning av ett uppskattat värde på de upphandlingspliktiga inköpen	192
Bilaga 2: Tabeller	202
Antal annonserade upphandlingar efter CPV-huvudgrupp	202
Antal anbudsgivare per upphandling efter CPV-huvudgrupp	204
Kontrakterade anbudsgivare efter CPV-huvudgrupp	206
Antal och andel överprövningar efter CPV-huvudgrupp	208
Antal annonserade koncessioner efter CPV-huvudgrupp	210

Sammanfattning

Värdet av de upphandlingspliktiga inköpen i Sverige uppskattas till cirka 642 miljarder kronor 2015. Värdet motsvarade drygt en sjättedel av BNP exklusive moms.

Den vanligaste typen av upphandlande myndighet är kommuner. Över hälften av alla myndigheter som annonserade någon upphandling 2016 genomförde mellan en och fem upphandlingar.

Totalt 18 330 upphandlingar annonserades i enlighet med upphandlingslagarna 2016. De flesta upphandlingar genomförs med förenklat förfarande och avtalen löper oftast i tre till fyra år (inräknat möjligheter till förlängningar). I över hälften av upphandlingarna inkommer mellan noll och tre anbud. Den vanligaste branschen att upphandla från är anläggningsbranschen.

Den vanligaste leverantören är ett aktiebolag med färre än 50 anställda. Av de anbud som lämnades 2016 ledde 45 procent till att kontrakt tecknades.

År 2016 var drygt tre fjärdedelar av anbudsgivarna mikroföretag eller små företag. Stora företag utgjorde fyra procent av anbudsgivarna. Mikroföretag och små företag stod tillsammans för drygt hälften av de kontrakt som tecknades. Detta berodde dock inte på att en större andel av stora företags anbud

ledde till kontrakt, utan istället på att större företag var betydligt mer aktiva som anbudsgivare än mindre företag. Stora företag lämnade i genomsnitt 23,8 anbud vardera, att jämföra med 3,1 anbud för små företag och 1,9 anbud för mikroföretag.

Av anbudsgivarna tillhör 213 företag och andra organisationer kategorin idéburna organisationer. I genomsnitt lämnade idéburna organisationer 2,0 anbud vardera. Sex av tio anbud som lämnades av idéburna organisationer ledde till kontrakt.

År 2016 var 41 procent av upphandlingarna direktivstyrda. Andelen direktivstyrda upphandlingar har ökat med 10 procent sedan 2012. Användningen av ramavtal har ökat kraftigt under de senaste åren. År 2016 avsåg 39 procent av de upphandlingar som annonserades ramavtal. En av elva annonserade upphandlingar avbröts utan att kontrakt tecknades. Andelen upphandlingar som avbryts har ökat i flera år.

Drygt 7,4 procent av alla upphandlingar överprövas. Direktivstyrda upphandlingar överprövas i betydligt högre utsträckning än upphandlingar som inte styrs av EU:s upphandlingsdirektiv. Upphandlingar med fler anbudsgivare har generellt sett en större andel överprövningar.

År 2016 betalade upphandlande myndigheter i stat, kommun och landsting ut cirka 780 miljarder kronor till cirka 217 000 privata och offentliga företag och andra organisationer. Kommunernas utbetalningar uppgick till drygt 304 miljarder kronor medan utbetalningar från landsting och regioner uppgick till drygt 258 miljarder kronor. Statliga myndigheters utbetalningar uppgick till drygt 214 miljarder kronor. En femtedel av alla offentliga utbetalningar avsåg vård och omsorg samt sociala tjänster.

Summary

We estimate purchases covered by Swedish procurement laws to SEK 642 billion (EUR 68 billion) in 2015. This corresponds to approximately a sixth of GDP (excluding VAT).

Local municipalities are the most common contracting authorities in Sweden. Among those authorities that published a procurement notice in 2016 more than half published between one and five notices.

A total of 18,330 procurement notices was published in accordance with procurement regulations in 2016. The simplified procedure is the most commonly used procurement procedure. Most public contracts run for three to four years (including extensions). More than half of the public procurements received between zero and three bids. The most common sector in public procurement is the construction sector.

The typical supplier is a limited company having less than 50 employees. In 2016 45 percent of all tenders submitted resulted in public contracts. In 2016 three out of four tenderers were small enterprises or micro enterprises. Four percent of the tenderers were large companies. Small and micro enterprises' total share of public contracts were nonetheless limited to around half of the total number of public contracts

awarded. The main reason was that large enterprises were considerably more active as tenderers than small enterprises. Large enterprises each submitted on average 23.8 tenders while small enterprises and micro enterprises each submitted 3.1 and 1.9 tenders respectively.

In 2016 a total of 213 tenderers were Non-Governmental Organizations. Non-Governmental Organizations submitted on average 2.0 tenders. Six out of ten tenders submitted by Non-Governmental Organizations resulted in public contracts.

Four out of ten of the procurement notices published in 2016 are governed by the EU public procurement directives. Its share has increased by ten percent compared to 2012. The use of framework agreements has increased significantly in recent years. Framework agreements constitute 39 percent of procurement notices published in 2016. Eleven percent of procurement procedures are cancelled. The share of procurements that are cancelled has increased in recent years.

About 7.4 percent of public procurements are subject to a review procedure. Procurements governed by the EU public procurement directives are more often subject to a review procedure than

are procurements not governed by the EU directives. Public procurements that receives many tenders are more often subject to a review procedure than are procurements that receives few tenders.

In 2016 the state, local municipalities, and county municipalities and regions made payments of approximately SEK 780 billion (EUR 82 billion) to 217,000 private and public companies and other organizations. Payments made by local municipalities amounted to approximately SEK 304 billion (EUR 32 billion) while payments made by county municipalities and regions amounted to approximately SEK 258 billion (EUR 27 billion). Payments made by the state amounted to approximately SEK 214 billion (EUR 23 billion). One fifth of all public payments made were related to health care, long-term care and social services.

Begrepp och förkortningar

Rapporten redovisar statistik för 2016. År 2016 hade ännu inte de nya upphandlingslagarna trätt i kraft. De nya upphandlingslagarna trädde i kraft den 1 januari 2017. EU:s nya upphandlingsdirektiv som de nya upphandlingslagarna bygger på skulle dock ha implementerats senast den 18 april 2016. Eftersom rapporten behandlar en period där både de gamla upphandlingslagarna och EU:s nya upphandlingsdirektiv har relevans kommer rapporten i lämpliga fall hänvisa till såväl de gamla som de nya upphandlingslagarna. Eftersom rapporten i huvudsak behandlar 2016 och tidigare avses de gamla lagarna om inget annat uttryckligen anges.

I den här rapporten används följande begrepp och förkortningar:

CPV – Common Procurement Vocabulary. CPV är ett klassificeringssystem för offentlig upphandling som standardiserar de referenser som används av de upphandlande myndigheterna och enheterna för att beskriva föremålet för upphandlingen. En annons om upphandling ska innehålla en eller flera CPV-koder. CPV-koderna är indelade i en trädstruktur som består av åtta siffror där de två första siffrorna anger huvudgrupp och de efterföljande

siffrorna anger en ökad grad av precisering. CPV-huvudgrupp beskriver i princip det som upphandlas på branschnivå.

DIREKTIVSTYRD UPPHANDLING – upphandling som omfattas av EU:s upphandlingsdirektiv. Som *huvudregel* omfattas alla kontrakt som överstiger tröskelvärdena av direktiven, men det finns undantag. Upphandlingar som inte är direktivstyrda omfattas istället enbart av de svenska upphandlingslagarna.

DIREKTUPPHANDLING – upphandling utan krav på anbud i viss form, exempelvis utan krav på annonsering. Direktupphandling är endast tillåtet om det sammanlagda *värdet* av ett eller flera kontrakt (om det finns flera direktupphandlingar av samma slag) inte överstiger direktupphandlingsgränsen eller om något undantag är tillämpligt.

DIREKTUPPHANDLINGSGRÄNSEN – anger när direktupphandling är tillåtet i andra fall än när något av undantagen är tillämpliga. År 2016 var direktupphandlingsgränsen 534 890 kronor enligt LOU och 993 368 kronor enligt LUF och LUFs. Observera att vid beräkningen av upphandlingens *värde* ska samtliga direktupphandlingar av samma slag under samma räkenskapsår räknas med.¹

1. Upphandlingsmyndigheten 2015. Är inköpen av samma slag: hjälpregler för beräkning av kontraktsvärdet vid direktupphandlingar av samma slag. 2015:1

EU:S RÄTTSMEDELSDIREKTIV – avser EU:s lagstiftning för att harmonisera medlemsländernas regler för bland annat överprövning, skadestånd och i vissa fall ogiltighet av kontrakt som tecknats i strid med EU:s upphandlingsdirektiv. Det finns tre rättsmedelsdirektiv: Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/66/EG samt rådets direktiv 89/665/EEG och 92/13/EEG.

EU:S UPPHANDLINGSDIREKTIV – avser EU:s lagstiftning för att harmonisera medlemsländernas regler för upphandlingar över tröskelvärdena. Direktiven ligger till grund för de svenska upphandlingslagarna. Det finns fyra nu gällande upphandlingsdirektiv: Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU (klassiska direktivet), 2014/25/EU (försörjningsdirektivet), 2014/23/EU (koncessionsdirektivet) och 2009/81/EG (försvars- och säkerhetsdirektivet). Därutöver fanns de tidigare direktiven 2004/18/EG (gamla klassiska direktivet) och 2004/17/EG (gamla försörjningsdirektivet).

EU:S UPPHANDLINGSREGLER – avser EU:s förordningar och direktiv som rör upphandling. Det är därmed ett samlingsnamn för upphandlingsdirektiven och rättsmedelsdirektiven samt övrig lagstiftning på EU-nivå som rör offentlig upphandling. Där ingår till exempel upphandlingsreglerna i EU:s kollektivtrafikförordning respektive cabotageförordningen.

FÖRSÖRJNINGSSSEKTORERNA – utgörs av områdena vatten, energi, transporter och posttjänster enligt LUF. Verksamheter inom området som bedrivs i offentlig regi omfattas av LUF. Även privata företag omfattas av LUF om de bedriver verksamhet inom försörjningssektorerna med ensamrätt.

INTE DIREKTIVSTYRD UPPHANDLING – upphandling som inte omfattas av EU:s upphandlingsdirektiv och som genomförs enligt svenska upphandlingslagar.

LOU – lagen (2007:1091) om offentlig upphandling. Numera upphävd.

NYA LOU – lagen (2016:1145) om offentlig upphandling. Trädde i kraft den 1 januari 2017.

LOV – lagen (2008:962) om valfrihetssystem.

LUF – lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Numera upphävd.

NYA LUF – lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna. Trädde i kraft den 1 januari 2017.

LUFS – lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

LUK – lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner. Trädde i kraft den 1 januari 2017.

MYNDIGHET – i denna rapport används ordet myndighet både för *upphandlande myndigheter* enligt LOU, LUF och LUFS, och för *upphandlande enheter* enligt LUF. Detta görs bland annat

eftersom det i uppgifterna inte framgår vilken lag som upphandlingarna har annonserats enligt. När termen upphandlande myndighet används i rapporten avses myndighet.

OFFENTLIGA INKÖP – inköp av varor och tjänster inklusive byggtreprenader med offentliga medel.

OFFENTLIG UPPHANDLING – åtgärder som en myndighet vidtar i syfte att anskaffa varor, tjänster eller byggtreprenader genom tilldelning av kontrakt. I princip omfattas alla kontrakt med ekonomiska villkor av upphandlingslagarna. Det finns dock flera viktiga undantag, bland annat för anställningskontrakt, lokalhyra och ersättning som betalas enligt annan lagstiftning (exempelvis ersättning till fristående skolor och assistansersättning).

OFFENTLIGA UTGIFTER – redovisas i nationalräkenskaperna. Alla utgifter är inte inköp, till exempel löner till offentliganställda, ränta på statsskulden och utbetalningar inom socialförsäkringarna.

OFFENTLIGA UTBETALNINGAR – i en vid benämning samtliga utbetalningar som görs av offentliga organisationer till utomstående, såväl privatpersoner som juridiska personer.

OTILLÅTEN DIREKTUPPHANDLING – när en myndighet köper en vara, tjänst eller byggtreprenad från en leverantör utan att följa förfaranderegler för annonsering i upphandlingslagstiftningen och det saknas ett

tillämpligt undantag från annonseringsplikten eller upphandlingsskyldigheten. Det innebär att kontrakten kan ogiltigförklaras av domstol och att myndigheten kan tvingas betala upphandlingsskadeavgift. Den leverantör som lidit skada kan föra talan om skadestånd.

TILLDELNINGSGRUND – avgör hur kontrakt tilldelas vid upphandling. Tilldelningsgrunden enligt gamla upphandlingslagarna kan antingen vara lägsta pris eller ekonomiskt mest fördelaktiga anbud. I de nya upphandlingslagarna har de tidigare grunderna ersatts med tre nya grunder: 1) bästa förhållandet mellan pris och kvalitet, 2) kostnad eller 3) pris.

RAMAVTAL – ett avtal mellan en eller flera upphandlande myndigheter och en eller flera leverantörer som fastslår villkoren för senare tilldelning (avrop) av kontrakt under en viss period.

SNI – Standard för svensk näringsgrensindelning 2007. SNI är ett standardiserat klassificeringssystem för att kategorisera företag efter vilken verksamhet de bedriver. SNI är indelat i en trädstruktur med fem nivåer där de lägre nivåerna anger en ökad grad av precisering. Syftet med SNI-koderna är att kunna klassificera företag till en eller flera branscher eller näringsgrenar.

TED – Tenders Electronic Daily. TED är EU:s gemensamma elektroniska databas för annonsering av upphandlingar.

TRÖSKELVÄRDENA – beloppsgränser som fastställs av Europeiska kommissionen och som avgör vilka regler en upphandling ska följa – de direktivstyrda eller de nationella. Tröskelvärdena är fastställda till en nivå där företag inom EU och EES förväntas vara intresserade av att lägga anbud över nationsgränserna. I de svenska upphandlingslagarna är tröskelvärdena avgörande för vilka delar av upphandlingslagen som ska tillämpas vid upphandlingen. Direktivstyrda upphandlingar ska annonseras i TED.

UPPHANDLING – med en upphandling avses i denna rapport en annonserad upphandling i enlighet med upphandlingslagarna (det vill säga LOU, LUF eller LUFs). En annonserad upphandling kan leda till att fler än ett kontrakt tecknas.

UPPHANDLINGSLAGARNA – avser svenska lagar och förordningar som reglerar upphandling.

UPPHANDLINGSPLIKTIGA INKÖP – inköp som omfattas av upphandlingslagarna, oavsett om upphandling genomförs eller inte.

1

STATISTIK OM OFFENTLIG UPPHANDLING

1.1	Statistik om offentlig upphandling	18
1.2	Om rapporten	18
1.3	Kvalitetsförbättringar	19
1.4	Datainsamling, kvalitet och metod	20

1. Statistik om offentlig upphandling

1.1 STATISTIK OM OFFENTLIG UPPHANDLING

Rapporten *Statistik om offentlig upphandling* ger en aktuell bild av de offentliga affärerna i Sverige. Rapporten är en årligen återkommande publikation som offentliggör och analyserar statistik om offentlig upphandling och närliggande områden. Rapporten syftar till att bidra med fakta och kunskap om den offentliga affären. Genom att publicera statistik om offentlig upphandling underlättas för olika intressenter att följa och förstå utvecklingen inom området.

Rapportserien publiceras gemensamt av Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensverket. Både Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensverket har uppgifter som berör statistiken om offentlig upphandling och myndigheterna har ett nära samarbete på området.² Detta för att få en gemensam bild av den offentliga upphandlingen att utgå ifrån i utredningar och analyser. På så sätt ges båda myndigheternas intressenter ett enhetligt och kvalitativt underlag för sina strategiska beslut.

Många olika aktörer i samhället har ett intresse av statistik om offentlig upphandling som underlag för planering, beslut och andra insatser. Användare av rapporten innefattar bland annat beslutsfattare, upphandlare, leverantörer, forskare, studenter och journalister.

1.2 OM RAPPORTEN

Rapporten inleds med en uppskattning av den offentliga upphandlingens värde. Därefter följer kapitel som beskriver olika aspekter av den offentliga upphandlingen: annonserade upphandlingar, upphandlande myndigheter, regelverk och förfaranden samt avtalsformer. Sedan följer kapitel om leverantörer och anbud samt små och medelstora företags respektive idéburna organisationers deltagande i upphandling. Rapporten innehåller även kapitel om överprövning, upphandlingstillsyn och efterannonsering samt ett kapitel om valfritetssystem. Det finns även ett kapitel om offentliga utbetalningar. Rapporten avslutas med ett kapitel där den svenska utvecklingen sätts i relation till utvecklingen i övriga Europa.

2. Se 6 § förordningen (2015:527) med instruktion för Upphandlingsmyndigheten och 4 § förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket.

Rapporten visar utvecklingen för det senaste året, men ger även en bild av utvecklingen över tid. De längre tids-serier som redovisas avser ofta de senaste fem åren, det vill säga 2012–2016. Ibland är tillgången till uppgifter dock mer begränsad, vilket innebär att tidsseri-erna kan vara kortare. Den tidsmässiga avgränsningen har framför allt valts av utrymmesskäl och motiveras av att bortfallet för äldre uppgifter ofta är högre än för nyare.

1.3 KVALITETSFÖRBÄTTRINGAR

För att öka kunskapen om olika aspekter av de offentliga affärerna i Sverige be-hövs en statistik av hög kvalitet. Fakta och statistik är ofta en förutsättning för att kunna fatta välinformerade beslut och ett viktigt underlag för uppföljning och utvärdering.

Upphandlingsmyndigheten och Kon-kurrensverket anser att den befintliga statistiken och förutsättningarna för insamling av uppgifter är otillräcklig och att det finns ett stort behov av att insamlingen av uppgifter förbättras. En bättre insamling av uppgifter för statistikändamål bedöms som nödvän-dig för att kunna möta framtida behov av kunskap om den offentliga affären. Arbetet med att förbättra statistikens kvalitet pågår.

Statistik om offentlig upphandling baseras på uppgifter som anges i annonser

och efterannonser samt upphandlings-dokument. Därför påverkas statistikens kvalitet negativt när uppgifterna som ska anges är ofullständiga. En bristfäll-ig statistik till följd av ofullständiga uppgifter medför att verklighetsbeskriv-ningen kan bli felaktig och risken finns att exempelvis politiska förändringar av upphandlingslagarna initieras utifrån felaktiga eller bristfälliga underlag. För att förbättra statistiken är det angeläget att öka mängden rapporterade uppgifter. När annonser och upphandlingsdoku-ment innehåller fullständiga uppgifter och efterannonsering genomförs ökar förutsättningarna för bättre statistik.

Av alla uppgifter som ska anges i en annons och efterannons är det, inte minst ur ett statistiskt perspektiv, mycket viktigt att ange upphandlingens värde. Den statistik som redovisas i rapporten baseras ofta på antal eller andel annon-serade upphandlingar. Detta beror på att det för en betydande del av upphand-lingarna saknas information om enskilda upphandlingars värden i både annons, förfrågningsunderlag och övrig tilldel-ningsdokumentation. Det är sannolikt att analyser av värden skulle ge en annan bild av den offentliga upphandlingen i Sverige men för närvarande saknas tillförlitliga uppgifter som möjliggör sådana analyser.

1.4 DATAINSAMLING, KVALITET OCH METOD

För att ge en så bred bild som möjligt av de offentliga affärerna i Sverige bygger denna rapport på uppgifter från en rad olika källor. För huvuddelen av uppgifterna har varken Upphandlingsmyndigheten eller Konkurrensverket definierat vilka uppgifter som samlats in. Inga möjligheter finns därför att kvalitets-säkra de uppgifter som ligger till grund för den statistik som redovisas i rapporten.

1.4.1 Uppgifter från kommersiella nationella annonsdatabaser

För närvarande samlar ingen svensk myndighet in uppgifter om alla de offentliga upphandlingar som genomförs i landet. Sverige har till skillnad från många av EU:s medlemsstater ingen nationell annonsplats för offentliga upphandlingar. Istället finns en privat marknad för annonsdatabaser. En av de största aktörerna är Visma Commerce AB (Visma). Genom informationsutbyte och inhämtning från diverse källor kan Visma redovisa uppgifter om i princip samtliga annonser på den offentliga upphandlingsmarknaden i Sverige. Uppgifterna avser annonserade upphandlingar både under och över tröskelvärdena.

I denna rapport används Visma som källa för uppgifter som avser annonserade upphandlingar i Sverige. Visma har samlat in uppgifterna på eget initiativ, utan offentligt uppdrag.

Varken Upphandlingsmyndigheten eller Konkurrensverket har definierat vilka uppgifter som samlas in och har ingen möjlighet att kvalitetssäkra dem. Vi anser ändå att Vismas uppgifter i dag är de mest ändamålsenliga för att beskriva den offentliga upphandlingen i Sverige.

I rapporten används begreppen annons och upphandling synonymt. Varje annons kan dock leda till att en eller flera myndigheter tecknar kontrakt med en eller flera leverantörer. En upphandling kan också avbrytas och därmed inte resultera i något kontrakt. Avbrutna upphandlingar räknas som en annonserad upphandling i den statistik som redovisas. Upphandlingar som inte annonserats i enlighet med någon av upphandlingslagarna omfattas inte av denna rapport. Direktupphandlingar ingår inte i statistiken, oavsett om de genomförs på ett tillåtet sätt eller inte, eftersom de oftast inte annonseras. Tilldelning av kontrakt som grundar sig på ramavtal (avrop) ingår inte heller. Annonser enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) ingår endast i statistiken i kapitel 14. Annonserade bygg- och tjänstekoncessioner redovisas endast i bilaga 2.

I Vismas databas finns endast en myndighet per upphandling registrerad. Det går därför inte att urskilja samordnade upphandlingar, där flera myndigheter deltar och tecknar egna separata ramavtal eller kontrakt med leverantörer.

Varje anbudsgivare finns registrerad maximalt en gång per upphandling i Vismas databas, även om de i sällsynta fall kan ha lämnat flera anbud i samma upphandling. Detta bedöms dock inte påverka sammanställningar och därför benämns antalet gånger som en anbudsgivare finns registrerade i upphandlingar som antal anbud.

De flesta uppgifterna i Vismas databaser har ett visst bortfall. Delvis beror detta på att uppgifterna varken framgår av annons, förfrågningsunderlag eller övrig tilldelningsinformation. För 2016 finns exempelvis information om valt förfarande för alla upphandlingar. Utöver detta finns uppgift om tilldelningsgrund för 93 procent av alla upphandlingar. Motsvarande uppgift om antal anbudsgivare finns för 70 procent av upphandlingarna. Bortfallet är generellt något högre för äldre uppgifter. Eftersom vi inte vet om eller i vilka avseenden bortfallet avviker från tillgängliga uppgifter bör statistiken tolkas med viss försiktighet där bortfallet är högt.

1.4.2 Uppgifter från Tenders Electronic Daily

Europeiska jämförelser baseras på uppgifter ur EU:s gemensamma annonsdatabas Tenders Electronic Daily (TED). Uppgifterna avser upphandlingar som har publicerats i TED av upphandlande myndigheter inom det europeiska samarbetsområdet (EES) samt Schweiz

och Makedonien. När begreppet EES används i rapporten avses medlemsstater i EES samt Schweiz och Makedonien. Databasen omfattar i huvudsak upphandlingar som överstiger tröskelvärdena. Att annonsera upphandlingar under tröskelvärdena i TED anses ibland vara god praxis varför underlaget även kan omfatta en del upphandlingar under tröskelvärdena.

Även här används begreppen annons och upphandling synonymt. Varje annons kan dock leda till att en eller flera myndigheter tecknar kontrakt med en eller flera leverantörer. En upphandling kan också avbrytas och därmed inte resultera i något kontrakt. Avbrutna upphandlingar räknas som en annonserad upphandling i den statistik som redovisas.

Uppgifterna från TED har inte verifierats eller kvalitetssäkrats av Upphandlingsmyndigheten eller Konkurrensverket. Datamaterialet har kompletterats av Europeiska kommissionen men innehåller likväl kvalitetsbrister som beror på felaktiga inmatningar och saknade uppgifter. För 2016 finns exempelvis uppgifter om valt förfarande för 99 procent av samtliga upphandlingar. Uppgift om tilldelningsgrund finns för 74 procent av alla upphandlingar. Det finns även betydande variation i saknade uppgifter mellan medlemsstater. Kvalitetsbristerna innebär sammantaget att försiktighet bör iakttas vid bearbetning och analys av datamaterialet, särskilt

vad gäller analyser av kontraktsvärden där bortfallet av uppgifter är högt.³

1.4.3 Uppgifter från nationalräkenskaperna

Uppskattningen av det totala värdet av de upphandlingspliktiga inköpen i Sverige baseras på en beräkningsmetod som utvecklades på uppdrag av Konkurrensverket.⁴ Beräkningsmetoden utgår från uppgifter i nationalräkenskaperna och kompletteras med uppgifter från flera andra källor. Beräkningen innehåller flera schablonmässiga antaganden som innebär att det sammanlagda värdet utgör en uppskattning snarare än ett definitivt värde.

Beräkningsmetoden har reviderats något genom åren eftersom den offentliga statistiken har förändrats och vissa värden inte längre är tillgängliga. För en redovisning av hur beräkningen genomförts och vilka uppgifter som används hänvisas till bilaga 1. I beräkningen görs flera gränsdragningar avseende upphandlingspliktiga inköp. Dessa gränsdragningar är gjorda för beräkningsändamålet och ska inte ses som juridiska ställningstaganden.

Beräkningen av värdet av den offentliga upphandlingen sker med två års eftersläpning. Eftersläpningen beror

på publiceringstillfällena för de olika uppgifter som ingår i beräkningen.

1.4.4 Uppgifter från leverantörsreskontra

Uppgifterna om offentliga utbetalningar baseras på uppgifter ur myndigheters leverantörsreskontra. Uppgifterna omfattar alla utbetalningar som myndigheter gjort till utomstående organisationer under ett kalenderår. Utbetalningar redovisas inklusive eventuell mervärdesskatt.

Uppgifterna har samlats in av företaget Doublecheck AB, utan offentligt uppdrag. Varken Upphandlingsmyndigheten eller Konkurrensverket har definierat vilka uppgifter som samlas in och har ingen möjlighet att kvalitets-säkra dem.

Uppgifterna har ett visst bortfall. För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter som avser offentligt ägda bolag, kommunalförbund, stiftelser och andra offentliga organisationer samlas inte in och saknas därför helt.

I övrigt omfattar uppgifterna inte sådana utbetalningar där mottagaren inte kan identifieras, och de uppgick till drygt 4 procent 2016. Även uppgifter om

3 För mer information se Fazekas, Mihály och Tóth, Bence 2016. *Assessing the potential for detecting collusion in Swedish public procurement*. Konkurrensverket: uppdragsforskningsrapport 2016:3.

4. För mer information se Bergman, Mats 2008. *Offentlig upphandling och offentliga inköp: omfattning och sammansättning*. Konkurrensverket: uppdragsforskningsrapport.

utbetalningar till enskilda privatpersoner är undantagna. I kommunerna kan det förekomma att vissa typer av bidrag eller ersättningar betalas ut via en särskild reskontra som hanteras av socialtjänsten. Dessa kan vara sekretessbelagda och ingår inte i redovisade uppgifter.⁵

1.4.5 Uppgifter från företagsregister

Uppgifter om företag och andra organisationers storlek och associationsform baseras på organisationsnummer. Utifrån organisationsnummer hämtas uppgifter om till exempel antal anställda, nettoomsättning och balansomslutning genom företagsupplysningstjänster som levereras av Bisnode Sverige AB. Företagsuppgifter bygger ofta på uppgifter ur årsredovisningar. När denna rapport utarbetades saknades drygt 3 procent av aktiebolagens årsredovisningar för 2016. För de aktiebolag där årsredovisning saknas för 2016 används istället uppgifter från senast tillgängliga årsredovisning, vilket var 2015.

Företagsanalyser i denna rapport utgår från organisationsnummer. Ingen hänsyn tas till eventuella koncernrelationer mellan enskilda företag. Det finns koncerner som har hundratals organisationsnummer med vitt skilda

ägarförhållanden och verksamheter. Att summera olika organisationsnummer, till exempel på koncernnivå, kräver olika typer av gränsdragningar som ibland kan kräva omfattande utredning. Resultatet av företagsanalyserna visar dock att många företag har en koncern-tillhörighet. Av de företag och andra organisationer som lämnande anbud 2016 tillhörde drygt 55 procent en koncern. Av de företag och andra organisationer som mottog utbetalningar 2016 tillhörde drygt 20 procent en koncern.

Analyser av konkurrensaspekter i upphandling bör dock ta hänsyn till koncernrelationer mellan företag. Flera anbud i en upphandling kan lämnas av företag som tillhör samma koncern. Att mäta konkurrens utifrån antalet anbud i en upphandling, utan att ta hänsyn till koncernrelationer, riskerar därför att överskatta konkurrensen.

Vid storleksklassificering av företag bortses från en rad bestämmelser som rör ägandeförhållanden. Ett mikroföretag som är helägt av en koncernmoderska till exempel räknas samman med koncernmodern och eventuellt andra helägda bolag i koncernen när storleksklassen fastställs. Eftersom vi inte har tillgång till fullständiga ägarandelar tar vår klassificering inte hänsyn till eventuella koncernrelationer mellan

⁵ För mer information se Konkurrensverket 2017. *Marknaden för hem för vård eller boende för ensamkommande och andra barn och unga*. Rapport 2017:8.

enskilda bolag. Vidare har ingen hänsyn tagits till att en organisation ska överstiga någon av gränserna för sin storleksklass under två efterföljande redovisningsperioder för att tillhöra en viss storleksklass.

1.4.6 Uppgifter från övriga källor

För uppgifter om valfrihetssystem utgör Upphandlingsmyndigheten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) huvudsakliga källor. Valfrihetssystem i enlighet med LOV omfattas inte av upphandlingslagarna och ingår därför inte i den statistik om offentlig upphandling som redovisas i rapporten. Rapporten innehåller istället ett särskilt kapitel om valfrihetssystem.

Domstolsverkets statistik över upphandlingsmål används som källa för uppgifter angående mål om överprövning.

Kategoriseringar av bland annat utgången i mål har gjorts av Domstolsverket, och varken Upphandlingsmyndigheten eller Konkurrensverket har varit involverad i hur dessa definieras. Antalet mål om överprövning i domstolarna kan inte likställas med antalet upphandlingar som överprövas. Det finns flera situationer där domstolarna registrerar ett flertal målnummer vid överprövning av en enskild upphandling.

Uppgifter om ärenden om upphandlingsskadeavgift i domstol och tillsynsbeslut hämtas från Konkurrensverket. Även andra källor, exempelvis uppgifter från Statistiska centralbyråns (SCB:s) företagsregister och yrkesregister samt uppgifter från register som administreras av Tillväxtverket, har i rapporten använts som underlag för statistik.

2

UPPHANDLINGSPLIKTIGA INKÖP

2.1	Upphandlingar för 642 miljarder kronor	28
2.2	Begreppen offentliga utgifter, inköp och upphandlingspliktiga inköp	29
2.3	Upphandlingspliktiga inköp beräknas utifrån nationalräkenskaperna	31

2. Upphandlingspliktiga inköp

Värdet av de inköp som omfattas av upphandlingslagarna uppskattas till cirka 642 miljarder kronor 2015. Detta motsvarade drygt en sjättedel av BNP till baspris (exklusive moms).

Upphandlingslagarna omfattar inte bara inköp som görs med offentliga medel. Till exempel omfattas vissa privata bolag som verkar inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Samtidigt är inte alla offentliga inköp upphandlingspliktiga. Till exempel omfattas inte köp av mark och hyra av lokaler av upphandlingslagarna.

2.1 UPPHANDLINGAR FÖR 642 MILJARDER KRONOR

Begreppet upphandlingspliktiga inköp avser det som borde ha upphandlats – oavsett om detta skett i praktiken eller inte. Att beräkna värdet av det som i praktiken upphandlas i Sverige är svårt. Oftast finns inga uppgifter om utbetalningar har skett i enlighet med kontrakt som upphandlats eller inte. Därför beräknas istället de upphand-

lingspliktiga inköpen – värdet av de inköp som omfattas av upphandlingslagarna. Uppskattningen av de upphandlingspliktiga inköpen utgår från nationalräkenskaperna.

De upphandlingspliktiga inköpen hade sammanlagt ett värde på cirka 642 miljarder kronor 2015. Detta motsvarade drygt en sjättedel av BNP till baspris (exklusive moms). Andelen av BNP har minskat något under de senaste åren.

Tabell 1 Upphandlingspliktiga inköp, värde och andel av BNP, 2012–2015

	2012	2013	2014	2015
Upphandlingspliktiga inköp (mdkr)	616	621	633	642
BNP till baspris (mdkr)	3 254	3 333	3 487	3 720
Andel av BNP till baspris	18,9 %	18,6 %	18,1 %	17,3 %

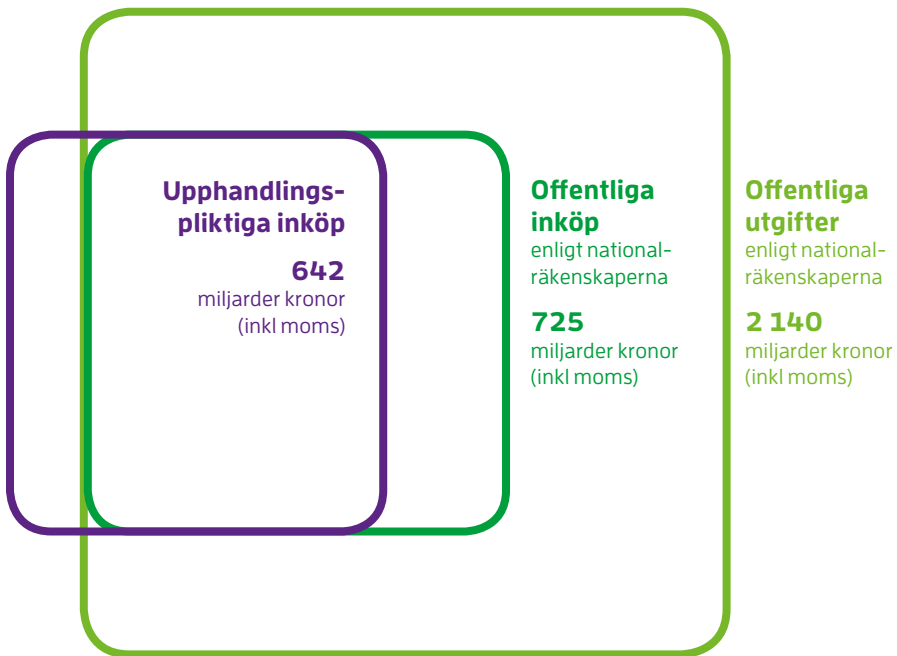
Källa: Statistiska centralbyrån (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: BNP till baspris exkluderar skatter och subventioner.

2.2 BEGREPPEN OFFENTLIGA UTGIFTER, INKÖP OCH UPPHANDLINGSPLIKTIGA INKÖP

Flera olika begrepp förekommer för att beskriva hur offentliga medel används. Dessa begrepp överlappar delvis, och är

lätta att förväxla, men beskriver olika värden. Figur 1 illustrerar hur offentliga utgifter, offentliga inköp och upphandlingspliktiga inköp förhåller sig till varandra.

Figur 1 **Offentliga utgifter, offentliga inköp och upphandlingspliktiga inköp, 2015**

Källa: Konkurrensverket och Upphandlingsmyndigheten, 2017. Not: Fält är en illustration av hur olika ekonomiska begrepp förhåller sig till varandra och visar inte begreppens exakta storlek.

Värdet av offentlig upphandling 2015

642

miljarder kronor
(exklusive moms).

17%

av BNP
till baspris

De *offentliga utgifterna* framgår av nationalräkenskaperna. Transaktioner mellan myndigheter räknas bort för att inte sådana utgifter ska tas med flera gånger.

De *offentliga inköpen* omfattar i princip alla inköp som görs av myndigheter. Alla offentliga utgifter är inte inköp. Till exempel utgör följande offentliga utgifter inte inköp:

- ▶ löner till offentliganställda
- ▶ ränta på statsskulden
- ▶ pensioner
- ▶ underhållsstöd
- ▶ föräldrapenning
- ▶ sjukpenning.

Alla inköp ingår inte i de offentliga inköpen enligt nationalräkenskapernas definition. Till exempel saknas inköp av lokaltrafik, avfallshantering för medborgarnas räkning, upphandlingspliktiga inköp som görs av offentliga och privata företag och inbördes köp mellan olika myndigheter.

De *upphandlingspliktiga inköpen* avser de inköp som omfattas av upphandlingslagarna och som borde ha upphandlats, inklusive tillåtna direktupphandlingar, oavsett om detta skett i praktiken eller inte. Alla offentliga inköp är dock inte upphandlingspliktiga och dessutom omfattar upphandlingslagarna inte bara inköp som görs med offentliga medel.

2.3 UPPHANDLINGSPLIKTIGA INKÖP BERÄKNAS UTIFRÅN NATIONALRÄKENSKAPERNA

Alla offentliga inköp omfattas inte av upphandlingslagarna. Därför används begreppet *upphandlingspliktiga inköp* för inköp som omfattas av de svenska upphandlingslagarna. Exempel på offentliga inköp som inte omfattas av de svenska upphandlingslagarna är hyror, vissa sociala naturaförmåner och viss försvarsmateriel. Utöver upphandlingslagarna finns i Sverige ytterligare nationella regler för myndigheters köp av tjänster samt utbetalningar av ersättning för olika tjänster. Exempel på sådana är LOV och skollagen.

För att uppskatta de upphandlingspliktiga inköpen används här offentliga inköp enligt nationalräkenskaperna som utgångspunkt.⁶ De offentliga inköpen utgörs av offentlig sektors insatsförbrukning, bruttoinvesteringar och sociala naturaförmåner exklusive moms. Detta räknas samman med de offentliga inköp som inte ingår i nationalräkenskaperna under offentliga inköp. Vidare finns flera undantag från upphandlingsplikten som dras bort från de offentliga inköpen. Dessa undantag redovisas översiktligt nedan. För en komplett redovisning av beräkningen hänvisas till bilaga 1.

6. Beräkningen bygger på en av de metoder som utvecklades i Bergman, Mats 2008. *Offentlig upphandling och offentliga inköp: omfattning och sammansättning*. Konkurrensverket: uppdragsforskningsrapport.

2.3.1 Inköp som inte baseras på kontrakt

För att inköp ska omfattas av upphandlingslagarna krävs bland annat att de grundas på offentliga kontrakt. Ett exempel på inköp som inte utgör ett offentligt kontrakt är *myndighetsinterna köp*. Med detta avses till exempel när närstående enheter inom samma juridiska person överför resurser mellan varandra. Sådana överföringar omfattas därmed inte av upphandlingslagarna. En del av dessa kan uppskattas och dras bort från de offentliga inköpen som inte ingår i nationalräkenskaperna. Andra går inte att skatta och finns därför med i beräkningen av upphandlingspliktiga inköp.

2.3.2 Undantag från upphandlingslagarna

EU:s upphandlingsdirektiv innehåller ett antal uttryckliga undantag som även är undantagna i den svenska lagstiftningen.⁷ Medlemsstaterna har inga möjligheter att införa egna undantag från EU:s upphandlingsdirektiv utöver de undantag som anges i direktiven.

Undantagen gäller bland annat:

- Förvärv eller hyra av mark eller annan fast egendom. Byggentreprenader omfattas däremot. Om en myndighet tecknar kontrakt med en hyresvärd som innebär att denne åtar sig att bygga

något som myndigheten sedan åtar sig att hyra under en längre period omfattas avtalet därför av upphandlingslagarna.

- Anskaffning av radio- och tv-program.
- Forsknings- och utvecklingstjänster.
- Vissa juridiska, finansiella och politiska tjänster.
- Civilförsvars- och räddningstjänster som utförs av icke-vinstdrivande organisationer.
- Tjänstekontrakt som tilldelas på grundval av ensamrätt.
- Kontrakt som tecknas i enlighet med ett annat direktiv eller i enlighet med internationell rätt.
- Kontrakt som omfattas av sekretess eller som rör medlemsstatens väsentliga intressen alternativt upphandling inom säkerhets- och försvarsområdet enligt LUFs.
- Kontrakt mellan offentliga leverantörer under vissa förutsättningar. Undantaget förutsätter enkelt uttryckt att myndigheten kontrollerar eller är kontrollerad av den part som den ingår avtal med och att avtalsparten dessutom bedriver huvuddelen av sin verksamhet för myndighetens räkning. Ett exempel är kommuner och landsting som bedriver verksamhet i helägda bolag. Undantaget kallades tidigare Teckal-kriterierna men finns numera i 3 kap. 11–18 §§ LOU.

7. Se till exempel Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU artiklarna 8–15 och direktiv 2014/25/EU artiklarna 18–24.

Tjänstekoncessioner har tidigare varit undantagna från EU:s upphandlingsdirektiv, men har nu ett eget direktiv. Direktivet har fått en motsvarande svensk lag, lagen om upphandling av koncessioner (LUK), som trädde i kraft den 1 januari 2017. Eftersom LUK inte hade trätt i kraft 2016 borde tjänstekoncessioner räknas bort från de upphandlingspliktiga inköpen. Eftersom uppgifter som krävs för att skatta värdet av tjänstekoncessionerna saknas ingår de i beräkningen.

2.3.3 Ersättningar som betalas enligt särskild lagstiftning

Utbetalningar till företag som görs enligt vissa särskilda lagstiftningar omfattas inte av upphandlingslagarna. Några vanliga exempel är:

- ▶ ersättning till fristående skolor och förskolor
- ▶ ersättning för läkemedel inom läkemedelsförmånen
- ▶ ersättning inom tandvårdsförmånen
- ▶ assistansersättning
- ▶ ersättning till fysioterapeuter och så kallade taxeläkare.

En viktig skillnad mellan utbetalningar enligt dessa regelverk och inköp enligt upphandlingslagarna är att den myndighet som betalar inte bestämmer vilka tjänster eller varor som ska köpas in. Reglerna innebär också att myndigheterna inte heller har möjlighet att ställa krav eller villkor på det som ska levereras.

2.3.4 Andra inköp som omfattas av upphandlingslagarna

Slutligen kompletteras beräkningen med inköp som inte är offentliga inköp i nationalräkenskaperna men som ändå omfattas av upphandlingslagarna. Detta rör till exempel offentligt ägda företag och verksamheter i privat regi inom försörjningssektorerna som bedrivs med ensamrätt eller en särskild rättighet. Försörjningssektorerna utgörs av områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

3

ANNONSERADE UPPHANDLINGAR

3.1	Antalet annonserade upphandlingar oförändrat	36
3.2	Flest upphandlingar i Stockholms län	37
3.3	Fyra av tio upphandlingar avser anläggningsarbete	38

3. Annonserade upphandlingar

Under 2016 annonserades 18 330 upphandlingar i enlighet med upphandlingslagarna. Antalet har varit i stort sett oförändrat under de senaste tre åren. Den 1 juli 2014 skedde en större höjning av direktupphandlingsgränsen och färre upphandlingar behövde därför annonseras. Detta bidrog sannolikt till det minskade antalet annonserade upphandlingar samma år.

Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län var de vanligaste leveransorterna 2016. Fyra av tio upphandlingar som annonserades 2016 hade något av de tre storstadslänen som leveransort.

Fyra av tio upphandlingar under 2016 avsåg anläggningsarbete.

3.1 ANTALET ANNONSERADE UPPHANDLINGAR OFÖRÄNDRAT

Upphandlingslagarna innebär att när en myndighet ska genomföra ett upphandlingspliktigt inköp med värde över direktupphandlingsgränsen måste upphandlingen annonseras i en elektronisk annonsdatabas som är allmänt tillgänglig. Fram till nya LOU trädde i kraft den

1 januari 2017 var det vid upphandlingar som översteg direktupphandlingsgränsen men understeg tröskelvärdena tillåtet att istället annonsera i annan form som möjliggjorde effektiv konkurrens.

År 2016 annonserade upphandlande myndigheter 18 330 upphandlingar i enlighet med upphandlingslagarna. Antalet har varit i stort sett oförändrat under de senaste tre åren. Jämfört med 2013 annonserades betydligt färre upphandlingar 2014, 2015 och 2016. Orsaken till minskningen var sannolikt att direktupphandlingsgränsen höjdes 1 juli 2014, vilket innebär att färre upphandlingar behöver annonseras.

18 330
upphandlingar
annonserades 2016

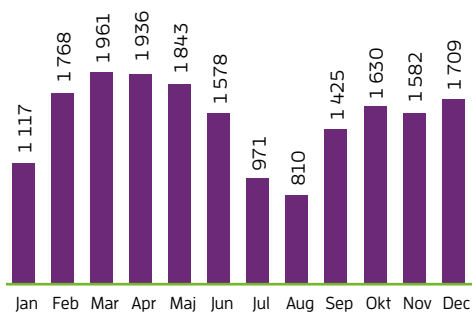
Diagram 1 **Antal annonserade upphandlingar, 2012–2016**

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

Fördelningen av annonserade upphandlingar mellan månaderna ser ut på ett liknande cykliskt sätt år efter år. Antalet annonserade upphandlingar är som högst under mars, april och maj och som lägst under juli och augusti.

Diagram 2 **Antal annonserade upphandlingar efter månad, 2016**

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

3.2 FLEST UPPHANDLINGAR I STOCKHOLMS LÄN

Var varan eller tjänsten ska levereras anges i annonsen som leveransort. En enskild upphandling kan ha mer än en leveransort. Alla annonser innehåller därmed minst en regionkod för varan eller tjänstens leveransort. Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län var 2016 de vanligaste regionerna för leveransort. Fyra av tio upphandlingar som annonserades hade något av de tre länen Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län som leveransort. Upphandlingar där leveransorten inte är avgörande har Sverige som leveransort. I genomsnitt hade upphandlingarna 1,1 regionkoder.

Tabell 2 **Antal annonserade upphandlingar efter leveransort, 2012–2016**

Leveransort	2012	2013	2014	2015	2016	Andel 2016
Stockholms län	3 511	3 551	3 298	3 226	3 144	16 %
Västra Götalands län	3 302	3 171	2 753	2 738	2 713	14 %
Skåne län	2 356	2 117	1 888	1 988	2 043	10 %
Östergötlands län	1 091	1 005	1 050	1 089	1 029	5 %
Uppsala län	829	736	847	753	866	4 %
Norrbottens län	896	825	824	757	772	4 %
Jönköpings län	756	847	793	734	770	4 %
Västerbottens län	858	890	704	705	666	3 %
Hallands län	718	619	632	644	649	3 %
Dalarnas län	726	610	601	613	570	3 %
Gävleborgs län	541	565	530	570	569	3 %
Värmlands län	551	616	500	562	566	3 %
Södermanlands län	579	551	609	454	561	3 %
Örebro län	512	440	424	482	529	3 %
Västmanlands län	545	536	449	545	514	3 %
Västernorrlands län	518	541	508	522	479	2 %
Kalmar län	556	466	511	462	477	2 %
Kronobergs län	479	467	470	382	404	2 %
Blekinge län	441	344	339	346	400	2 %
Jämtlands län	382	367	336	347	335	2 %
Gotlands län	157	146	148	168	170	1 %
Sverige	1 072	1 255	1 057	1 105	1 183	6 %
Utanför Sverige	53	242	85	60	111	1 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Andelarna summerar till mer än 100 procent eftersom vissa upphandlingar har mer än en leveransort.

3.3 FYRA AV TIO UPPHANDLINGAR AVSER ANLÄGGNINGSARBETE

En upphandlingsannons ska innehålla minst en CPV-kod som beskriver den kategori varor, tjänster eller byggtjänster som upphandlingen avser. CPV-koderna är uppbyggda i en trädstruktur och består av åtta siffror där de två första siffrorna anger huvudgrupp och de efterföljande siffrorna anger en

ökande grad av precisering. CPV-koderna fastställs av Europeiska kommissionen. Syftet med CPV-koderna är att möjliggöra för leverantörer att avgränsa sitt sökande till sådana upphandlingar som de är intresserade av. Sammanlagt finns närmare 10 000 CPV-koder. Genom CPV-koderna kan upphandlingar delas in i branschvis i olika CPV-huvudgrupper. Vanligast var CPV-huvud-

gruppen *anläggningsarbete*. Av de upphandlingar som annonserades 2016 hade 39 procent minst en kod inom *anläggningsarbete*. Det är vanligt att annonser har flera CPV-koder eftersom upphandlingar ofta avser kombinationer av flera olika varor och tjänster. Därför

kan de också tillhöra flera CPV-huvudgrupper. De tio vanligaste CPV-huvudgrupperna 2016 har med några undantag varit de vanligaste i flera år. I bilaga 2 redovisas annonserade upphandlingar inom samtliga CPV-huvudgrupper 2012–2016.

Tabell 3 De tio vanligaste CPV-huvudgrupperna, 2016

CPV-huvudgrupp	Avser	Antal	Andel
45	Anläggningsarbete	7 111	39 %
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjör- och besiktningstjänster	1 865	10 %
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	1 724	9 %
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	1 397	8 %
44	Konstruktioner och konstruktionsmaterial; konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)	1 020	6 %
34	Transportutrustning och transporthjälpmedel	1 011	6 %
50	Reparation och underhåll	994	5 %
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	927	5 %
72	IT-tjänster: konsultverksamhet, programvaruutveckling, internet och stöd	907	5 %
51	Installation (utom programvara)	848	5 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Varje upphandling kan tillhöra flera CPV-huvudgrupper.

4 av 10
upphandlingar
avser anläggningsarbete

4

UPPHANDLANDE MYNDIGHETER

4.1	Inte bara statliga och kommunala myndigheter omfattas av upphandlingslagarna	42
4.2	Drygt 4 000 organisationer omfattas av upphandlingslagarna	43
4.3	Nära 1 300 myndigheter annonserar minst en upphandling	44
4.4	Kommuner står för sju av tio annonserade upphandlingar	45
4.5	Drygt 3 000 personer är anställda som upphandlare eller inköpare	47

4. Upphandlande myndigheter

Cirka 4 000 organisationer omfattades av upphandlingslagarna 2016. Drygt 1 300 myndigheter annonserade upphandlingar 2016. Att färre myndigheter annonserade upphandlingar än vad som omfattades av reglerna kan bland annat förklaras av att många myndigheter samordnar upphandlingar och att många inköp är så små att de inte behöver annonseras.

De flesta myndigheter annonserade bara en eller ett fåtal upphandlingar 2016. Totalt 308 myndigheter annonserade en enda upphandling. Elva myndigheter annonserade fler än 150 upphandlingar. Den myndighet som annonserade flest upphandlingar 2016 var Trafikverket, följt av Stockholms stad och Kommunalförbundet Inköp Gävleborg.

Kommunerna stod för drygt hälften av alla upphandlingar som annonserades 2016. Kommunala bolag och statliga myndigheter, tillsammans med statliga bolag, stod för en femtedel vardera. En tiondel av alla upphandlingar annonserades av landsting och regioner tillsammans med landstingsbolag och regionägda bolag.

4.1 INTE BARA STATLIGA OCH KOMMUNALA MYNDIGHETER OMFATTAS AV UPPHANDLINGSLAGARNA

Upphandlingslagarna omfattar statliga myndigheter, kommuner, landsting och offentligt styrda organ samt i vissa särskilda fall även privata företag.

Med *offentligt styrda organ* avses juridiska personer som tillgodoser behov i det allmännas intresse, under förutsättning att behovet inte är av industriell eller kommersiell karaktär, och som uppfyller minst ett av följande kriterier:

- ▶ Organisationen är till största del finansierad av stat, kommun, landsting eller upphandlande myndighet.
- ▶ Organisationens verksamhet står under kontroll av stat, kommun, landsting eller upphandlande myndighet.
- ▶ Mer än halva antalet ledamöter av organisationens styrelse eller motsvarande ledningsorgan är utsedda av stat, kommun, landsting eller upphandlande myndighet.

Ibland kan det krävas en relativt omfattande utredning för att avgöra om en organisation omfattas av upphandlingslagarna eller inte.

Med *privata företag* avses privata juridiska personer som med stöd av en ensamrätt eller särskild rättighet bedriver verksamhet inom någon av försörjningssektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster. Ensamrätten eller den särskilda rättigheten ska ha beviljats enligt en lag eller en annan författning och innebär att endast en eller ett fåtal företag har rätt att utöva verksamheten. Dessutom ska ensamrätten eller den särskilda rättigheten påverka andra företags möjligheter att bedriva samma typ av verksamhet väsentligt. Det handlar framför allt om så kallade naturliga monopol som elnät och fjärrvärmenät men även när en privat juridisk person får en ensamrätt.

CIRKA 4 000
ORGANISATIONER
omfattas av upphandlingslagarna

4.2 DRYGT 4 000 ORGANISATIONER OMFATTAS AV UPPHANDLINGSLAGARNA

Det fanns drygt 4 000 offentliga organisationer som omfattades av upphandlingslagarna 2016. Organisationerna utgjordes av statliga myndigheter, kommuner, landsting och regioner samt offentligt styrda organ såsom aktiebolag eller kommunalförbund. Även privata företag i försörjningssektorerna med en omsättning över 10 miljoner kronor ingår i statistiken. Antalet organisationer som omfattas av upphandlingslagarna ökade mellan 2012 och 2015 men minskade något 2016.

Tabell 4 **Antal organisationer i offentlig regi och privata företag i försörjningssektorerna, 2012–2016**

Myndighet	2012	2013	2014	2015	2016
Statliga myndigheter och statligt ägda organisationer	1 061	1 076	1 223	1 319	1 238
Kommuner och kommunalt ägda organisationer	2 222	2 271	2 227	2 306	2 285
Landsting och landstingsägda organisationer	168	168	168	167	173
Privata företag i försörjningssektorerna	260	286	286*	286*	286*
Totalt	3 711	3 801	3 904	4 078	3 982

Källa: Statistiska centralbyrån (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: *Antalet privata företag i försörjningssektorerna har tidigare baserats på urvalet i en enkätundersökning som SCB genomförde. Eftersom ingen sådan undersökning har genomförts efter 2013 baseras uppgifterna för 2014, 2015 och 2016 på den tidigare uppgiften.

1 272

MYNDIGHETER

annonserade minst

EN UPPHANDLING 2016

Alla organisationer i offentlig regi eller privata företag i försörjningssektorerna annonserar inte upphandlingar själva trots att de omfattas av upphandlingslagarna. Av alla organisationer har över en tredjedel (36 procent) inga anställda. Dessa organisationer är därmed sannolikt så små att de kan hantera sina inköp genom direktupphandling. Borträknat organisationer utan anställda återstår drygt 2 500 organisationer. Många myndigheter deltar dessutom i samordnade upphandlingar som innebär att de själva inte ansvarar för annonseringen. Därutöver ingår inte tilldelning av kontrakt som grundar sig på ramavtal i denna statistik. Statliga myndigheter ska till exempel använda ramavtalen som Statens Inköpscentral vid Kammarkollegiet upphandlat.⁸ Kommuner och landsting kan använda SKL Kommentus Inköpscentrals ramavtal. Dessutom genomför inte alla myndigheter någon

upphandling varje år. Sammantaget leder detta till att färre myndigheter annonserar upphandlingar i praktiken än vad som omfattas av upphandlingslagarna.

4.3 NÄRA 1 300 MYNDIGHETER ANNONSERAR MINST EN UPPHANDLING

Under 2016 annonserade 1 272 myndigheter upphandlingar enligt upphandlingslagarna. Antalet inkluderar inte myndigheter som enbart medverkat i samordnade upphandlingar eller som enbart tilldelat kontrakt som grundar sig på ramavtal som upphandlats av någon annan myndighet. Antalet myndigheter som annonserade minst en upphandling under respektive år har varit ungefär 1 200–1 300 under de senaste fem åren.

Majoriteten av de upphandlande myndigheterna genomför relativt få upphandlingar varje år. Drygt hälften av de myndigheter som annonserade minst en upphandling under 2016 genomförde 1–5 upphandlingar. Totalt 308 myndigheter annonserade 1 enda upphandling under året. Totalt 86 myndigheter annonserade fler än 50 upphandlingar 2016.

8. Enligt 3 § förordningen (1998:796) om statlig inköpsamordning ska statliga myndigheter använda de avtal som finns inom den statliga inköpsamordningen om myndigheten inte finner att en annan form av avtal sammantaget är bättre.

Tabell 5 Antal myndigheter efter antal annonserade upphandlingar, 2012–2016

Antal upphandlingar	2012	2013	2014	2015	2016	Andel 2016
>50	101	90	83	78	86	7 %
26–50	96	112	104	107	117	9 %
11–25	213	209	207	205	189	15 %
6–10	174	189	180	188	182	14 %
2–5	354	403	414	396	390	31 %
1	277	289	299	330	308	24 %
Totalt	1 215	1 292	1 287	1 304	1 272	100 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna i denna tabell har reviderats märkbart till följd av en kvalitetsförbättring av historiska uppgifter som genomfördes av Visma under 2017.

4.4 KOMMUNER STÅR FÖR SJU AV TIO ANNONSERADE UPPHANDLINGAR

Nästan hälften av alla upphandlingar som annonserades under 2016 annonserades av kommuner. Med kommuner avses även kommunala förbund och kommunala organ, till exempel stadsdelsförvaltningar. Näst flest upphandlingar annonserades av kommunala bolag, som stod för drygt en femtedel av upphandlingarna. Kommunala bolag inkluderar i denna redovisning

även upphandlingar som annonserades av privata företag inom försörjningssektorerna. Statliga myndigheter stod tillsammans med statligt ägda bolag för strax under en femtedel av alla upphandlingar. Landsting och regioner stod tillsammans med landstings- och regionägda bolag för en tiondel av alla upphandlingar. Kategorin övriga utgörs av organisationer som varken tillhör kommun, landsting eller stat, exempelvis stiftelser och ekonomiska föreningar.

Tabell 6 Antal annonserade upphandlingar efter myndighetstyp, 2012–2016

Myndighet	2012	2013	2014	2015	2016	Andel 2016
Kommuner	13 566	13 385	12 400	12 471	12 644	69 %
Kommun	9 282	9 209	8 379	8 564	8 580	47 %
Kommunalt bolag	4 284	4 176	4 021	3 907	4 064	22 %
Landsting och regioner	1 838	1 870	1 852	1 846	1 907	10 %
Landsting och regioner	1 638	1 642	1 595	1 634	1 679	9 %
Landstings-/regionbolag	200	228	257	212	228	1 %
Statliga myndigheter	4 266	4 125	3 795	3 551	3 273	18 %
Statlig myndighet	3 892	3 739	3 489	3 248	2 950	16 %
Statligt bolag	374	386	306	303	323	2 %
Övriga organisationer	247	374	301	477	506	2 %
Totalt	19 917	19 754	18 348	18 345	18 330	100 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Kategorin övriga innehåller organisationer som varken tillhör kommun, landsting eller stat, exempelvis stiftelser och ekonomiska föreningar.

Elva myndigheter annonserade fler än 150 upphandlingar 2016. Den myndighet som annonserade flest upphandlingar under året var Trafikverket, följt av

Stockholms stad och Kommunalförbundet Inköp Gävleborg som annonserade 402 respektive 305 upphandlingar vardera.

Tabell 7 **Myndigheter som annonserade flest upphandlingar 2016**

Statliga myndigheter	Antal	Landsting och regioner	Antal	Kommuner	Antal
Trafikverket	521	Västra Götalandsregionen	210	Stockholms stad	402
Fortifikationsverket	202	Stockholms läns landsting	161	Kommunalförbundet Inköp Gävleborg	305
Försvarets materielverk	159	Region Skåne	157	Göteborgs Stad	233
Kriminalvården	94	Region Uppsala	122	Malmö Stad	162
Statens fastighetsverk	86	Region Östergötland	108	Telge Inköp AB	159
Swedavia AB	67	Region Jönköpings län	94	Kommunalförbundet Fjärde storstadsregionen	144
Migrationsverket	66	Region Örebro län	83	Jönköpings kommun	130
Uppsala universitet	65	Västerbottens läns landsting	80	UpphandlingsCenter FBR	121
Domstolsverket	65	Region Halland	71	Umeå kommun	116
Lunds universitet	58	Landstinget Dalarna	65	Helsingborgs Stad	115

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna för statliga myndigheter, kommuner, landsting och regioner omfattar även offentligt ägda bolag inom respektive kategori.

KOMMUNER
står för
7 av 10
upphandlingar

4.5 DRYGT 3 000 PERSONER ÄR ANSTÄLLDA SOM UPPHANDLARE ELLER INKÖPARE

År 2015 hade 3 053 offentligt anställda yrkestiteln inköpare eller upphandlare. De flesta är anställda i kommuner och kommunalt ägda organisationer eller i statliga myndigheter och statligt ägda organisationer. Antalet ger inte en fullständig bild av antalet personer som arbetar med upphandling. Många som

arbetar med inköp och upphandling har exempelvis en yrkestitel som inte är inköpare eller upphandlare såsom jurister, administratörer och olika verksamhetsspecialister. Dessutom använder myndigheter ofta konsulter för att genomföra upphandling. Detta betyder att antalet som arbetar med inköp och upphandling i Sverige är högre än de uppgifter som redovisas här.

Tabell 8 **Antalet offentligt anställda med yrkestitel inköpare eller upphandlare, 2014–2015**

Myndighet	2014	2015	Andel 2015
Statliga myndigheter och statligt ägda organisationer	1 336	1 289	42 %
Kommuner och kommunalt ägda organisationer	977	1 082	35 %
Landsting och landstingsägda organisationer	648	677	22 %
Övriga offentliga organisationer	2	5	0 %
Totalt	2 963	3 053	100 %

Källa: SCB (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifter avser anställda 16–64 år.

5

REGELVERK OCH FÖRFARANDEN

5.1	De svenska upphandlingslagarna bygger på EU-direktiv	50
5.2	EU:s upphandlingsregler	50
5.3	De svenska upphandlingslagarna	52
5.4	Andelen direktivstyrda upphandlingar ökar	54
5.5	Nästan alla upphandlingar genomförs med förenklat eller öppet förfarande	54
5.6	Lägsta pris som tilldelningsgrund i över hälften av upphandlingarna	55

5. Regelverk och förfaranden

Andelen upphandlingar som styrs av EU:s upphandlingsdirektiv har ökat varje år sedan 2012. År 2016 var andelen 41 procent.

Den vanligaste typen av förfarande vid upphandling var förenklat förfarande som användes i 58 procent av alla annonserade upphandlingar. Näst vanligast var öppet förfarande som användes i 37 procent av upphandlingarna. Över tre fjärdedelar av de myndigheter som annonserade minst en upphandling använde sig enbart av förenklat eller öppet förfarande.

Lägsta pris var något vanligare än ekonomiskt mest fördelaktiga anbud som tilldelningsgrund 2016. Användningen av lägsta pris som tilldelningsgrund ökade från 48 procent 2012 till 54 procent 2016. Detta avser de tidigare tilldelningsgrunderna.

5.1 DE SVENSKA UPPHANDLINGSLAGARNA BYGGER PÅ EU-DIREKTIV

Offentlig upphandling innebär att en upphandlande myndighet köper, hyr eller på annat sätt anskaffar varor, tjänster eller byggtreprenader. Exempel på upphandlande myndigheter är statliga myndigheter, kommuner och landsting samt kommunala eller statliga bolag eller styrelser. För att på bästa sätt ta tillvara konkurrensen på marknaden och hushålla med skatte-medlen måste myndigheter följa vissa bestämmelser när de genomför en upphandling. Detta framgår av

upphandlingslagarna. De svenska upphandlingslagarna bygger på EU:s upphandlingsdirektiv. Upphandlingsreglerna är därmed till stor del likadana inom hela EU. Upphandlingslagarna bygger på fem grundprinciper: lika-behandling, icke-diskriminering, öppenhet, ömsesidigt erkännande och proportionalitet.

5.2 EU:S UPPHANDLINGSREGLER

Syftet med EU:s upphandlingsregler är bland annat att öppna upp marknader och undanröja hinder för den fria rörligheten av varor och tjänster inom EU. Genom EU:s upphandlings- och

rättsmedelsdirektiv har upphandlingsreglerna i medlemsstaterna harmoniserats. Detta har inneburit att alla offentliga kontrakt över tröskelvärdena inom EU i princip omfattas av samma regler och att reglerna vid upphandling över tröskelvärdena ska tolkas på ett enhetligt sätt i alla medlemsstater.

Det finns fyra EU-direktiv om offentlig upphandling.⁹ De innehåller bestämmelser om förfarandet för tilldelningen av offentliga kontrakt, bland annat annonsering, utformningen av krav och kriterier samt kontraktstecknandet. För upphandling av vissa typer av kollektivtrafik finns delvis andra regler då detta istället regleras av EU:s kollektivtrafikförordning¹⁰ eller EU:s cabotageförordning¹¹. Utöver EU:s fyra

upphandlingsdirektiv finns även tre rättsmedelsdirektiv¹² som bland annat innehåller bestämmelser om överprövning, skadestånd och i vissa fall ogiltighet av kontrakt som tecknats i strid med EU:s upphandlingsdirektiv.

EU:s upphandlingsdirektiv innebär att upphandlingar som uppgår till minst de nedan angivna tröskelvärdena som huvudregel måste annonseras i EU:s gemensamma annonsdatabas, TED. Tröskelvärdena fastställs av Europeiska kommissionen. De nuvarande tröskelvärdena återges i tabell 9. Svenska upphandlingar som annonseras i TED återfinns i regel även i svenska annonsdatabaser, som i de flesta fall innehåller annonser både över och under tröskelvärdena.

9. Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU om offentlig upphandling (klassiska direktivet), direktiv 2014/25/EU om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (försörjningsdirektivet), direktiv 2014/23/EU om tilldelning av koncessioner (koncessionsdirektivet) och direktiv 2009/81/EG om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggtjänster, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsområdet.

10. Förordningen (EG) nr 1370/2007 Kollektivtrafikförordningen (även kallad "PSO regulation").

11. Rådets förordning (EEG) 3577/92 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet inom medlemsstaterna (cabotage)

12. Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/66/EG samt rådets direktiv 89/665/EEG och 92/13/EEG.

Tabell 9 Tröskelvärden i upphandlingslagarna från 1 januari 2017 enligt nya LOU

	Varor och tjänster	Byggentre-prenader	Sociala tjänster och andra särskilda tjänster
LOU			
Statliga myndigheter	1 233 941 kr	47 758 068 kr	6 855 225 kr
Övriga upphandlande myndigheter ¹³	1 910 323 kr	47 758 068 kr	6 855 225 kr
LUF och LUFS			
Samtliga upphandlande myndigheter och enheter	3 820 645 kr	47 758 068 kr	9 140 300 kr
LUK			
Samtliga upphandlande myndigheter och enheter	47 758 068 kr	47 758 068 kr	47 758 068 kr

Källa: Tillkännagivanden (2017:223) om tröskelvärden vid offentlig upphandling.

5.3 DE SVENSKA UPPHANDLINGSLAGARNA

Sverige har implementerat EU:s upphandlingsdirektiv genom fyra olika lagar (nya LOU, nya LUF, LUFS och LUK). Implementering av EU:s rättsmedelsdirektiv har skett i var och en av de svenska upphandlingslagarna. De nya svenska upphandlingslagarna trädde i kraft den 1 januari 2017. Övergångsbestämmelser avgör om det är de nyare eller de äldre upphandlingslagarna som ska tillämpas vid en upphandling.

För kontrakt som inte omfattas av EU:s upphandlingsregler kan medlemsstaterna välja att antingen inte ha några särskilda regler eller införa egna regler. Kontrakt som inte omfattas är de som understiger tröskelvärdena eller där det finns undantag i EU:s upphandlingsregler. Sverige har valt att införa nationella

regler även för de kontrakt som inte omfattas av EU:s upphandlingsregler. Dessa regler är samlade i ett särskilt kapitel i nya LOU, nya LUF, LUFS och LUK. De upphandlingar som regleras i dessa kapitel brukar kallas för icke direktivstyrda eller nationella regler. I Sverige liknar de nationella reglerna till relativt stor del de direktivstyrda förfarandena vid upphandling över direktupphandlingsgränsen.

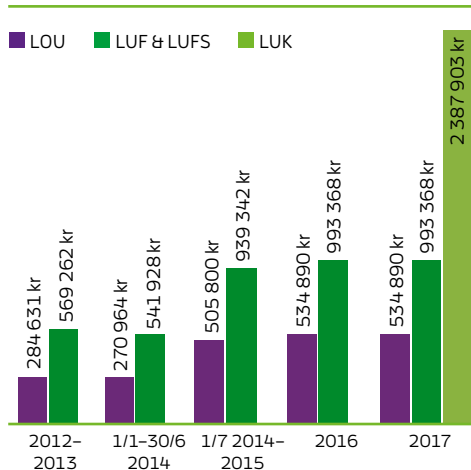
Till skillnad från många medlemsstater i EU har Sverige inte någon statlig nationell annonsdatabas för upphandlingar enligt upphandlingslagarna. Annonsering kan istället ske i en allmänt tillgänglig databas eller på annat sätt som möjliggör effektiv konkurrens.

Upphandlingar under direktupphandlingsgränsen, vilka anges nedan, behöver däremot inte konkurrensutsättas.

13. Till exempel kommuner, landsting, allmännyttiga bolag, föreningar och stiftelser.

En direktupphandling definieras enligt upphandlingslagarna som en upphandling utan krav på anbud i viss form. Det innebär bland annat att det inte finns krav på annonsering eller annan konkurrensutsättning. Däremot finns andra regler som rör direktupphandlingar. För att använda direktupphandlingar ska myndigheter ha beslutat om riktlinjer. Dessutom är myndigheter skyldiga att dokumentera direktupphandlingar över 100 000 kronor enligt den så kallade dokumentationsplikten.¹⁴ I diagram 3 anges direktupphandlingsgränser för respektive år.

Diagram 3 **Direktupphandlingsgränsen 2012–2017**

Källa: Regeringens tillkännagivande om tröskelvärden vid offentlig upphandling (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017.

Direktupphandling är enligt upphandlingslagarna endast tillåtet vid följande omständigheter:

- Om värdet understiger direktupphandlingsgränsen. Värdet av en upphandling ska uppskattas till det totala belopp som ska betalas i upphandlingen, inklusive eventuella options- och förlängningsklausuler. Vid beräkningen ska myndigheten beakta direktupphandlingar av samma slag som är gjorda av myndigheten under räkenskapsåret.¹⁵
- Vid upphandling under tröskelvärdena om förutsättningarna för förhandlat förfarande utan föregående annonsering enligt de direktivstyrda reglerna är uppfyllda eller om det finns synnerliga skäl.

I ovan angivna situationer är det således möjligt att teckna kontrakt i enlighet med upphandlingslagarna utan annonsering. Vidare förekommer otillåtna direktupphandlingar. Avtal som ingåtts i strid med upphandlingslagarna kan ogiltigförklaras av domstol. Den upphandlande myndigheten kan även tvingas betala upphandlingsskadeavgift och skadestånd.

14. Konkurrensverket 2016. *Dokumentation av direktupphandlingar*.

Konkurrensverket 2016. *Krav på riktlinjer vid direktupphandlingar*.

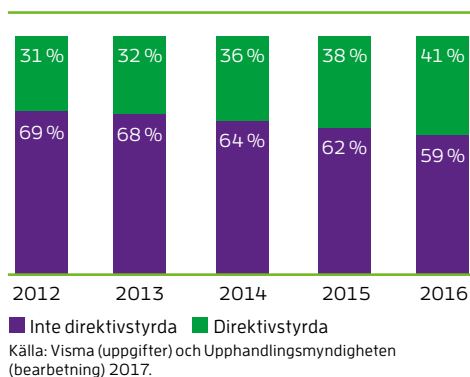
Konkurrensverket 2016. *Direktupphandlingar: en kartläggning av riktlinjer och rutiner*. Rapport 2016:11.

15. Upphandlingsmyndigheten 2015. År inköpen av samma slag: hjälpregler för beräkning av kontraktsvärdet vid direktupphandlingar av samma slag. 2015:1

5.4 ANDELEN DIREKTIVSTYRDA UPPHANDLINGAR ÖKAR

Andelen direktivstyrda upphandlingar har ökat årligen sedan 2012. År 2016 omfattades cirka fyra av tio annonserade upphandlingar (41 procent) av EU:s upphandlingsdirektiv. Upphandlingar som inte var direktivstyrda var fortfarande vanligast, men har minskat årligen sedan 2012.

Diagram 4 **Andel direktivstyrda och inte direktivstyrda upphandlingar, 2012–2016**

5.5 NÄSTAN ALLA UPPHANDLINGAR GENOMFÖRS MED FÖRENKLAT ELLER ÖPPET FÖRFARANDE

Offentlig upphandling genomförs genom ett upphandlingsförfarande. Vilka förfaranden som den upphandlande myndigheten får välja bland beror på upphandlingens värde i förhållande till tröskelvärdena samt, om det är fråga om en tjänst, på vilken typ av tjänst som ska upphandlas.

Upphandlingsprocessen ser olika ut beroende på vilket förfarande som den upphandlande myndigheten väljer. Bland annat skiljer sig förfarandena åt i fråga om annonsering och tidsfrister och om myndigheten får förhandla med anbudsgivarna eller inte.

Upphandlingar som inte är direktivstyrda kan genomföras genom förenklat förfarande eller urvalsförfarande. Förenklat förfarande innebär att upphandlingen annonseras nationellt och att vem som helst kan lämna anbud. Detta var det vanligaste upphandlingsförfarandet 2016. Användningen av förenklat förfarande minskade dock med 5 procent 2016 jämfört med 2015.

Vid direktivstyrd upphandling finns ett flertal förfaranden att välja mellan. Den vanligaste formen av direktivstyrd upphandling, öppet förfarande, användes i 37 procent av alla upphandlingar 2016.

4 av 10
upphandlingar
ÄR DIREKTIVSTYRDA

Detta förfarande innebär att vem som helst kan lämna anbud och att upphandlingen ska annonseras i EU:s gemensamma annonsdatabas TED.

Användningen av öppet förfarande ökade med 8 procent 2016 jämfört med 2015. Övriga förfaranden används i betydligt mindre utsträckning.

Tabell 10 Annonserade upphandlingar efter förfarande, 2012–2016

Förfarande	2012	2013	2014	2015	2016	Förändring 2015–2016
Inte direktivstyrda	13 727	13 376	11 803	11 318	10 769	-549
Förenklat förfarande	13 439	13 101	11 558	11 134	10 551	-583
Urvalsförfarande	288	275	245	184	218	34
Direktivstyrda	6 190	6 378	6 545	7 027	7 561	534
Öppet förfarande	5 410	5 666	5 793	6 340	6 864	524
Förhandlat förfarande	560	534	527	513	529	16
Selektivt förfarande	181	142	176	143	128	-15
Konkurrenspräglad dialog	25	23	26	19	30	11
Kvalificeringssystem	7	3	13	3	3	0
Påskyndat förhandlat förfarande	2	6	5	5	3	-2
Påskyndat selektivt förfarande	3	4	5	4	3	-1
Projekttävling	2				1	1
Totalt	19 917	19 754	18 348	18 345	18 330	-15

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

Relativt få myndigheter upphandlar genom andra förfaranden än öppet eller förenklat förfarande. Över tre fjärdedelar (75 procent) av de myndigheter som annonserade minst en upphandling 2016 upphandlade endast med öppet eller förenklat förfarande.

5.6 LÄGSTA PRIS SOM TILLDELNINGSGRUND I ÖVER HÄLFTEN AV UPPHANDLINGARNA

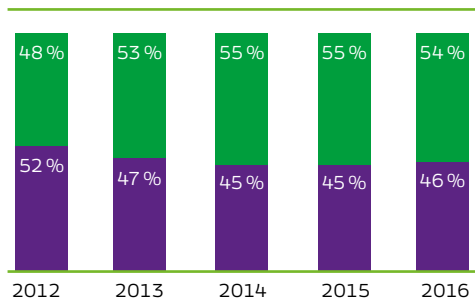
Tilldelningsgrunden avgör hur kontrakt tilldelas vid upphandling. I de nya upphandlingslagarna ändrades reglerna

för tilldelning av kontrakt. För att bestämma vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga finns nu tre grunder för utvärdering att välja mellan: bästa förhållandet mellan pris och kvalitet, kostnad samt pris. Statistiken i denna rapport redovisas dock enligt de tidigare tilldelningsgrunderna eftersom rapporten avser en tidsperiod då de gamla tilldelningsgrunderna fortfarande gällde. Då kunde tilldelningsgrunderna vara antingen lägsta pris eller ekonomiskt mest fördelaktiga anbud. Vid lägsta pris skulle kontrakt tilldelas den som till

lägst pris uppfyller alla obligatoriska krav. Vid ekonomiskt mest fördelaktiga anbud tog den upphandlande myndigheten hänsyn till andra tilldelningskriterier, utöver pris, vid utvärderingen av vilket anbud som skulle antas. Vilken kvalitet som upphandlingen resulterar i beror på vilka krav som ställs. I såväl de nya som de gamla reglerna för tilldelning går det att ställa lika höga krav på kvalitet i samtliga typer av tilldelningsgrund.

Användningen av lägsta pris som tilldelningsgrund ökade från 2012 till 2015 men minskade något 2016. Fördelningen mellan tilldelningsgrunderna är relativt jämn. Lägsta pris var dock vanligaste tilldelningsgrund 2016 och användes i 54 procent av alla upphandlingar. Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud användes därmed i något mindre utsträckning. Upphandlingarna har i genomsnitt fått något fler anbud vid ekonomiskt mest fördelaktiga anbud som tilldelningsgrund. Vid lägsta pris som tilldelningsgrund har andelen överprövningar dock i genomsnitt varit något lägre. Detta redovisas i avsnitt 7.3 och avsnitt 11.2.

Diagram 5 **Annonserade upphandlingar efter tilldelningsgrund, 2012–2016**

■ Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud ■ Lägsta pris
Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om tilldelningsgrund saknas för 9 procent av alla upphandlingar 2012, 6 procent för 2013, 9 procent för 2014, 8 procent för 2015 och 7 procent för 2016.

Vid upphandlingar som inte styrs av EU:s upphandlingsdirektiv var det enligt de tidigare tilldelningsgrunderna vanligast att lägsta pris användes som tilldelningsgrund. Vid direktivstyrda upphandlingar var fördelningen mellan tilldelningsgrunderna relativt jämn. Jämfört med övriga stater i EES hade Sverige en något högre användning av lägsta pris över tröskelvärdena. I Sverige användes lägsta pris som tilldelningsgrund i 47 procent av alla upphandlingar jämfört med 35 procent i genomsnitt för övriga stater i EES. För mer information se avsnitt 15.5.

Tabell 11 **Annonserande upphandlingar efter tilldelningsgrund och förfarande, 2016**

Förfarande	Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud	Lägsta pris	Antal upphandlingar med information
Inte direktivstyrd	42 %	58 %	10 103
Förenklat förfarande	41 %	59 %	10 006
Urvalsförfarande	76 %	24 %	97
Direktivstyrd	53 %	47 %	6 861
Öppet förfarande	52 %	48 %	257
Förhandlat förfarande	75 %	25 %	21
Selektivt förfarande	85 %	15 %	3
Konkurrenspräglad dialog	100 %	0 %	3
Kvalificeringssystem	100 %	0 %	1
Påskyndat förhandlat förfarande	67 %	33 %	47
Påskyndat selektivt förfarande	100 %	0 %	6 529
Totalt	46 %	54 %	16 964

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om tilldelningsgrund saknas för 7 procent av upphandlingarna 2016.

6

AVTALSFORMER

6.1	Fyra av tio upphandlingar avser ramavtal	60
6.2	Avtalen är tre till fyra år i sju av tio upphandlingar	62
6.3	Elva procent av alla upphandlingar avbryts	64

6. Avtalsformer

Fyra av tio upphandlingar 2016 avsåg ramavtal. Andelen ramavtal har ökat kraftigt under de senaste åren. Ramavtal var vanligare vid upphandling över tröskelvärdena än vid upphandling under tröskelvärdena.

Landsting och regioner var den kategori av myndigheter som 2016 hade högst andel ramavtalsupphandlingar.

Sju av tio upphandlingar 2016 avsåg kontraktstidsperioder som var tre till fyra år (inklusive optioner till förlängning).

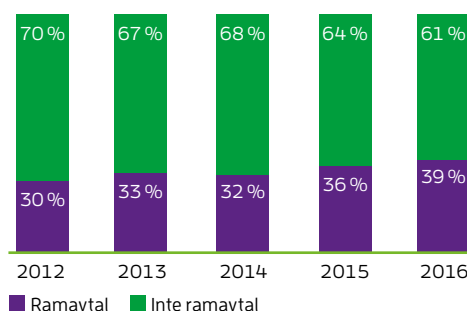
Totalt 11 procent av alla upphandlingar som annonserades 2016 avbröts. Andelen upphandlingar som avbryts har ökat årligen sedan 2012.

6.1 FYRA AV TIO UPPHANDLINGAR AVSER RAMAVTAL

Ramavtal är ett avtal som ingås för att bestämma villkoren för kommande kontrakt som ska tilldelas under en given tidsperiod. Tilldelning av kontrakt som grundar sig på ramavtal kallas ibland för avrop. Fyra av tio upphandlingar som annonserades 2016 avsåg ramavtal.

Andelen upphandlingar som avser ramavtal har ökat relativt kraftigt sedan 2012.

Diagram 6 Andel upphandlingar som avser ramavtal och övriga avtal, 2012–2016

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Det framgår inte alltid uttryckligen av annonsen att upphandlingen avser ramavtal. Andelarna ramavtal kan därför vara något högre i verkligheten.

4 av 10
upphandlingar
avser ramavtal

Andelen ramavtal var högre vid upphandlingar som var direktivstyrda. Av de direktivstyrda upphandlingarna avsåg 51 procent ramavtal. Av de upphandlingar som inte var direktivstyrda utgjordes 30 procent av ramavtal.

Tabell 12 Annonserade upphandlingar efter förfarande och avtalsform, 2016

Förfarande	Antal upphandlingar	Varav ramavtal	Andel ramavtal
Inte direktivstyrd	10 769	3 236	30 %
Förenklat förfarande	10 551	3 177	30 %
Urvalsförfarande	218	59	27 %
Direktivstyrd	7 561	3 870	51 %
Projekttävling	1	0	0 %
Förhandlat förfarande	529	139	26 %
Konkurrenspräglad dialog	30	3	10 %
Kvalificeringssystem	3	0	0 %
Påskyndat förhandlat förfarande	3	0	0 %
Påskyndat selektivt förfarande	3	0	0 %
Selektivt förfarande	128	61	48 %
Öppet förfarande	6 864	3 667	53 %
Totalt	18 330	7 106	39 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Det framgår inte alltid uttryckligen av annonsen att upphandlingen avser ramavtal. Andelarna ramavtal kan därför vara något högre i verkligheten.

Landsting och region var den kategori av upphandlande myndigheter som hade högst andel ramavtalsupphandlingar 2016. Av landsting och regioners upphandlingar avsåg 48 procent

ramavtal. Andelen var lägst i kategorin övriga organisationer där exempelvis samfälligheter och stiftelser ingår. I denna kategori avsåg 25 procent av alla upphandlingar ramavtal.

Tabell 13 Annonserade upphandlingar efter myndighetstyp och avtalsform, 2016

Myndighet	Antal upphandlingar	Varav ramavtal	Andel ramavtal
Kommuner	12 644	4 795	38 %
Kommun	8 580	3 444	40 %
Kommunalt bolag	4 064	1 351	33 %
Landsting och regioner	1 907	889	47 %
Landsting och region	1 679	802	48 %
Landsting/regionbolag	228	87	38 %
Statliga myndigheter	3 273	1 285	39 %
Statlig myndighet	2 950	1 146	39 %
Statligt bolag	323	139	43 %
Övriga organisationer	506	137	25 %
Totalt	18 330	7 106	39 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Det framgår inte alltid uttryckligen av annonsen att upphandlingen avser ramavtal. Andelarna ramavtal kan därför vara något högre i verkligheten.

Myndigheterna kan även använda vissa inköpscentralers ramavtal under förutsättning att det behov som ska tillgodoses täcks av ramavtalen. Exempelvis ska statliga myndigheter vanligtvis avropa från de ramavtal som Statens Inköpscentral vid Kammarkollegiet (SIC) eller Ekonomistyrningsverket (ESV) upphandlat. Kommuner och landsting kan avropa från ramavtal som SKL Kommentus Inköpscentral (SKI) upphandlat eller från andra ramavtal som upphandlats av regionala inköpscentraler. Inom IT och telekom samt inom administrativa stödssystem kan kommuner och landsting använda de ramavtal som SIC eller ESV upphandlat.

6.2 AVTALEN ÄR TRE TILL FYRA ÅR I SJU AV TIO UPPHANDLINGAR

Nio av tio upphandlingar 2016 avsåg tider om tre år eller kortare. I denna beräkning är optioner om förlängning, det vill säga förlängningsklausuler, inte medräknade. De flesta upphandlingar som annonserades 2016 – drygt 60 procent – avsåg perioder om ett till två år. Förlängningsklausuler är inte medräknade i denna beräkning eftersom sådana inte nödvändigtvis utnyttjas. Detta innebär dock att beräkningen utan förlängningsklausuler kan vara missvisande i förhållande till hur långa avtalstiderna är i praktiken.

Tabell 14 **Andel annonserade upphandlingar efter längd på avtalen (exklusive optioner till förlängning), 2012–2016**

Avtalslängd	2012	2013	2014	2015	2016
0–1 år	14,2 %	15,3 %	14,9 %	13,2 %	13,5 %
1,1–2,0 år	54,6 %	55,8 %	57,5 %	58,6 %	59,9 %
2,1–3,0 år	22,9 %	20,4 %	18,2 %	18,6 %	16,1 %
3,1–4,0 år	5,3 %	5,1 %	5,6 %	6,4 %	7,0 %
4,1–5,0 år	2,1 %	2,4 %	2,5 %	2,2 %	2,6 %
5,1–10 år	0,8 %	1,0 %	1,2 %	1,0 %	0,9 %
> 10 år	0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Optioner om förlängning, det vill säga förlängningsklausuler, är inte medräknade. Enskilda avtalstider har avrundats till en decimal innan grupperingarna gjordes. Uppgift om längd på avtalen saknas för 52 procent av alla upphandlingar 2012, 49 procent för 2013, 50 procent för 2014, 47 procent för 2015 och 45 procent för 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med försiktighet.

Avtalstider inklusive optioner till förlängning ger en annorlunda bild. De flesta avtalen – drygt 71 procent – avsåg perioder om tre till fyra år. Andelen upphandlingar med avtalstid tre till fyra år har ökat i förekomst sedan 2012. Den upphandling som annonserades under 2016 med längst avtalstid avsåg en tidsperiod om 17 år inklusive optioner till förlängning. Nästan hälften av alla upphandlingar saknar uppgift om avtalstider. Eftersom bortfallet kan avvika från tillgängliga uppgifter bör tolkningar av statistiken göras med försiktighet.

70 %
av avtalen är
3–4 ÅR
(inklusive optioner till förlängning).

Tabell 15 **Andel annonserade upphandlingar efter längd på avtalen (inklusive optioner till förlängning), 2012–2016**

Avtalslängd	2012	2013	2014	2015	2016
0–1 år	4,0 %	4,1 %	3,1 %	2,2 %	1,5 %
1,1–2,0 år	6,6 %	6,4 %	5,4 %	4,2 %	3,4 %
2,1–3,0 år	11,6 %	9,9 %	8,9 %	7,4 %	6,1 %
3,1–4,0 år	60,2 %	62,5 %	64,6 %	67,7 %	71,3 %
4,1–5,0 år	10,1 %	9,0 %	9,1 %	9,7 %	8,3 %
5,1–10,0 år	7,3 %	7,7 %	8,5 %	8,4 %	8,9 %
> 10 år	0,3 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Optioner om förlängning, det vill säga förlängningsklausuler, är medräknade. Enskilda avtalstider har avrundats till en decimal innan grupperingarna gjordes. Uppgift om längd på avtalen saknas för 52 procent av alla upphandlingar 2012, 49 procent för 2013, 50 procent för 2014, 47 procent för 2015 och 45 procent för 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med försiktighet.

6.3 ELVA PROCENT AV ALLA UPPHANDLINGAR AVBRYTS

Totalt 11 procent av alla upphandlingar som annonserades 2016 avbröts. Avbryts en upphandling innebär det att inget kontrakt tecknas. Andelen avbrutna upphandlingar har ökat sedan 2012. Uppgiften om andelen avbrutna upphandlingar kan dessutom vara underskattad eftersom uppgift om att en upphandling avbrutits inte alltid

11 %

av alla upphandlingar som annonserades 2016 **avbröts**

kommuniceras. Det saknas information om hur stor andel av de avbrutna upphandlingarna som annonseras på nytt.

Tabell 16 **Antal och andel avbrutna upphandlingar, 2012–2016**

Antal upphandlingar	2012	2013	2014	2015	2016
Antal annonserade	19 917	19 754	18 348	18 345	18 330
Antal avbrutna	1 731	1 728	1 724	1 866	2 058
Andel avbrutna	9 %	9 %	9 %	10 %	11 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

Andelen avbrutna upphandlingar varierar något mellan olika branscher och segment. Störst andel avbrutna upphandlingar 2016 fanns inom CPV-huvudgrupperna *säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning* (16,5 procent), *hotell-, restaurang- och*

detaljhandelstjänster (16,3 procent) och *maskiner för brytning och byggnadsarbeten* (15,6 procent). Den CPV-huvudgrupp där flest upphandlingar annonserades 2016 var *anläggningsarbete*. Inom denna CPV-huvudgrupp avbröts 11,4 procent av alla upphandlingar.

Tabell 17 **CPV-huvudgrupper med högst andel avbrutna upphandlingar 2016**

CPV-huvud-grupp	Avser	Antal upphandlingar	Varav avbrutna	Andel avbrutna
35	Säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning	261	43	16,5 %
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster	215	35	16,3 %
43	Maskiner för brytning och byggnadsarbeten	173	27	15,6 %
32	Radio-, televisions-, kommunikations- och tele-kommunikationsutrustning samt tillhörande utrustning	431	67	15,5 %
65	El-, vatten- och energiverk	124	19	15,3 %
48	Programvara och informationssystem	546	83	15,2 %
30	Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	330	47	14,2 %
70	Tjänster avseende fast egendom	106	15	14,2 %
19	Skinns och textilier, plast- och gummimaterial	64	9	14,1 %
34	Transportutrustning och transporthjälpmedel	1 011	142	14,0 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: I tabellen redovisas endast CPV-huvudgrupper med över 10 annonserade upphandlingar 2016.

Lägst andel avbrutna upphandlingar fanns inom *jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds-, vattenbruks- och biodlings-tjänster* (6,6 procent), *jordbruksmaskiner* (6,8 procent) och *offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkringstjänster* (6,9 procent).

7

LEVERANTÖRER OCH ANBUD VID UPPHANDLING

7.1	I genomsnitt lämnar 4,3 anbudsgivare anbud	68
7.2	Fler anbudsgivare vid direktivstyrda upphandlingar	73
7.3	Färre anbudsgivare vid upphandling enligt lägsta pris	74
7.4	Flest anbudsgivare vid upphandling av fritids-, kultur- och sporttjänster	75
7.5	Flest anbudsgivare i Stockholms län	76
7.6	Fyra av tio anbud leder till kontrakt	77
7.7	Nio av tio anbudsgivare är aktiebolag	79
7.8	Bygg- och teknikföretag lämnar flest anbud	83

7. Leverantörer och anbud vid upphandling

I genomsnitt inkom anbud från 4,3 anbudsgivare i de upphandlingar som annonserades 2016. Det genomsnittliga antalet anbudsgivare per upphandling har minskat i flera år.

Upphandlingar av ramavtal fick i genomsnitt anbud från 5,5 anbudsgivare medan upphandlingar av andra kontrakt i genomsnitt fick anbud från 3,5 anbudsgivare.

Den CPV-huvudgrupp som i genomsnitt fick anbud från flest anbudsgivare 2016 var *fritids-, kultur- och sporttjänster*. Sådana upphandlingar fick i genomsnitt anbud från 8,4 anbudsgivare.

I genomsnitt ledde 45 procent av anbuden till tilldelning av kontrakt 2016. Detta innebär att 55 procent av anbuden inte ledde till kontrakt.

År 2016 var nio av tio anbudsgivare aktiebolag. Den näst vanligaste associationsformen var enskilda firmor som utgjorde drygt 4 procent av anbudsgivarna. Aktiebolagen lämnar i genomsnitt flest anbud per företag, drygt 3,8.

7.1 I GENOMSNITT LÄMNAR 4,3 ANBUDSGIVARE ANBUD

Att beskriva hur konkurrensen fungerar inom offentlig upphandling är inte enkelt. Det genomsnittliga antalet anbudsgivare kan användas som en grov indikator på konkurrensen i en upphandling. Det genomsnittliga antalet anbudsgivare kan illustrera skillnader över tid eller mellan olika branscher och marknadssegment och därmed vara en grov indikator för om det finns fler eller färre aktörer på marknaden och vilket

intresse de har av att delta i offentliga upphandlingar. Få anbudsgivare kan tyda på svagare konkurrens. Många aktörer på marknaden behöver dock inte alltid innebära bättre konkurrens. Ibland kan det vara tillräckligt med ett fåtal aktörer för att skapa ett konkurrenstryck och ibland saknas konkurrenstryck trots ett flertal aktörer på marknaden. Exempel på andra faktorer som kan påverka är hur marknaden ser ut och fungerar, hur attraktivt avtalet är och om det existerar en privat marknad vid sidan av den offentliga.

4,3

Det genomsnittliga **ANTALET ANBUDSGIVARE** per upphandling

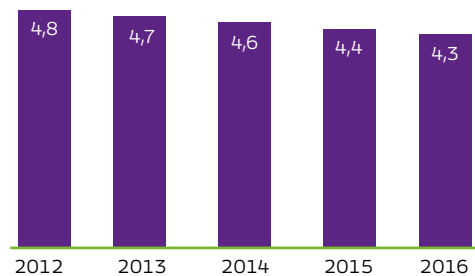
I genomsnitt lämnade 4,3 anbudsgivare anbud per upphandling 2016. Detta var en minskning jämfört med 2015 då i genomsnitt 4,4 anbudsgivare lämnade anbud per upphandling. Det genomsnittliga antalet anbudsgivare per upphandling har minskat varje år från 2012 då i genomsnitt 4,8 anbudsgivare lämnade anbud. Förändringen sammanfaller med utvecklingen inom den CPV-huvudgrupp där flest upphandlingar annonseras, *anläggningsarbete*, där det genomsnittliga antalet anbudsgivare per upphandling minskade från 4,6 till 3,9 mellan 2012 och 2016. Dock minskade det genomsnittliga antalet anbudsgivare per upphandling under tidsperioden inom de flesta CPV-huvudgrupper.

För 2016 fanns komplett information om antalet anbudsgivare för nära 13 000 av drygt 18 000 upphandlingar. Detta innebär ett bortfall av uppgifter för drygt 5 000 upphandlingar vilket motsvarar 30 procent. Uppgifter om anbud fanns för nära 14 000 av drygt 18 000 upphandlingar. Detta innebär ett bortfall av uppgifter för drygt 4 000 upphandlingar vilket motsvarar 24 procent.

Det saknas information om och i så fall i vilka avseenden bortfallet avviker från tillgängliga uppgifter.

Den statistik som redovisas utgår från organisationsnummer och tar ingen hänsyn till eventuella koncernrelationer mellan enskilda företag. Analyser av konkurrens i upphandling bör dock ta hänsyn till sådana koncernrelationer. Flera anbud i en upphandling kan lämnas av olika företag som tillhör samma koncern. Att mäta konkurrensen utifrån antalet anbud i en upphandling, utan att ta hänsyn till koncernrelationer, riskerar att överskatta konkurrensen.

Diagram 7 **Genomsnittligt antal anbudsgivare per upphandling, 2012–2016**

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbudsgivare saknas för 30 procent av upphandlingarna 2012. Motsvarande andel är 28 procent för 2013, 29 procent för 2014, 28 procent för 2012 och 30 procent för 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

Flest anbudsgivare per upphandling fick upphandlingar av landsting och regioner där i genomsnitt 5,5 anbudsgivare lämnade anbud 2016. Det genomsnittliga antalet anbudsgivare per upphandling var något lägre i upphandlingar som annonseras av kommuner och statliga myndigheter. I upphandlingar av kommuner lämnade i genomsnitt 4,1 anbudsgivare anbud 2016. Motsvarande

genomsnitt för statliga myndigheter var 4,4. Det genomsnittliga antalet anbudsgivare har varit i stort sett oförändrat i upphandlingar av landsting och regioner sedan 2012 men har minskat något för kommuner och statliga myndigheter under tidsperioden. Detta kan indikera ett minskat intresse från anbudsgivare att delta i framför allt kommunala och statliga upphandlingar.

Tabell 18 **Genomsnittligt antal anbudsgivare per upphandling efter myndighetstyp, 2012–2016**

Myndighet	2012	2013	2014	2015	2016
Kommuner	4,7	4,6	4,4	4,3	4,1
Kommun	4,7	4,6	4,4	4,3	4,1
Kommunalt bolag	4,7	4,5	4,5	4,2	4,1
Landsting och regioner	5,4	5,1	5,5	5,3	5,5
Landsting och region	5,6	5,2	5,7	5,3	5,7
Landsting/regionbolag	4,1	4,7	4,2	4,9	4,1
Statliga myndigheter	4,7	4,7	4,6	4,5	4,4
Statlig myndighet	4,5	4,7	4,6	4,5	4,3
Statligt bolag	8,0	4,8	4,0	4,2	5,8
Övriga organisationer	9,7	5,3	5,0	3,5	3,7
Totalt	4,8	4,7	4,6	4,4	4,3

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbudsgivare saknas för 30 procent av upphandlingarna 2012. Motsvarande andel är 28 procent för 2013, 29 procent för 2014, 28 procent för 2015 och 30 procent för 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

Antalet anbudsgivare är högre vid upphandlingar av ramavtal än vid upphandlingar som inte avser ramavtal. Vid upphandlingar av ramavtal deltog

i genomsnitt 5,5 anbudsgivare 2016, vilket kan jämföras med i genomsnitt 3,5 anbudsgivare vid upphandlingar som inte avsåg ramavtal.

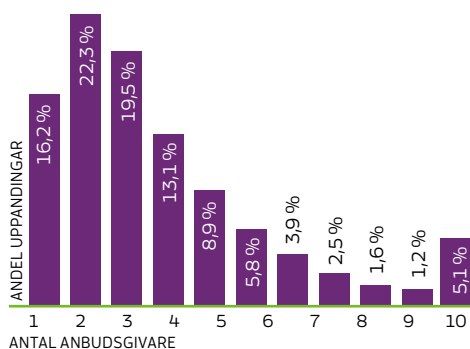
Tabell 19 **Genomsnittligt antal anbudsgivare per upphandling efter avtalsform, 2012–2016**

Avtalsform	2012	2013	2014	2015	2016
Ramavtal	6,4	5,9	5,9	5,6	5,5
Övriga avtalsformer	4,0	4,0	3,9	3,7	3,5
Alla avtalsformer	4,8	4,7	4,6	4,4	4,3

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbudsgivare saknas för 30 procent av upphandlingarna 2012. Motsvarande andel är 28 procent för 2013, 29 procent för 2014, 28 procent för 2015 och 30 procent för 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

Genom att studera fördelningen av antalet anbudsgivare per upphandling ges en kompletterande bild till medelvärdet. Andelen upphandlingar med endast en anbudsgivare kan vara en indikator på bristande intresse för upphandlingar och bristande konkurrens. I 16 procent av alla upphandlingar som annonserades under 2016 inkom anbud från endast en anbudsgivare. I 58 procent av upphandlingarna inkom anbud från tre eller färre anbudsgivare. Det vanligast förekommande antalet anbudsgivare i de upphandlingar som annonserades under 2016 var två.

Andelen upphandlingar med endast en anbudsgivare har ökat årligen sedan 2012. Andelen upphandlingar där anbud inkommer från en till tre anbudsgivare har ökat från drygt 51 procent 2012 till drygt 58 procent 2016.

Diagram 8 **Fördelning av antal anbudsgivare per upphandling, 2016**

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om antal anbudsgivare saknas för 30 procent av alla upphandlingar 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

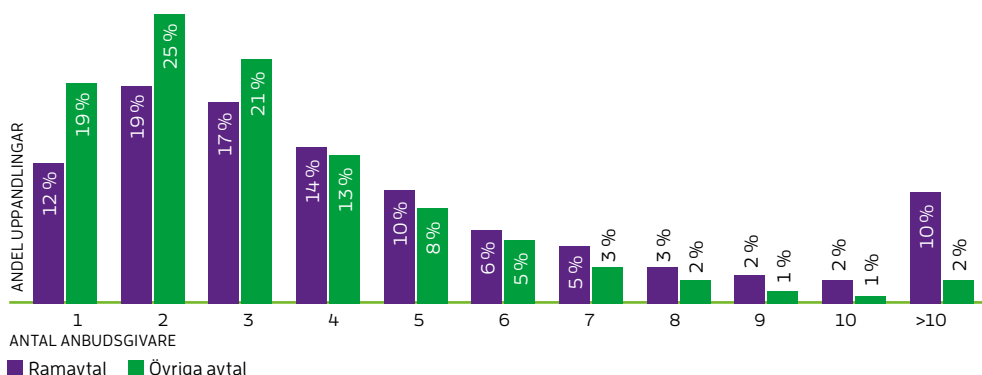
Tabell 20 **Fördelning av antal anbudsgivare per upphandling, 2012–2016**

Antal anbudsgivare	2012	2013	2014	2015	2016
1	12,5 %	12,8 %	13,2 %	15,1 %	16,2 %
2	19,2 %	19,0 %	19,8 %	20,6 %	22,3 %
3	19,1 %	18,7 %	18,6 %	19,2 %	19,5 %
4	14,6 %	14,3 %	14,7 %	13,6 %	13,1 %
5	10,2 %	10,3 %	10,4 %	9,5 %	8,9 %
6	6,5 %	7,1 %	6,5 %	6,4 %	5,8 %
7	4,6 %	4,6 %	4,7 %	4,3 %	3,9 %
8	3,0 %	3,0 %	2,8 %	2,5 %	2,5 %
9	2,0 %	2,2 %	2,2 %	1,9 %	1,6 %
10	1,5 %	1,7 %	1,4 %	1,4 %	1,2 %
>10	6,7 %	6,1 %	5,7 %	5,6 %	5,1 %
Totalt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om antal anbudsgivare saknas för 30 procent av upphandlingarna 2012. Motsvarande andel är 28 procent för 2013, 29 procent för 2014, 28 procent för 2015 och 30 procent för 2016. Tolknings av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

Det är mindre vanligt förekommande med endast en anbudsgivare i ramavtal än övriga avtal. I upphandlingar som avsåg ramavtal inkom anbud från endast en anbudsgivare i 12 procent av alla

upphandlingar 2016, att jämföra med 19 procent för övriga avtal. I upphandlingar som avsåg ramavtal inkom anbud från över tio anbudsgivare i 10 procent av upphandlingarna.

Diagram 9 **Fördelning av antal anbudsgivare per upphandling efter avtalsform, 2016**

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om antal anbudsgivare saknas för 30 procent av upphandlingarna 2012. Motsvarande andel är 28 procent för 2013, 29 procent för 2014, 28 procent för 2015 och 30 procent för 2016. Tolknings av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

7.2 FLER ANBUDSGIVARE VID DIREKTIVSTYRDA UPPHANDLINGAR

Vid direktivstyrda upphandlingar inkommer i genomsnitt anbud från fler anbudsgivare än vid upphandlingar som inte är direktivstyrda. Vid upphandlingar genom förenklat förfarande, som är den

vanligaste formen av förfarande vid upphandling under tröskelvärdena, inkom i genomsnitt anbud från 3,9 anbudsgivare 2016. Vid öppet förfarande, som används vid merparten av alla upphandlingar över tröskelvärdena, inkom anbud från i genomsnitt 4,9 anbudsgivare.

Tabell 21 Genomsnittligt antal anbudsgivare per upphandling efter förfarande, 2012–2016

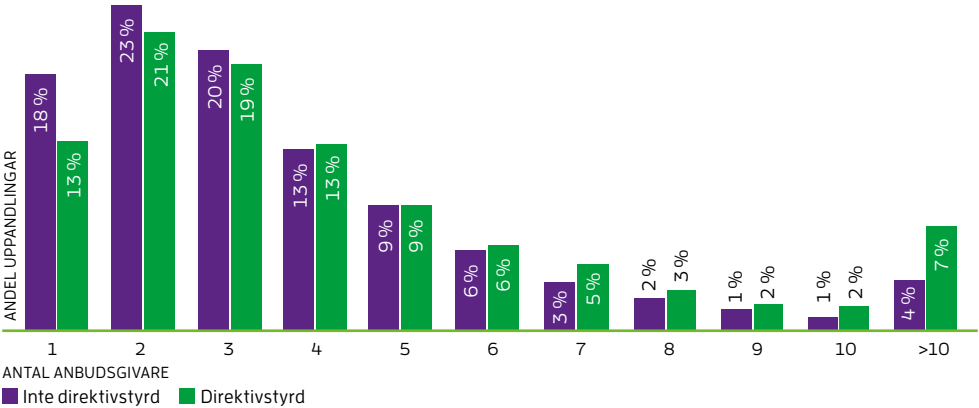
Förfarande	2012	2013	2014	2015	2016
Inte direktivstyrd	4,4	4,4	4,2	4,1	3,9
Förenklat förfarande	4,4	4,4	4,2	4,1	3,9
Urvalsförfarande	5,1	4,1	4,2	5,0	4,6
Direktivstyrd	5,6	5,3	5,2	4,8	4,9
Projekttävling	-	-	-	-	7,0
Förhandlat förfarande	4,3	4,4	3,9	4,2	3,7
Konkurrenspräglad dialog	3,6	3,0	3,5	2,3	2,2
Kvalificeringssystem	-	-	3,0	-	-
Påskyndat förhandlat förfarande	3,0	3,7	3,3	4,5	2,5
Påskyndat selektivt förfarande	5,0	6,0	5,0	5,0	4,5
Selektivt förfarande	9,1	4,6	10,5	5,9	4,7
Öppet förfarande	5,6	5,3	5,1	4,8	4,9
Totalt	4,8	4,7	4,6	4,4	4,3

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om antal anbudsgivare saknas för 30 procent av upphandlingarna 2012. Motsvarande andel är 28 procent för 2013, 29 procent för 2014, 28 procent för 2012 och 30 procent för 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

I direktivstyrda upphandlingar inkom anbud från endast en anbudsgivare i 13 procent av alla upphandlingar 2016, att jämföra med 18 procent i upphandlingar

som inte var direktivstyrda. Det är alltså vanligare med endast en anbudsgivare i upphandlingar som inte är direktivstyrda än i direktivstyrda upphandlingar.

Diagram 10 **Fördelning av antal anbudsgivare per upphandling efter direktivstyrd och inte direktivstyrd upphandling, 2016**

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om antal anbudsgivare saknas för 30 procent av upphandlingarna 2012. Motsvarande andel är 28 procent för 2013, 29 procent för 2014, 28 procent för 2015 och 30 procent för 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

7.3 FÄRRE ANBUDSGIVARE VID UPPHANDLING ENLIGT LÄGSTA PRIS

Upphandlingar med ekonomiskt mest fördelaktiga anbud som tilldelningsgrund har i genomsnitt fått något fler anbud än upphandlingar enligt tilldelningsgrunden lägsta pris. Vid

användning av lägsta pris inkom anbud från i genomsnitt 4,1 anbudsgivare, att jämföra med 4,4 för ekonomiskt mest fördelaktiga anbud. För båda typerna av tilldelningsgrund har det genomsnittliga antalet anbudsgivare minskat något sedan 2012.

Tabell 22 **Genomsnittligt antal anbudsgivare per upphandling efter tilldelningsgrund, 2012–2016**

Tilldelningsgrund	2012	2013	2014	2015	2016
Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud	4,8	4,8	4,6	4,6	4,4
Lägsta pris	4,6	4,5	4,4	4,1	4,1
Ingen information om tilldelningsgrund	5,8	5,3	6,0	5,5	6,1
Totalt	4,8	4,7	4,6	4,4	4,3

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om antal anbudsgivare saknas för 30 procent av upphandlingarna 2012. Motsvarande andel är 28 procent för 2013, 29 procent för 2014, 28 procent för 2015 och 30 procent för 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

7.4 FLEST ANBUDSGIVARE VID UPPHANDLING AV FRITIDS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER

Det genomsnittliga antalet anbudsgivare per upphandling varierar mellan olika branscher och marknadssegment. Flest anbudsgivare 2016 hade upphandlingar inom CPV-huvudgruppen *fritids-, kultur-*

och sporttjänster med i genomsnitt 8,4 anbudsgivare per upphandling. Lägst antal anbudsgivare per upphandling 2016 fick upphandlingar inom CPV-huvudgruppen *jordbruksmaskiner*. Denna CPV-huvudgrupp fick i genomsnitt anbud från 2,5 anbudsgivare per upphandling.

Tabell 23 CPV-huvudgrupper med högst genomsnittligt antal anbudsgivare per upphandling, 2016

CPV-huvudgrupp	Avser	2016
92	Fritids-, kultur- och sporttjänster	8,4
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster	8,1
85	Hälso- och sjukvård samt socialvård	6,2
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjör- och besiktningstjänster	5,9
22	Trycksaker och tillhörande produkter	5,4
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	5,4
80	Undervisning och utbildning	5,2
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	5,0
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	5,0
98	Andra samhällseliga och personliga tjänster	4,6

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om antal anbudsgivare saknas för 30 procent av alla upphandlingar 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet. I tabellen redovisas endast CPV-huvudgrupper med över 10 annonserade upphandlingar 2016.

Den CPV-huvudgrupp där flest upphandlingar annonserades 2016 var *anläggningsarbete*. Inom denna bransch fick upphandlingar i genomsnitt anbud från 3,9 anbudsgivare. Det genomsnittliga antalet anbudsgivare per upphandling inom anläggningsarbete har

minskat årligen sedan 2013. Det genomsnittliga antalet anbudsgivare per upphandling har minskat under tidsperioden inom de flesta CPV-huvudgrupper. I bilaga 2 redovisas genomsnittligt antal anbudsgivare för alla CPV-huvudgrupper 2012–2016.

7.5 FLEST ANBUDSGIVARE I STOCKHOLMS LÄN

Det finns geografiska skillnader vad gäller hur många anbudsgivare som i genomsnitt lämnar anbud i upphandlingar. Bland enskilda län fick Stockholms län i genomsnitt anbud från flest anbudsgivare. I Stockholms län lämnade i genomsnitt 4,7 anbudsgivare

anbud per upphandling 2016 medan flera län i genomsnitt fick anbud från färre än 4 anbudsgivare i genomsnitt per upphandling. Antalet anbudsgivare per upphandling var högst då Sverige angetts som leveransort. Sverige anges som leveransort när hela Sverige är leveransort eller när leveransorten saknar betydelse.

Tabell 24 **Genomsnittligt antal anbudsgivare per upphandling efter leveransort, 2012–2016**

Leveransort	2012	2013	2014	2015	2016
Stockholms län	5,6	5,1	5,1	5,0	4,7
Skåne län	4,9	4,8	4,7	4,4	4,6
Västra Götalands län	4,8	5,0	4,5	4,3	4,5
Södermanlands län	5,3	4,5	5,3	4,1	4,5
Västernorrlands län	4,7	3,8	4,2	4,0	4,5
Hallands län	6,3	4,9	4,6	4,8	4,5
Östergötlands län	4,9	4,5	4,5	4,5	4,3
Uppsala län	5,0	4,7	4,7	4,5	4,2
Jönköpings län	5,5	4,2	3,9	4,0	4,1
Jämtlands län	4,6	4,5	3,7	3,9	4,0
Norrbottens län	4,1	3,5	3,4	3,5	3,9
Kronobergs län	5,2	4,5	4,4	4,7	3,9
Örebro län	5,1	4,8	4,4	4,3	3,8
Värmlands län	4,8	3,9	4,0	4,0	3,8
Kalmar län	5,1	4,4	4,2	4,0	3,8
Västmanlands län	4,7	4,3	4,5	4,1	3,8
Västerbottens län	3,9	3,5	3,8	3,6	3,8
Blekinge län	4,6	4,4	3,9	3,7	3,7
Dalarnas län	4,4	4,0	3,9	4,1	3,5
Gävleborgs län	5,1	4,3	4,3	4,0	3,5
Gotlands län	5,3	5,6	4,0	4,0	3,4
Sverige	6,8	6,5	6,4	6,0	6,5
Utanför Sverige	4,3	2,0	4,3	4,8	3,0

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om antal anbudsgivare saknas för 30 procent av upphandlingarna 2012. Motsvarande andel är 28 procent för 2013, 29 procent för 2014, 28 procent för 2012 och 30 procent för 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

7.6 FYRA AV TIO ANBUD LEDER TILL KONTRAKT

Antalet anbudsgivare är en grov indikator på konkurrensen i en upphandling. Flera anbudsgivare, ibland samtliga, kan tilldelas kontrakt i en upphandling. Detta är särskilt vanligt vid upphandlingar av ramavtal. Det förekommer också att upphandlingar är uppdelade i flera olika avtalsområden där separata kontrakt tecknas för varje avtalsområde. Få anbudsgivare behöver inte nödvändigtvis betyda att konkurrensen per definition varit svag. Ett stort antal anbudsgivare behöver på samma sätt inte nödvändigtvis betyda att konkurrensen har varit hård.

Stora andelar vinnare i en bransch eller i en enskild upphandling kan tyda på svag konkurrens. Ett stort antal anbudsgivare behöver då inte nödvändigtvis tvinga fram samma prispress som om färre vinnare hade utsetts. En analys av konkurrensen bör därför ta hänsyn till hur stor andel av anbudet som lett till tilldelning av kontrakt.

45 %

AV ALLA ANBUD KONTRAKTERAS

Konkurrensen i en upphandling beror även på hur stor chansen är att faktiskt få leverera om man som leverantör inte är bland de första på ett ramavtal med rangordning.

I genomsnitt ledde 45 procent av anbudet till tilldelning av kontrakt 2016. Detta innebär att 55 procent av anbudet inte ledde till kontrakt. Andelen anbud som leder till kontrakt har ökat något under de fyra senaste åren. Att ett anbud inte leder till kontrakt kan till exempel bero på att anbudet inte var det bästa som lämnades eller att anbudet inte kvalificerats. Noterbart är även att det totala antalet lämnade anbud minskade 2014, 2015 och 2016 trots att det antalet upphandlingar i princip varit oförändrat.

Tabell 25 **Antal anbud och andel anbud som lett till kontrakt, 2012–2016**

Anbud	2012	2013	2014	2015	2016
Inte kontrakterade anbud	39 911	40 542	36 630	34 274	32 108
Kontrakterade anbud	26 811	26 861	25 745	25 896	26 526
Totalt	66 722	67 403	62 375	60 170	58 634
Andel kontrakterade anbud	40 %	40 %	41 %	43 %	45 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 25 procent av alla upphandlingar 2012. Motsvarande andel är 23 procent för 2013 och 2014 samt 24 procent för 2015 och 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

Antalet kontrakterade leverantörer varierar kraftigt mellan olika upphandlingar. I 11 upphandlingar som annonserades 2016 tilldelades över 50 anbudsgivare kontrakt. Som mest tilldelades 91 anbudsgivare kontrakt i en och samma upphandling. Flera av dessa upphandlingar avsåg ramavtal och var uppdelade på flera olika tjänster eller flera geografiska områden.

Vid upphandling av ramavtal tilldelas fler anbudsgivare kontrakt än vid upphandling av andra avtal. I genomsnitt tilldelades 2,9 anbudsgivare kontrakt vid upphandling av ramavtal 2016. Vid andra typer av avtal tilldelades i genomsnitt 1,2 anbudsgivare kontrakt. Detta kan till exempel bero på att myndigheter vid upphandling av ramavtal vill kunna tilldela kontrakt till flera olika

leverantörer för förbättrad kapacitet för leverans under avtalstiden. I det gamla klassiska direktivet angavs dessutom att, vid upphandling av ramavtal med flera leverantörer, minst tre anbudsgivare skulle tilldelas kontrakt om det fanns tre eller fler kvalificerade anbud. Motsvarande bestämmelse saknas i det nya direktivet.

Det finns stora skillnader mellan olika branscher vad gäller andelen anbud som kontrakteras. Störst andel kontrakterade anbud fanns 2016 inom upphandling av *hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster* där 76 procent av anbudena ledde till kontrakt. Därefter kom *medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar* med 65 procent kontrakterade anbud följt av *hälso- och sjukvård samt socialvård* med 64 procent.

Tabell 26 **Genomsnittligt antal anbud och kontrakterade anbud efter CPV-huvudgrupp, 2016**

CPV-huvudgrupp	Avser	Anbud i genomsnitt	Varav kontrakterade i genomsnitt	Andel kontrakterade
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster	7,2	5,4	76 %
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	5,0	3,3	65 %
85	Hälso- och sjukvård samt socialvård	6,2	4,0	64 %
66	Finans- och försäkringstjänster	3,0	1,9	61 %
70	Tjänster avseende fast egendom	3,4	1,9	55 %
14	Gruvprodukter, basmetaller och tillhörande produkter	2,8	1,5	54 %
16	Jordbruksmaskiner	2,5	1,3	53 %
60	Transporter (utom avfallstransport)	3,6	1,9	53 %
98	Andra samhälleliga och personliga tjänster	4,6	2,3	51 %
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjörs- och besiktningstjänster	5,4	2,7	51 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 24 procent av alla upphandlingar 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

Lägst andel kontrakterade anbud fanns i branschen *kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara* där 34 procent av anbudena ledde till kontrakt. Därefter kom branscherna *petroleumprodukter, bränsle, elektricitet och andra energikällor* med 34 procent kontrakterade anbud och *post- och telekommunikationstjänster* med 34 procent. Den CPV-huvudgrupp där flest upphandlingar annonserades 2016 var *anläggningsarbete*. Inom denna bransch kontrakterades 40 procent av anbudena. I bilaga 2 redovisas genomsnittligt antal anbud och kontrakterade anbud för alla CPV-huvudgrupper 2016.

7.7 NIO AV TIO ANBUDSGIVARE ÄR AKTIEBOLAG

En överväldigande majoritet, 91 procent, av alla anbudsgivare under 2016 var aktiebolag. Den näst vanligaste associationsformen var enskilda firmor som utgjorde drygt 4 procent av anbudsgivarna. Drygt 1 procent vardera utgjordes av ekonomiska föreningar och handelsbolag. Antalet lämnade anbud ger en något annorlunda bild. Drygt 95 procent av alla anbud som inkom under 2016 lämnades av aktiebolag. Aktiebolagen lämnar i genomsnitt flest anbud per företag, drygt 3,8.

Tabell 27 **Antal anbudsgivare och antal anbud efter associationsform, 2016**

Associationsform	Antal anbuds- givare	Andel av totala antalet anbudsgivare	Antal anbud	Andel av totala antalet anbud	Genomsnittligt antal anbud per anbudsgivare
Aktiebolag	13 763	90,9 %	52 578	95,4 %	3,8
Ekonomisk förening	190	1,3 %	486	0,9 %	2,6
Enskild firma	598	4,0 %	711	1,3 %	1,2
Handels- och kommanditbolag	215	1,4 %	417	0,8 %	1,9
Ideell förening	111	0,7 %	175	0,3 %	1,6
Kommuner	24	0,2 %	66	0,1 %	2,8
Kommunförbund	7	0,0 %	10	0,0 %	1,4
Landsting	9	0,1 %	23	0,0 %	2,6
Okänd juridisk form	6	0,0 %	19	0,0 %	3,2
Partrederi	1	0,0 %	1	0,0 %	1,0
Offentliga korporationer och anstalter	12	0,1 %	38	0,1 %	3,2
Statlig enhet	27	0,2 %	96	0,2 %	3,6
Stiftelse eller fond	59	0,4 %	147	0,3 %	2,5
Utländsk juridisk person	116	0,8 %	324	0,6 %	2,8
Totalt	15 138	100,0 %	55 091	100,0 %	3,6

Källa: Visma (uppgifter), Bisnode (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 24 procent av alla upphandlingar 2016. Antalet anbud och anbudsgivare avviker något från övriga tabeller eftersom denna tabell endast innehåller upphandlingar med organisationsnummer som är tillgängliga via Bisnode. För 3 procent av anbudsgivarna saknas årsredovisning för 2016 varför uppgifter baseras på senast tillgängliga årsredovisning.

9 av 10
anbudsgivare är **AKTIEBOLAG**

Aktiebolag stod för cirka 94 procent av totala kontrakterade anbud. Det finns dock skillnader utifrån associationsform vad gäller andel av anbud som kontrakteras. Drygt 45 procent av anbuden från aktiebolag kontrakterades 2016.

Andelen anbud som kontrakterades var för de flesta andra associationsformer något högre. Drygt 52 procent av anbud från enskilda firmor, den näst vanligaste associationsformen bland anbudsgivare 2016, ledde till kontrakt.

Tabell 28 **Antal anbud och antal kontrakterade anbud efter associationsform, 2016**

Associationsform	Antal anbud	Antal kontrakterade anbud	Andel av anbud som kontrakteras	Andel av totala antalet kontrakterade anbud	Genomsnittligt antal kontrakterade anbud per anbudsgivare
Aktiebolag	52 578	23 638	45,0 %	94,5 %	1,7
Ekonomisk förening	486	288	59,3 %	1,2 %	1,5
Enskild firma	711	370	52,0 %	1,5 %	0,6
Handels- och kommanditbolag	417	200	48,0 %	0,8 %	0,9
Ideell förening	175	111	63,4 %	0,4 %	1,0
Kommuner	66	26	39,4 %	0,1 %	1,1
Kommunförbund	10	7	70,0 %	0,0 %	1,0
Landsting	23	17	73,9 %	0,1 %	1,9
Okänd juridisk form	19	12	63,2 %	0,0 %	2,0
Partrederi	1	1	100,0 %	0,0 %	1,0
Offentliga korporationer och anstalter	38	28	73,7 %	0,1 %	2,3
Statlig enhet	96	68	70,8 %	0,3 %	2,5
Stiftelse eller fond	147	90	61,2 %	0,4 %	1,5
Utländsk juridisk person	324	158	48,8 %	0,6 %	1,4
Totalt	55 091	25 014	45,4 %	100,0 %	1,7

Källa: Visma (uppgifter), Bisnode (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 24 procent av alla upphandlingar 2016. Antalet anbud och anbudsgivare avviker något från övriga tabeller eftersom denna tabell endast innehåller upphandlingar med organisationsnummer som är tillgängliga via Bisnode. För 3 procent av anbudsgivarna saknas årsredovisning för 2016 varför uppgifter baseras på senast tillgängliga årsredovisning.

7.8 BYGG- OCH TEKNIKFÖRETAG LÄMNAR FLEST ANBUD

NCC Construction Sverige AB var den anbudsgivare vars organisationsnummer fanns registrerat i flest upphandlingar 2016. De tio företag som lämnade flest anbud 2016 var alla verksamma inom bygg-, teknik- eller anläggningsbranscherna. Detta kan till stor del

förklaras av att flest upphandlingar annonserades inom dessa branscher 2016. Den statistik som redovisas utgår från organisationsnummer och tar ingen hänsyn till eventuella koncernrelationer mellan enskilda företag. För en redovisning av metodik hänvisas till avsnitt 1.4.5.

Tabell 29 **Organisationer som lämnade flest anbud 2016**

Kommuner	Antal anbud	Landsting och regioner	Antal anbud	Statliga myndigheter	Antal anbud
NCC Sverige AB	455	Mediplast AB	51	Svevia AB	149
PEAB Anläggning AB	370	Mediq Sverige AB	46	PEAB Anläggning AB	98
WSP Sverige AB	365	OneMed Sverige AB	45	NCC Sverige AB	77
ÅF Infrastructure AB	363	B. Braun Medical AB	45	Skanska Asfalt och Betong AB	66
Skanska Sverige AB	273	Vingmed AB	43	SAMHALL AB	65
Ramböll Sverige AB	256	Siemens Healthcare AB	43	WSP Sverige AB	59
Svevia AB	251	Medtronic AB	43	Skanska Sverige AB	58
Skanska Sverige AB	200	GE Healthcare Sverige AB	43	ÅF Infrastructure AB	58
Bravida Sverige AB	188	Philips AB	38	Iss Facility Services AB	56
PEAB Sverige AB	175	Johnson & Johnson AB	38	Atea Sverige AB	50

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 24 procent av alla upphandlingar 2016. Uppgifterna för statliga myndigheter, kommuner, landsting och regioner omfattar även offentligt ägda bolag inom respektive kategori.

8

OFFENTLIGA UTBETALNINGAR

8.1	Utbetalningar omfattar inte enbart inköp	86
8.2	Utbetalningar från stat, kommun och landsting om nära 780 miljarder	88
8.3	Åtta myndigheter står för drygt 40 procent av alla utbetalningar	89
8.4	En femtedel av alla utbetalningar avser vård och omsorg samt sociala tjänster	93
8.5	Utbetalningar till drygt 217 000 olika organisationer	99
8.6	Drygt hälften av alla organisationer som tar emot utbetalningar är aktiebolag	103

8. Offentliga utbetalningar

År 2016 betalade stat, kommun och landsting ut cirka 780 miljarder kronor till privata och offentliga företag och andra organisationer. Kommunernas utbetalningar uppgick till drygt 304 miljarder kronor medan utbetalningar från landsting och regioner uppgick till drygt 258 miljarder kronor. Statliga myndigheters utbetalningar uppgick till drygt 214 miljarder kronor.

En femtedel av alla utbetalningar avsåg *vård och omsorg samt sociala tjänster*. Därefter följde *byggverksamhet* och *handel* som motsvarande strax över en tiondel av de totala utbetalningarna vardera.

År 2016 gjorde myndigheter utbetalningar till drygt 217 000 olika organisationer. Av de organisationer som mottog utbetalningar var drygt 214 800 privata företag och drygt 2 700 offentliga organisationer.

Drygt hälften av alla organisationer som mottog utbetalningar från stat, kommun och landsting 2016 var aktiebolag.

8.1 UTBETALNINGAR OMFATTAR INTE ENBART INKÖP

Den statistik som redovisas avser myndigheters utbetalningar till utomstående organisationer¹⁶, vilket inte är detsamma som inköp. Löner till offentliganställda, pensioner, föräldrapenning och sjukpenning är exempel på myndigheters utbetalningar som inte är inköp. Dessa utbetalningar som inte avser inköp ingår som regel inte i den statistik som redovisas här.

Utbetalningar till Skatteverket, Försäkringskassor och offentligt ägda pensionsbolag har tagits bort.¹⁷ Löner till offentliganställda ingår inte. Dock ingår andra utbetalningar av sådant som inte är att betrakta som inköp, exempelvis utbetalningar av forskningsmedel, bistånd och bidrag. Det saknas möjligheter att särskilja sådana utbetalningar från inköp. De uppgifter som redovisas kan därför inte likställas med inköp men en betydande del av

¹⁶ Med utomstående organisationer avses här organisationer med olika organisationsnummer. Uppgifterna avser i huvudsak utbetalningar till utomstående organisationer. Transaktioner inom organisationer mellan olika enheter kan dock ingå. För 2016 uppgår sådana transaktioner till drygt 36 miljarder kronor.

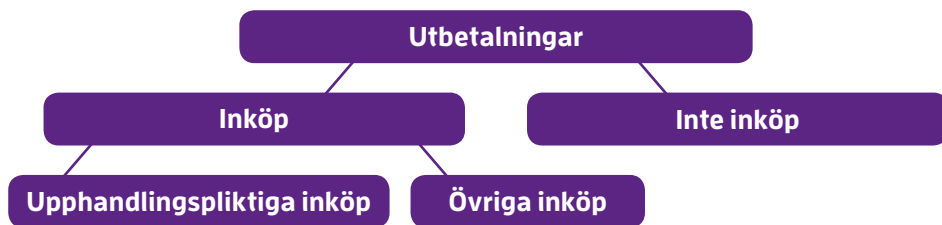
¹⁷ För 2016 motsvarar detta utbetalningar om 244 miljarder kronor. En del utbetalningar som i huvudsak avser pensioner, t.ex. utbetalningar från Statens tjänstepensionsverk, har inte eliminerats av Doublecheck.

utbetalningarna avser sannolikt inköp. Redovisningen ger därmed en grov bild av de offentliga inköpen i Sverige.

Alla inköp omfattas dock inte av upphandlingslagarna. I utbetalningar ingår både upphandlingspliktiga inköp och sådana inköp som inte är upphandlingspliktiga. I dag saknas möjligheter

att särskilja inköp som regleras av upphandlingslagarna från övriga inköp. Figur 2 illustrerar relationen mellan utbetalningar, inköp och upphandlingspliktiga inköp. I avsnitt 2.1 redovisas en uppskattning av de upphandlingspliktiga inköpen som är baserad på de offentliga utgifterna enligt nationalräkenskaperna.

Figur 2 **Utbetalningar, inköp och upphandlingspliktiga inköp**

Källa: Upphandlingsmyndigheten 2017. Not: Figuren ska inte ses som ett juridiskt ställningstagande utan syftar enbart till att redogöra för relationen mellan olika ekonomiska begrepp.

Det bör noteras särskilt att uppgifterna som redovisas avser myndigheters utbetalningar, vilket inte är detsamma som utgifter eller kostnader. En verksamhet kan leda till utbetalningar i flera led, exempelvis när landstingen bedriver verksamhet i ett helägt bolag och utbetalningar redovisas både i landstinget och i det helägda bolaget. Detta uppstår även när landsting och kommuner ersätter varandra för olika tjänster. En redovisning av offentliga

utgifter, där sådana dubbelräkningseffekter tas bort, görs i SCB:s nationalräkenskaper.

I den statistik som redovisas ingår utbetalningar från statliga myndigheter och kommuner samt landsting och regioner.¹⁸ Utbetalningar från offentligt ägda bolag, kommunalförbund, stiftelser och andra offentliga organisationer samlas inte in och saknas därför helt i den statistik som redovisas. Utbetalningar redovisas inklusive eventuell mervärdesskatt.

18 För 2016 finns uppgifter om utbetalningar för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter om utbetalningar från Polismyndigheten och Lunds universitet saknas. Därutöver saknas utbetalningar från ytterligare 21 mindre myndigheter vars utbetalningar i huvudsak understeg 30 miljoner kronor vardera 2016.

8.2 UTBETALNINGAR FRÅN STAT, KOMMUN OCH LANDSTING OM NÄRA 780 MILJARDER

År 2016 betalade stat, kommun och landsting ut cirka 780 miljarder kronor till privata och offentliga organisationer. Kommunernas utbetalningar uppgick till drygt 304 miljarder kronor, vilket motsvarade 39 procent av de offentliga utbetalningarna 2016. Landsting och regioners utbetalningar uppgick till drygt 258 miljarder kronor och statliga myndigheters utbetalningar

NÄRA
780
miljarder kronor

Värdet av offentliga utbetalningar från stat, kommun och landsting 2016.

till drygt 214 miljarder kronor, vilket motsvarande 33 respektive 28 procent av offentliga utbetalningar 2016.

Tabell 30 **Utbetalningar från stat, kommun och landsting till utomstående organisationer, 2016**

Myndighet	Offentliga organisationer		Privata organisationer		Totalt	
	Utbetalat belopp (mdkr)	Andel av utbetalat belopp (%)	Utbetalat belopp (mdkr)	Andel av utbetalat belopp (%)	Utbetalat belopp (mdkr)	Andel av totalt utbetalat belopp (%)
Kommuner	76,8	25 %	227,3	75 %	304,2	39 %
Landsting och regioner	113,4	44 %	145,1	56 %	258,5	33 %
Statliga myndigheter	93,6	44 %	120,6	56 %	214,2	28 %
Totalt	283,9	37 %	493,0	63 %	776,9	100 %

Källa: Doublecheck AB (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer.

Utbetalningar från stat, kommun och landsting sker till både offentliga och privata organisationer. Utbetalningar till offentliga organisationer stod för en betydande andel av de upphandlande myndigheternas totala utbetalningar 2016. Detta var särskilt tydligt för lands-

ting och regioner och statliga myndigheter där utbetalningar till offentliga organisationer uppgick till 44 procent. För kommuner stod istället utbetalningar till privata organisationer för drygt 75 procent av utbetalat belopp 2016.

8.3 ÅTTA MYNDIGHETER STÅR FÖR DRYGT 40 PROCENT AV ALLA UTBETALNINGAR

Inom offentlig sektor finns betydande skillnader i hur stora belopp som betalas ut av upphandlande myndigheter. Drygt 75 procent av alla upphandlande myndigheter gjorde under 2016 utbetalningar som understeg 1,0 miljard kronor. Dessa upphandlande myndigheter stod tillsammans för endast 16 procent av utbetalat belopp. Samtidigt betalade ett fåtal upphandlande myndigheter

ut mycket stora belopp. Åtta upphandlande myndigheter betalade vardera ut över 10 miljarder kronor 2016. Dessa myndigheter utgjordes av landsting och regioner, statliga myndigheter och befolkningsmässigt stora kommuner. De åtta upphandlande myndigheter som vardera betalade ut över 10 miljarder kronor betalade tillsammans ut 315 miljarder kronor 2016, vilket motsvarade drygt 40 procent av de totala offentliga utbetalningarna under året.

Tabell 31 **Antal myndigheter i stat, kommun och landsting efter storleken på utbetalningar 2016**

Utbetalningar	Antal myndigheter i intervallet	Utbetalat belopp i intervallet (mdkr)	Intervallets andel av totalt utbetalat belopp (%)	Genomsnittligt utbetalat belopp i intervallet (mdkr)
> 10 mdkr	8	315,0	40,5 %	39,4
1 mdkr–10 mdkr	117	335,0	43,1 %	2,9
100 mnkr–1 mdkr	302	123,9	15,9 %	0,4
< 100 mnkr	82	2,9	0,0 %	0,0
Totalt	509	776,9	100 %	1,5

Källa: Doublecheck AB (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer.

Statliga myndigheter skiljer sig åt i många avseenden exempelvis vad gäller uppdrag och storlek, vilket styr deras inköpsbehov. I genomsnitt betalade statliga myndigheter ut drygt 1,0 miljard kronor till utomstående organisationer 2016. Detta ger dock en något missvisande bild. Drygt 85 procent av alla statliga myndigheter betalade ut under en miljard kronor under 2016 och 75 procent betalade ut under 500 miljoner kronor. Ett fåtal statliga myndigheter betalade samtidigt ut mycket stora belopp. Trafikverket betalade till exempel ut drygt 49,4 miljarder kronor 2016. Detta kan jämföras med till exempel Upphandlingsmyndigheten som betalade ut drygt 32,3 miljoner kronor 2016.

Kommunerna betalade i genomsnitt ut 1,1 miljarder kronor till utomstående organisationer 2016. I likhet med statliga myndigheter finns betydande skillnader mellan enskilda kommuner. De stora variationerna kan till del förklaras utifrån skillnader i befolkningsstorlek.

Sveriges befolkningsmässigt största kommun, Stockholms stad, betalade till exempel ut drygt 25,2 miljarder kronor 2016 medan Sveriges befolkningsmässigt minsta kommun, Bjurholms kommun, betalade ut 104,3 miljoner kronor 2016.

I genomsnitt betalade landsting och regioner ut drygt 12,3 miljarder kronor 2016. Även här fanns skillnader mellan enskilda landsting och regioner. Stockholm läns landsting betalade till exempel ut 116,7 miljarder kronor 2016. Detta belopp var drygt fyra gånger större än de från de två landsting och regioner med näst respektive tredje största utbetalningar 2016. Region Skåne och Västra Götalandsregionen betalade ut 27,3 respektive 23,6 miljarder kronor 2016. Landstinget med lägst utbetalningar 2016 var Västerbottens läns landsting som betalade ut drygt 1,6 miljarder kronor till utomstående organisationer.

Tabell 32 **Antal myndigheter i stat, kommun och landsting efter storleken på utbetalningar 2016**

Utbetalningar	Antal myndigheter i intervallet	Utbetalat belopp i intervallet (mdkr)	Intervallets andel av totalt utbetalt belopp (%)	Genomsnittligt utbetalt belopp i intervallet (mdkr)
KOMMUNER				
> 10 mdkr	2	45,9	15 %	23,0
1 mdkr–10 mdkr	70	163,7	54 %	2,3
100 mnkr–1 mdkr	208	94,3	31 %	0,5
< 100 mnkr	4	0,2	0 %	0,0
Totalt	284	304,2	100 %	1,1
LANDSTING OCH REGIONER				
> 10 mdkr	3	167,7	65 %	55,9
1 mdkr–10 mdkr	18	90,8	35 %	5,0
100 mnkr–1 mdkr	0	0,0	0 %	0,0
< 100 mnkr	0	0,0	0 %	0,0
Totalt	21	258,5	100 %	12,3
STATLIGA MYNDIGHETER				
> 10 mdkr	3	101,4	47 %	33,8
1 mdkr–10 mdkr	29	80,4	38 %	2,8
100 mnkr–1 mdkr	94	29,6	14 %	0,3
< 100 mnkr	78	2,8	1 %	0,0
Totalt	204	214,2	100 %	1,0

Källa: Doublecheck AB (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer.

Stockholms läns landsting var den upphandlande myndighet som under 2016 betalade ut störst belopp, drygt 116,7 miljarder, till utomstående organisationer. Stockholms läns landsting står därmed ensamt för 15 procent av alla upphandlande myndigheters utbetalningar. I den summa som Stockholms

läns landsting betalade ut ingår bland annat utbetalningar till landstingets egna sjukhus som drivs i aktiebolagsform. Därefter följde Trafikverket och Migrationsverket som under 2016 betalade ut 49,4 miljarder kronor respektive 35,1 miljarder kronor.

Tabell 33 Utbetalningar från stat, kommun och landsting till utomstående organisationer efter myndighet, 2016

Kommun	Mdkr	Landsting och region	Mdkr	Statlig myndighet	Mdkr
Stockholms stad	25,2	Stockholms läns landsting	116,7	Trafikverket	49,4
Göteborgs stad	20,7	Region Skåne	27,3	Migrationsverket	35,1
Malmö stad	8,7	Västra Götalandsregionen	23,6	Försvarets materielverk	16,8
Uppsala kommun	7,1	Uppsala läns landsting	9,9	Försvarmakten	6,1
Linköpings kommun	5,6	Landstinget i Östergötland	8,6	Vetenskapsrådet	5,7
Norrköpings kommun	4,8	Region Jönköping	6,8	Arbetsförmedlingen	4,3
Helsingborg stad	4,7	Region Gävleborg	6,3	Naturvårdsverket	4,1
Nacka kommun	4,6	Region Halland	5,9	Försäkringskassan	4,0
Örebro kommun	4,5	Landstinget Sörmland	5,8	Karolinska Institutet	3,9
Västerås stad	4,4	Region Örebro	4,9	Länsstyrelsen i Stockholm	3,8

Källa: Doublecheck AB (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer.

8.4 EN FEMTEDEL AV ALLA UTBETALNINGAR AVSER VÅRD OCH OMSORG SAMT SOCIALA TJÄNSTER

Med hjälp av den så kallade SNI-standard¹⁹ kan företag klassificeras efter vilken verksamhet de bedriver. SNI är indelad i en trädstruktur med fem nivåer där de lägre nivåerna anger en ökad grad av precisering. Syftet med SNI-koderna är att kunna klassificera företag till en eller flera branscher eller näringsgrenar. Den lägsta nivån innehåller drygt 800 SNI-koder.

Genom SNI-koder kan offentliga utbetalningar delas in branschvis i olika avdelningar och undergrupper. En sådan uppdelning 2016 visar att drygt 170 miljarder kronor (22 procent) betalades ut till privata och offentliga organisationer med SNI-koden för *vård och omsorg samt sociala tjänster*. Drygt 60 procent av utbetalningarna inom denna bransch gjordes till offentliga organisationer.

Därefter följde *byggverksamhet* med drygt 91 miljarder kronor (12 procent) och *handel* med drygt 71 miljarder kronor (9 procent). *Byggverksamhet* omfattar både bygg och anläggning och olika bygginstallationer. *Handel* omfattar parti- och detaljhandeln där stora poster inkluderar medicinsk utrustning, apoteksvaror och livsmedel. Inom både *byggverksamhet* och *handel* gjordes drygt 90 procent av utbetalningar till privata organisationer.

Inom flertalet branscher var offentliga utbetalningar till privata organisationer större än till offentliga organisationer. Undantagen är branscherna *vård och omsorg samt sociala tjänster*, *fastighetsverksamhet*, *vattenförsörjning*, *avloppsrening*, *avfallshantering och sanering* och *försörjning av el, gas, värme och kyla* där utbetalningarna till offentliga organisationer översteg utbetalningarna till privata organisationer.

19 Standarden för svensk näringsgrensindelning, SNI 2007.

En femtedel
av utbetalningarna avser
vård och **omsorg** samt
sociala tjänster

Tabell 34 **Utbetalningar från stat, kommun och landsting till utomstående organisationer efter SNI-sektioner, 2016**

SNI-kod	Benämning	Utbetalt belopp (mdkr)	Andel av totalt utbetalt belopp (%)	Andel offentlig (%)	Andel privat (%)
A	Jordbruk, skogsbruk och fiske	0,0	0,0 %	0,9 %	99,1 %
B	Utvinning av mineral	0,0	0,0 %	0,0 %	100,0 %
C	Tillverkning	34,7	4,5 %	2,9 %	97,1 %
D	Försörjning av el, gas, värme och kyla	13,9	1,8 %	64,7 %	35,3 %
E	Vattenförsörjning; avloppsrening, avfallshantering och sanering	6,4	0,8 %	67,1 %	32,9 %
F	Byggverksamhet	91,2	11,7 %	10,8 %	89,2 %
G	Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	71,3	9,2 %	9,5 %	90,5 %
H	Transport och magasinering	48,4	6,2 %	37,6 %	62,4 %
I	Hotell- och restaurangverksamhet	7,3	0,9 %	3,2 %	96,8 %
J	Informations- och kommunikationsverksamhet	37,4	4,8 %	2,6 %	97,4 %
K	Finans- och försäkringsverksamhet	17,1	2,2 %	15,2 %	84,8 %
L	Fastighetsverksamhet	56,0	7,2 %	65,4 %	34,6 %
M	Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	56,6	7,3 %	5,9 %	94,1 %
N	Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster	33,1	4,3 %	16,4 %	83,6 %
O	Offentlig förvaltning och försvar; obligatorisk socialförsäkring	55,1	7,1 %	99,5 %	0,5 %
P	Utbildning	59,4	7,6 %	45,7 %	54,3 %
Q	Vård och omsorg; sociala tjänster	170,0	21,9 %	58,5 %	41,5 %
R	Kultur, nöje och fritid	7,0	0,9 %	34,9 %	65,1 %
S	Annan serviceverksamhet	8,2	1,1 %	13,8 %	86,2 %
T	Förvärvsarbete i hushåll; hushållens produktion av diverse varor och tjänster för eget bruk	0,0	0,0 %	0,0 %	0,0 %
U	Verksamhet vid internationella organisationer, utländska ambassader o.d.	0,0	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	Uppgift saknas	3,7	0,5 %	14,6 %	85,4 %
	Totalt	776,9	100,0 %	36,5 %	63,5 %

Källa: Doublecheck AB (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer.

Det är naturligt med betydande skillnader mellan delsektorer inom offentlig sektor avseende utbetalningar till branscher och segment. De tre branscher som 2016 mottog störst utbetalningar från statliga myndigheter var *vård och omsorg samt sociala tjänster* (13 procent), *byggverksamhet* (13 procent) och *tillverkning* (10 procent). Detta kan till stor del förklaras av tre stora statliga inköpare: Migrationsverket, Trafikverket och Försvarets Materielverk. Trafikverket stod för drygt 85 procent av de statliga myndigheternas utbetalningar som avsåg *byggverksamhet*. Migrationsverket stod för drygt 64 procent av statliga myndigheters utbetalningar som avsåg *vård och omsorg samt sociala tjänster*, vilket även innefattar hem för vård eller

boende (kallas ibland HVB). Försvarets Materielverk stod för drygt 52 procent av statliga myndigheters utbetalningar som avsåg tillverkning, vilket bland annat innefattar försvarsmaterial.

Kommunerna gjorde störst utbetalningar till organisationer inom *vård och omsorg samt sociala tjänster* (17 procent), *byggverksamhet* (14 procent) och *utbildning* (13 procent). De tre branscher som mottog störst utbetalningar från landsting och regioner var *vård och omsorg samt sociala tjänster* (35 procent), *handel* (14 procent) och *transport och magasinering* (11 procent). För kommunsektorn sammanfaller utbetalningar till stor del med obligatoriska uppgifter för kommuner och landsting.

Tabell 35 **Utbetalningar från stat, kommun och landsting till utomstående organisationer efter SNI-sektioner, 2016**

Benämning	Kommuner		Landsting och regioner		Statliga myndigheter	
	Utbetalt belopp (mdkr)	Andel av totalt utbetalt belopp (%)	Utbetalt belopp (mdkr)	Andel av totalt utbetalt belopp (%)	Utbetalt belopp (mdkr)	Andel av totalt utbetalt belopp (%)
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	0,0	0 %	0,0	0 %	0,0	0 %
B Utvinning av mineral	0,0	0 %	0,0	0 %	0,0	0 %
C Tillverkning	7,2	2 %	6,0	2 %	21,5	10 %
D Försörjning av el, gas, värme och kyla	8,9	3 %	2,5	1 %	2,4	1 %
E Vattenförsörjning; avloppsrening, avfallshantering och sanering	5,4	2 %	0,4	0 %	0,6	0 %
F Byggverksamhet	44,1	14 %	18,3	7 %	28,8	13 %
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	27,0	9 %	35,8	14 %	8,5	4 %
H Transport och magasinering	12,6	4 %	28,8	11 %	7,1	3 %
I Hotell- och restaurangverksamhet	2,4	1 %	0,8	0 %	4,1	2 %
J Informations- och kommunikationsverksamhet	13,4	4 %	8,6	3 %	15,5	7 %
K Finans- och försäkringsverksamhet	7,3	2 %	3,7	1 %	6,1	3 %
L Fastighetsverksamhet	31,0	10 %	4,6	2 %	20,4	10 %
M Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	22,3	7 %	13,9	5 %	20,3	9 %
N Uthyrning, fastighetsservice, rese-tjänster och andra stödtjänster	15,9	5 %	9,4	4 %	7,8	4 %
O Offentlig förvaltning och försvar; obligatorisk socialförsäkring	8,2	3 %	25,8	10 %	21,2	10 %
P Utbildning	38,4	13 %	4,3	2 %	16,8	8 %
Q Vård och omsorg; sociala tjänster	50,8	17 %	90,9	35 %	28,3	13 %
R Kultur, nöje och fritid	3,7	1 %	1,8	1 %	1,5	1 %
S Annan serviceverksamhet	3,8	1 %	2,0	1 %	2,3	1 %
T Förvärvsarbete i hushåll; hushållens produktion av diverse varor och tjänster för eget bruk	0,0	0 %	0,0	0 %	0,0	0 %
U Verksamhet vid internationella organisationer, utländska ambassader o.d.	0,0	0 %	0,0	0 %	0,0	0 %
Uppgift saknas	1,8	1 %	1,0	0 %	0,9	0 %
Totalt	304,2	100 %	258,5	100 %	214,2	100 %

Källa: Doublecheck AB (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer.

Genom att fördela offentliga utbetalningar efter en lägre SNI-nivå (undergrupp) ges en mer specificerad bild av vad stat, kommun och landsting betalar för. Det enskilt största segmentet 2016 var *sluten sjukvård* (67,6 mdkr) där utbetalningar nästan uteslutande gjordes till offentliga organisationer (93 procent).

Därefter följer *uthyrning och förvaltning av egna eller arrenderade fastigheter* (53,3 mdkr) där utbetalningar till stor del gjordes till offentliga organisationer (68 procent) och *byggande av bostadshus och andra byggnader* (30,9 mdkr) där utbetalningar gjordes till privata organisationer (100 procent).

Tabell 36 **Utbetalningar från stat, kommun och landsting till utomstående organisationer efter SNI-undergrupp, 2016**

SNI-kod	Benämning	Utbett belopp (mdkr)	Andel offentlig (%)	Andel privat (%)
8610	Sluten sjukvård	67,6	92,7 %	7,3 %
6820	Uthyrning och förvaltning av egna eller arrenderade fastigheter	53,3	67,6 %	32,4 %
4120	Byggande av bostadshus och andra byggnader	30,9	0,1 %	99,9 %
4931	Kollektivtrafik	30,9	43,8 %	56,2 %
8412	Administration av vård, utbildning, kulturell verksamhet och annan samhällsservice	25,5	99,8 %	0,2 %
8730	Vård och omsorg i särskilda boendeformer för äldre och funktionshindrade personer	23,9	47,4 %	52,6 %
4646	Partihandel med medicinsk utrustning och apoteksvaror	22,2	3,3 %	96,7 %
8520	Grundskoleutbildning	22,2	49,8 %	50,2 %
8810	Öppna sociala insatser för äldre och funktionshindrade personer	21,1	64,2 %	35,8 %
6202	Datakonsultverksamhet	20,0	0,1 %	99,9 %
	Övriga	459,1	23,8 %	76,2 %
	Totalt	776,9	36,5 %	63,5 %

Källa: Doublecheck AB (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer.

8.5 UTBETALNINGAR TILL DRYGT 217 000 OLIKA ORGANISATIONER

År 2016 gjorde stat, kommun och landsting utbetalningar till drygt 217 000 olika organisationer. Av de organisationer som mottog utbetalningar var drygt 214 800 privata företag eller andra privata organisationer och drygt 2 700 offentliga organisationer. De statliga myndigheterna gjorde tillsammans utbetalningar till drygt 80 000 unika organisationer. Motsvarande antal för kommunerna var drygt 161 000 och för landsting och

regioner drygt 64 000. Denna statistik utgår från företags organisationsnummer och tar inte hänsyn till eventuella koncernrelationer mellan enskilda företag. För en redovisning av metodik hänvisas till avsnitt 1.4.5.

utbetalningar till
217 000
privata och offentliga företag
och andra organisationer

Tabell 37 Utbetalningar från stat, kommun och landsting till utomstående organisationer, 2016

Myndighet	Antal organisationer	Andel av organisationer (%)	Mottaget belopp (mdkr)	Andel av mottaget belopp (%)
KOMMUNER				
Privata organisationer	159 162	99 %	227,3	75 %
Offentliga organisationer	2 369	1 %	76,9	25 %
Totalt	161 531	100 %	304,2	100 %
LANDSTING OCH REGIONER				
Privata organisationer	62 636	97 %	145,1	56 %
Offentliga organisationer	1 628	3 %	113,4	44 %
Totalt	64 264	100 %	258,5	100 %
STATLIGA MYNDIGHETER				
Privata organisationer	78 147	98 %	120,6	56 %
Offentliga organisationer	1 956	2 %	93,6	44 %
Totalt	80 103	100 %	214,2	100 %
TOTALT				
Privata organisationer	214 846	99 %	493,0	63 %
Offentliga organisationer	2 698	1 %	283,9	37 %
Totalt	217 544	100 %	776,9	100 %

Källa: Doublecheck AB (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer.

I genomsnitt mottog offentliga och privata organisationer utbetalningar från stat, kommun och landsting om 3,5 miljoner 2016. Detta ger dock en missvisande bild av utbetalningar eftersom ett mindre antal organisationer mottog mycket stora belopp, samtidigt som ett stort antal organisationer mottog relativt små belopp. Drygt 65 procent av alla organisationer som mottog offentliga utbetalningar 2016 mottog belopp under 100 000 kronor. Drygt 1 000 organisationer mottog ett belopp över 100 miljoner kronor. Totalt 93 organisationer mottog vardera över 1 miljard kronor i utbetal-

ningar. Dessa 93 organisationer stod tillsammans för drygt 35 procent av totalt utbetalat belopp från stat, kommun och landsting 2016.

Bilden varierar något mellan stat, kommun och landsting. I landsting och regioner mottog 32 organisationer belopp som översteg 1 miljard kronor 2016. Tillsammans mottog dessa 32 organisationer drygt 47 procent av totalt utbetalat belopp. I kommunerna stod de 17 organisationer som mottog utbetalningar över 1 miljard kronor för drygt 11 procent av kommunernas utbetalningar 2016.

Tabell 38 **Utbetalningar från stat, kommun och landsting till utomstående organisationer, 2016**

Mottagna utbetalningar	Antal organisationer	Andel av totala antalet organisationer i intervallet (%)	Mottaget belopp i intervallet (mdkr)	Andel av mottaget belopp i intervallet (%)
KOMMUNER				
> 1 mdkr	17	0,0 %	34,2	11,2 %
100 mnkr–1 mdkr	472	0,3 %	111,9	36,8 %
10 mnkr–100 mnkr	3 661	2,3 %	101,8	33,5 %
1 mnkr–10 mnkr	13 107	8,1 %	42,6	14,0 %
100 tkr–1 mnkr	34 090	21,1 %	11,4	3,8 %
< 100 tkr	110 184	68,2 %	2,3	0,7 %
Totalt	161 531	100,0 %	304,2	100,0 %
LANDSTING OCH REGIONER				
> 1 mdkr	32	0,0 %	122,5	47,4 %
100 mnkr–1 mdkr	265	0,4 %	73,7	28,5 %
10 mnkr–100 mnkr	1 472	2,3 %	41,2	15,9 %
1 mnkr–10 mnkr	5 202	8,1 %	15,9	6,2 %
100 tkr–1 mnkr	12 655	19,7 %	4,4	1,7 %
< 100 tkr	44 638	69,5 %	0,8	0,3 %
Totalt	64 264	100,0 %	258,5	100,0 %
STATLIGA MYNDIGHETER				
> 1 mdkr	29	0,0 %	69,2	32,3 %
100 mnkr–1 mdkr	272	0,3 %	70,2	32,8 %
10 mnkr–100 mnkr	1 646	2,1 %	51,2	23,9 %
1 mnkr–10 mnkr	5 547	6,9 %	17,2	8,0 %
100 tkr–1 mnkr	15 969	19,9 %	5,3	2,5 %
< 100 tkr	56 640	70,7 %	1,2	0,5 %
Totalt	80 103	100,0 %	214,2	100,0 %
TOTALT				
> 1 mdkr	93	0,0 %	275,5	35,5 %
100 mnkr–1 mdkr	915	0,4 %	241,9	31,1 %
10 mnkr–100 mnkr	5 975	2,7 %	174,9	22,5 %
1 mnkr–10 mnkr	20 026	9,2 %	64,4	8,3 %
100 tkr–1 mnkr	50 150	23,1 %	17,2	2,2 %
< 100 tkr	140 385	64,5 %	3,0	0,4 %
Totalt	217 544	100,0 %	776,9	100,0 %

Källa: Doublecheck AB (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer.

Tabell 39 redovisar de tio organisationer, både offentliga och privata, som mottog störst belopp från stat, kommun och landsting 2016. De tre privata företag och offentliga organisationer som mottog störst belopp från statliga myndigheter var Statens Tjänstepensionsverk (8,8 mdkr), SAAB AB (7,9 mdkr) och Akademiska Hus AB (5,5 mdkr). Skandikon Administration AB (3,6 mdkr) var det företag som mottog störst belopp från

kommuner, följt av Atea Sverige AB (3,3 mdkr) och Attendo Sverige AB (3,0 mdkr). De tre organisationer som mottog störst belopp från landsting och regioner 2016 var Stockholms läns landsting (34,1 mdkr), E-Hälsomyndigheten (22,1 mdkr) och Apoteket AB (5,9 mdkr). Ingen hänsyn har tagits till eventuella koncernrelationer mellan enskilda företag. För metodik hänvisas till avsnitt 1.4.5.

Tabell 39 **Utbetalningar från stat, kommun och landsting till utomstående organisationer, 2016**

Statliga myndigheter	Mdkr	Kommuner	Mdkr	Landsting och regioner	Mdkr
Statens Tjänstepensionsverk	8,8	Skandikon Administration AB	3,6	Stockholms läns landsting	34,1
SAAB AB	7,9	Atea Sverige AB	3,3	E-Hälsomyndigheten	22,1
Akademiska Hus AB	5,5	Attendo Sverige AB	3,0	Apoteket AB	5,9
Svevia AB	4,3	NCC Sverige AB	2,8	Södersjukhuset Aktiebolag	4,4
Infranord AB	2,9	Martin & Servera AB	2,8	Nobina Sverige AB	3,9
Atea Sverige AB	2,7	Peab Sverige AB	2,4	Danderyds Sjukhus AB	3,7
Peab Anläggning AB	2,7	Menigo Foodservice AB	2,3	Swedish Hospital Partners AB	3,3
Saab Kockums AB	2,5	Skanska Sverige AB	1,8	Keolis Sverige AB	3,2
ICA BANKEN AB	2,3	Pysslingen Förskolor och Skolor AB	1,7	MTR Tunnelbanan AB	3,0
Stockholms läns landsting	2,2	NCC Industry Aktiebolag	1,5	Praktikertjänst Aktiebolag	2,8

Källa: Doublecheck AB (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer.

8.6 DRYGT HÄLFTEN AV ALLA ORGANISATIONER SOM TAR EMOT UTBETALNINGAR ÄR AKTIEBOLAG

Av de organisationer som mottog offentliga utbetalningar 2016 var drygt hälften aktiebolag. Aktiebolag tog tillsammans emot drygt 71 procent av totalt utbetalat belopp 2016. Den näst

vanligaste associationsformen var enskild firma som utgjorde drygt 23 procent av alla organisationer. Ideella föreningar utgjorde drygt 15 procent. Organisationer med andra associationsformer än aktiebolag mottog tillsammans 29 procent av totalt utbetalt belopp 2016.

Tabell 40 **Utbetalningar från stat, kommun och landsting till utomstående organisationer efter associationsform, 2016**

Associationsform	Antal organisationer	Andel av totala antalet organisationer (%)	Mottaget belopp (mdkr)	Andel av totalt mottaget belopp (%)	Genomsnittligt mottaget belopp (mnkr)
Aktiebolag	112 017	52,7 %	547,3	70,8 %	4,9
Enskild firma	49 362	23,2 %	4,3	0,6 %	0,1
Ideell förening	31 834	15,0 %	13,2	1,7 %	0,4
Handels- och kommanditbolag	7 914	3,7 %	10,9	1,4 %	1,4
Samfällighet	4 117	1,9 %	0,3	0,0 %	0,1
Ekonomisk förening	3 590	1,7 %	9,6	1,2 %	2,7
Stiftelse och fond	1 244	0,6 %	8,0	1,0 %	6,5
Okänd juridisk form	954	0,4 %	1,1	0,1 %	1,1
Utländsk juridisk person	815	0,4 %	4,7	0,6 %	5,7
Kommuner	290	0,1 %	36,3	4,7 %	125,2
Statlig enhet	201	0,1 %	62,7	8,1 %	311,9
Kommunförbund	185	0,1 %	14,1	1,8 %	76,1
Offentliga korporationer och anstalter	42	0,0 %	0,2	0,0 %	5,9
Oskiftat dödsbo	21	0,0 %	0,0	0,0 %	0,4
Landsting	20	0,0 %	60,3	7,8 %	3 012,8
Partrederi	1	0,0 %	0,0	0,0 %	0,0
Totalt	212 607	100,0 %	773,0	100,0 %	3,6

Källa: Doublecheck (uppgifter), Bisnode (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer. Det totala antalet organisationer och utbetalningar avviker något från övriga tabeller eftersom denna tabell endast innehåller utbetalningar med organisationsnummer som är tillgängliga via Bisnode. För 3 procent av organisationerna saknas årsredovisning för 2016 varför uppgifter baseras på senast tillgängliga årsredovisning.

9

SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAGS DELTAGANDE I UPPHANDLINGAR

9.1	EU:s storleksklassificering av företag	106
9.2	Näringslivet i Sverige	107
9.3	Tre fjärdedelar av alla anbudsgivare är små eller mikroföretag	108
9.4	Fyra av tio anbud leder till kontrakt oavsett företagsstorlek	111
9.5	En femtedel av alla utbetalningar till mikroföretag och små företag	113

9. Små och medelstora företags deltagande i upphandlingar

Drygt tre fjärdedelar av anbudsgivarna 2016 var mikroföretag eller små företag. Stora företag utgjorde 4 procent av anbudsgivarna. Mikroföretag och små företag stod tillsammans för drygt hälften av de kontrakt som tecknades.

Detta berodde inte på att andelen anbud som leder till kontrakt varierar mellan företag av olika storlek. Oavsett storleksklass ledde ungefär fyra av tio lämnade anbud till kontrakt. Istället berodde detta på att större företag var betydligt mer aktiva som anbudsgivare än mindre företag. Stora företag lämnade i genomsnitt 23,8 anbud vardera, att jämföra med 3,1 anbud för små företag och 1,9 anbud för mikroföretag.

Detta ledde till att stora företag i genomsnitt tilldelades 10,4 kontrakt vardera, medan små företag tilldelades 1,4 kontrakt och mikroföretag 0,8 kontrakt.

Drygt hälften av alla företag som tog emot utbetalningar från stat, kommun och landsting 2016 var mikroföretag eller små företag. Tillsammans mottog mikroföretag och små företag drygt en femtedel av de totala offentliga utbetalningarna 2016.

9.1 EU:S STORLEKS-KLASSIFICERING AV FÖRETAG

Europeiska kommissionen klassificerar företag enligt tre storleksklasser.²⁰ Klassificeringen baseras på antal anställda samt antingen nettoomsättning eller balansomslutning. Vi har valt att så långt som möjligt följa denna klassificering. I valet mellan nettoomsättning eller balansomslutning väljs det lägsta

värdet. Företagets storleksklass bestäms därefter av den största klass som antal anställda samt nettoomsättning eller balansomslutning indikerar. Ett företag utan anställda men med nettoomsättning på 20 miljoner euro klassificeras således som ett medelstort företag. I några fall jämför vi med SCB:s uppgifter. SCB:s klassificering baseras dock enbart på antal anställda.

²⁰ Europeiska kommissionens rekommendation av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag (2003/361/EG).

Tabell 41 **Europeiska kommissionens storleksklasser för företag**

Storleksklass	Antal anställda	Nettoomsättning (miljoner euro)	Balansomslutning (miljoner euro)
Mikroföretag	0–9	0–2	0–2
Små företag	10–49	2–10	2–10
Medelstora företag	50–249	10–50	10–43
Stora företag	> 250	> 50	> 43

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017

Vi har vid storleksklassificering av företag bortsett från en rad bestämmelser som rör ägandeförhållanden. Ett mikroföretag som är helägt av en koncernmoder ska till exempel räknas samman med koncernmodern och eventuellt andra helägda bolag i koncernen när storleksklassen fastställs. Eftersom vi inte har tillgång till fullständiga ägarandelar tar vår klassificering inte hänsyn till eventuella koncernrelationer mellan enskilda företag. För en redovisning av metodik hänvisas till avsnitt 1.4.5.

9.2 NÄRINGSLIVET I SVERIGE

Det finns i dag över 1 miljon företag i Sverige och över tid har antalet företag inom näringslivet ökat.²¹ Enligt SCB hade nästan 97 procent av företagen i Sverige tio eller färre anställda 2015. Dessa företag kan inte jämföras med mikroföretag enligt Europeiska kommissionens definition, men en stor del av dem är sannolikt mikroföretag. Ett vanligt förekommande argument är att mikroföretag är under-

representerade bland anbudsgivare eftersom andelen mikroföretag i näringslivet är betydligt högre än andelen mikroföretag bland anbudsgivarna. Det finns flera brister med en sådan jämförelse. Jämförelsen tar till exempel inte hänsyn till att många företag är så små att de varken vill eller kan delta i offentlig upphandling. Företag kan dessutom vara underleverantörer till anbudsgivare, vilket inte framgår av statistiken. Dessutom kan många av de tjänster som de minsta företagen erbjuder upphandlas genom direktupphandlingar, som inte ingår i denna statistik. Även om mikroföretagen utgör en överväldigande majoritet av alla företag i Sverige står små, medelstora och stora företag tillsammans för en avsevärt större andel av näringslivets totala antal anställda och totala omsättning. Att beskriva näringslivet enbart utifrån antal företag ger ofta en missvisande bild av näringslivets struktur och olika företags samlade betydelse för ekonomin.

21 Statistiska centralbyrån 2016. Företagens ekonomi 2015.

Tabell 42 **Näringslivets fördelning av företag, anställda, omsättning och förädlingsvärde efter antal anställda, 2015**

	Företag med 0–9 anställda	Företag med 10–49 anställda	Företag med 50–249 anställda	Företag med >250 anställda
Andel av näringslivets totala antal företag	96,5 %	2,9 %	0,5 %	0,1 %
Andel av näringslivets totala anställda	23,8 %	22,7 %	19,0 %	34,5 %
Andel av näringslivets totala omsättning	21,4 %	19,0 %	19,7 %	39,9 %
Andel av näringslivets totala förädlingsvärde	24,1 %	18,7 %	18,3 %	38,9 %

Källa: Statistiska centralbyrån (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Statistiska centralbyråns definition av näringslivet exkluderar företag inom offentlig förvaltning, försvar, obligatorisk socialförsäkring och finans- och försäkringsverksamhet.

9.3 TRE FJÄRDEDELAR AV ALLA ANBUDSGIVARE ÄR MIKROFÖRETAG ELLER SMÅ FÖRETAG

Av de organisationer som lämnade anbud i minst en annonserad upphandling 2016 utgjordes drygt fyra av tio av mikroföretag, lite över en tredjedel av små företag och en dryg tiondel av medelstora företag. Totalt 4 procent av anbudsgivarna var stora företag. Övriga 10 procent av anbudsgivarna utgjordes av privata företag och andra organisationer där uppgifter som krävs för storleksklassificering saknas, till exempel enskilda näringsidkare, myndigheter och utländska bolag.

Fördelningen av lämnade anbud i upphandlingar ger en annorlunda bild än antalet anbudsgivare. Mikroföreta-

gen, som utgjorde 40 procent av antalet anbudsgivare, stod för 21 procent av anbuderna. På motsvarande sätt stod små företag, som utgjorde 35 procent av anbudsgivarna, för 29 procent av anbuderna. Stora företag, som utgjorde 4 procent av alla anbudsgivare, stod däremot för 25 procent av anbuderna. Förklaringen är att större företag oftare lämnar anbud i fler upphandlingar än mindre företag. Stora företag lämnade i genomsnitt 23,8 anbud under 2016, vilket kan jämföras med 6,5 anbud för medelstora företag, 3,1 anbud för små företag och 1,9 anbud för mikroföretag.

75 %

av alla anbudsgivare
ÄR **MIKROFÖRETAG**
ELLER **SMÅ FÖRETAG**

Tabell 43 **Antal och andel anbudsgivare och anbud efter företagets storleksklass, 2016**

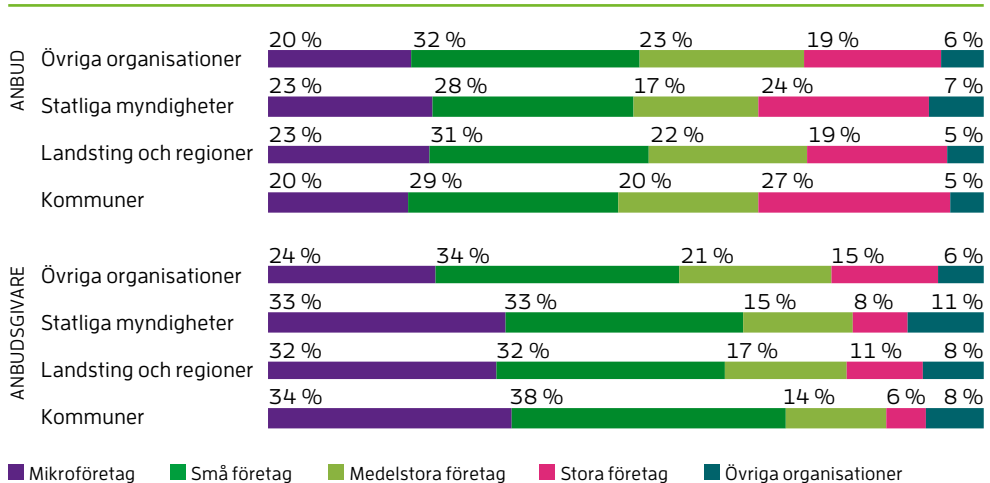
Storleksklass	Antal anbudsgivare	Andel av totala antalet anbudsgivare	Antal anbud	Andel av totala antalet anbud	Genomsnittligt antal anbud per anbudsgivare
Mikroföretag	6 073	40 %	11 383	21 %	1,9
Små företag	5 267	35 %	16 174	29 %	3,1
Medelstora företag	1 681	11 %	10 888	20 %	6,5
Stora företag	579	4 %	13 773	25 %	23,8
Övriga organisationer	1 538	10 %	2 873	5 %	1,9
Totalt	15 138	100 %	55 091	100 %	3,6

Källa: Visma (uppgifter), Bisnode (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 24 procent av alla upphandlingar 2016. Antalet anbud och anbudsgivare avviker något från övriga tabeller eftersom denna tabell endast innehåller upphandlingar med organisationsnummer som är tillgängliga via Bisnode. För 3 procent av anbudsgivarna saknas årsredovisning för 2016 varför uppgifter baseras på senast tillgängliga årsredovisning. Kategorin övriga organisationer redovisar inte de nödvändiga uppgifterna för att vi ska kunna klassificera storleken.

Fördelningen av anbudsgivare 2016 visar inga stora skillnader mellan stat, kommun och landsting. I landsting och regioner stod medelstora och stora företag för en något högre andel av anbuds-

givarna än i kommuner och i statliga myndigheter. Uppgifterna för statliga myndigheter, kommuner, landsting och regioner omfattar här även offentligt ägda bolag inom respektive kategori.

Diagram 11 **Andel anbudsgivare och anbud efter myndighetstyp och företagsstorleksklass, 2016**

Källa: Visma (uppgifter), Bisnode (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 24 procent av alla upphandlingar 2016. Uppgifterna för statliga myndigheter, kommuner, landsting och regioner omfattar även offentligt ägda bolag inom respektive kategori. Antalet anbud och anbudsgivare avviker något från övriga tabeller eftersom denna tabell endast innehåller upphandlingar med organisationsnummer som är tillgängliga via Bisnode. För 3 procent av anbudsgivarna saknas årsredovisning för 2016 varför uppgifter baseras på senast tillgängliga årsredovisning. Kategorin övriga organisationer redovisar inte de nödvändiga uppgifterna för att vi ska kunna klassificera storleken.

9.4 FYRA AV TIO ANBUD LEDER TILL KONTRAKT OAVSETT FÖRETAGSSTORLEK

Ur företagens perspektiv är det inte viktigast att delta i upphandlingar, utan att tilldelas kontrakt. Stora företag var mest framgångsrika under 2016 och stod i genomsnitt för 10,4 kontrakterade anbud var. Mikroföretag stod för 0,8 kontrakterade anbud var. Antalet anbud per anbudsgivare varierade dock med storleksklassen. Detta innebar sammantaget att över fyra av tio lämnade anbud (45 procent) ledde till kontrakt, oavsett vilken storleksklass anbudsgivaren tillhörde. Som andel av det totala antalet

anbud som ledde till kontrakt fanns därför skillnader mellan företagsstorlekarna. Små företag stod för störst andel; tre av tio anbud som kontrakterades lämnades av små företag. Stora företag stod för knappt en fjärdedel av anbuderna som ledde till kontrakt.

Jämförelserna mellan företagens storleksklasser och andelar vunna kontrakt tar inte hänsyn till kontraktens värde. De kontrakt som vinnas av stora företag kan antas ha betydligt högre genomsnittligt värde än de kontrakt som vinnas av mikroföretag och små företag. De uppgifter som finns tillgängliga möjliggör dock inte någon analys av detta.

50 %

av alla anbud

LÄMNAS AV

MIKROFÖRETAG

eller **SMÅ FÖRETAG**

Tabell 44 **Antal anbud och antal kontrakterade anbud efter företagets storlek, 2016**

Storlekssklass	Antal anbud	Antal kontrakterade anbud	Andel av anbud som kontrakteras	Andel av totalt antal kontrakterade anbud	Genomsnittligt antal kontrakterade anbud per anbudsgivare
Mikroföretag	11 383	5 156	45 %	21 %	0,8
Små företag	16 174	7 391	46 %	30 %	1,4
Medelstora företag	10 888	4 935	45 %	20 %	2,9
Stora företag	13 773	6 013	44 %	24 %	10,4
Övriga organisationer	2 873	1 519	53 %	6 %	1,0
Totalt	55 091	25 014	45 %	100 %	1,7

Källa: Visma (uppgifter), Bisnode (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 24 procent av alla upphandlingar 2016. Antalet anbud och anbudsgivare avviker något från övriga tabeller eftersom denna tabell endast innehåller upphandlingar med organisationsnummer som är tillgängliga via Bisnode. För 3 procent av anbudsgivarna saknas årsredovisning för 2016 varför uppgifter baseras på senast tillgängliga årsredovisning. Kategorin övriga organisationer redovisar inte de nödvändiga uppgifterna för att vi ska kunna klassificera storleken.

9.5 EN FEMTEDEL AV ALLA UTBETALNINGAR TILL MIKROFÖRETAG OCH SMÅ FÖRETAG

En analys av de företag och andra organisationer som tog emot utbetalningar från stat, kommun och landsting under 2016 visar att strax under hälften (49 procent) var mikroföretag eller små företag. Drygt 2 procent var medelstora företag och drygt 1 procent var stora företag. För drygt hälften av alla organisationer saknas de uppgifter som krävs för storleksklassificering, exempelvis myndigheter, enskilda näringsidkare och ideella föreningar.

En analys av utbetalat belopp ger en annorlunda bild. Mikroföretag, som utgjorde 39 procent av alla företag, mottog 8 procent av utbetalat belopp. Små företag, som utgjorde 10 procent av alla företag, mottog 14 procent av utbetalat belopp. Medelstora företag, som

utgjorde 2 procent av alla företag, mottog 15 procent av utbetalat belopp. Stora företag, som utgjorde 1 procent av alla företag, mottog 34 procent av utbetalat belopp 2016. I genomsnitt mottog ett stort företag 209,3 miljoner kronor 2016 att jämföra med ett mikroföretag som i genomsnitt mottog 0,7 miljoner.

Att stora företag erhåller en större andel av totala utbetalningar är naturligt eftersom de representerar en större andel av företagens totala antal anställda och totala omsättning. Stora företag har per definition större kapacitet än mindre företag vilket ofta innebär möjligheter att utföra flera och stora uppdrag. År 2016 stod stora företag för endast 1 procent av alla företag men representerade 48 procent av företagens totala antal anställda och 61 procent av företagens totala omsättning.

Tabell 45 **Utbetalningar från stat, kommun och landsting till utomstående organisationer efter företagets storleksklass, 2016**

Storleksklass	Antal företag	Andel av totala antalet företag (%)	Andel av företagets totala antal anställda (%)	Andel av företagets totala omsättning (%)	Totalt mottaget belopp (mdkr)	Andel av totalt mottaget belopp (%)	Genomsnittligt mottaget belopp per företag (mnkr)
Mikroföretag	82 623	39 %	12 %	7 %	59,1	8 %	0,7
Små företag	21 729	10 %	21 %	15 %	105,1	14 %	4,8
Medelstora företag	4 618	2 %	20 %	17 %	115,8	15 %	25,1
Stora företag	1 251	1 %	48 %	61 %	261,9	34 %	209,3
Övriga organisationer	102 386	48 %	-	-	231,0	30 %	2,3
Totalt	212 607	100 %	100 %	100 %	773,0	100 %	3,6

Källa: Doublecheck (uppgifter), Bisnode (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer. Antalet organisationer och utbetalningar avviker något från övriga tabeller eftersom denna tabell endast innehåller utbetalningar med organisationsnummer som är tillgängliga via Bisnode. För 3 procent av organisationerna saknas årsredovisning för 2016 varför uppgifter baseras på senast tillgängliga årsredovisning.

Andelen utbetalningar som gjordes till mikroföretag och små företag från kommuner var högre än motsvarande andel utbetalningar som gjordes till denna kategori från landsting och regioner eller statliga myndigheter. Kommunerna betalade ut 89,2 miljoner kronor till mikroföretag och små

företag vilket motsvarande drygt 30 procent av utbetalat belopp från kommunerna 2016. Motsvarande andel var i landsting och regioner drygt 15 procent. Även i statliga myndigheter var andelen utbetalningar till mikroföretag och små företag lägre, drygt 16 procent.

Tabell 46 **Utbetalningar från stat, kommun och landsting till utomstående organisationer efter företags storleksklass, 2016**

Myndighet	Antal företag	Andel av företag (%)	Utbetalat belopp (mdkr)	Andel av utbetalat belopp (%)
KOMMUNER				
Mikroföretag	59 595	38 %	31,5	10 %
Små företag	18 297	12 %	57,7	19 %
Medelstora företag	3 939	2 %	62,6	21 %
Stora företag	1 103	1 %	91,5	30 %
Övriga organisationer	75 483	48 %	58,8	19 %
Totalt	158 417	100 %	302,1	100 %
LANDSTING OCH REGIONER				
Mikroföretag	26 773	43 %	14,1	5 %
Små företag	9 617	15 %	26,3	10 %
Medelstora företag	2 559	4 %	33,8	13 %
Stora företag	869	1 %	92,6	36 %
Övriga organisationer	23 070	37 %	90,8	35 %
Totalt	62 888	100 %	257,6	100 %
STATLIGA MYNDIGHETER				
Mikroföretag	34 427	44 %	13,5	6 %
Små företag	12 323	16 %	21,2	10 %
Medelstora företag	3 247	4 %	19,4	9 %
Stora företag	1 048	1 %	77,8	37 %
Övriga organisationer	27 753	35 %	81,4	38 %
Totalt	78 798	100 %	213,3	100 %

Källa: Doublecheck (uppgifter), Bisnode (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer. Antalet organisationer och utbetalningar avviker något från övriga tabeller eftersom denna tabell endast innehåller utbetalningar med organisationsnummer som är tillgängliga via Bisnode. För 3 procent av organisationerna saknas årsredovisning för 2016 varför uppgifter baseras på senast tillgängliga årsredovisning.

10

IDÉBURNA ORGANISATIONERS DELTAGANDE I UPPHANDLINGAR

10.1	SCB:s klassificering av organisationer	118
10.2	Idéburen sektor i Sverige	119
10.3	Över 200 idéburna organisationer lämnar anbud	120
10.4	Sex av tio anbud från idéburna organisationer kontrakteras	122
10.5	Drygt 3 procent av alla utbetalningar till idéburna organisationer	124

10. Idéburna organisationers deltagande i upphandlingar

Av de organisationer som lämnade anbud i upphandling 2016 kan drygt 213 organisationer anses tillhöra kategorin idéburna organisationer.

Idéburna organisationer lämnade i genomsnitt 2,0 anbud var under 2016, vilket kan jämföras med 3,7 för övriga organisationer. Sex av tio lämnade anbud från idéburna organisationer ledde till kontrakt. Detta kan jämföras med drygt fyra av tio för övriga organisationer.

En femtedel av alla organisationer som mottog offentliga utbetalningar 2016 tillhörde kategorin idéburna organisationer. Tillsammans mottog idéburna organisationer drygt 22,2 miljarder kronor. Detta motsvarande drygt 3 procent av de totala offentliga utbetalningarna under året.

10.1 SCB:S KLASSIFICERING AV ORGANISATIONER

Definitionen av det civila samhället och den idéburna sektorn är inte tydlig eller enhetlig, vilket gör det svårt att

i statistik identifiera vilka organisationer som tillhör dessa kategorier.²²

Den statistik som vi redovisar utgår ifrån SCB:s definition av det civila samhället.²³ Vi har dock valt att använda

²² För mer information se Statistiska centralbyrån 2016. *Det civila samhället 2014: satelliträkenskaper*. Rapport 2016:1. Betänkande av Utredningen för ett stärkt civilsamhälle 2016. *Palett för ett stärkt civilsamhälle*. SOU 2016:13. s. 63–78 och 420–427. Betänkande av Valfärdsutredningen 2017. *Kvalitet i välfärden: bättre upphandling och uppföljning*. SOU 2017:38. s. 246–250 och 214–216 FAMNA 2017. Sektorsbaserad statistik på välfärdsområdet. Rapport till Valfärdsutredningen

²³ Betänkande av Utredningen för ett stärkt civilsamhälle 2016. *Palett för ett stärkt civilsamhälle*. SOU 2016:13. s. 63–78 och 420–427.

begreppet idéburen sektor och idéburen organisation istället för begreppet civila samhället som används av SCB. Dock är definitionen av vilka organisationer som omfattas av begreppen densamma.

Den statistik som vi redovisar för idéburen sektor utgår i huvudsak från associationsform och omfattar ideella föreningar, trossamfund, samfälligheter, stiftelser och fonder samt aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning (SVB). Därutöver ingår aktiebolag och ekonomiska föreningar inom utpekade sektorer samtidigt som ideella föreningar inom utpekade sektorer inte ingår. Dessutom ingår så kallade arbetsintegrerade sociala företag och organisationer med 90-konton. Dessa organisationer kan ha olika associationsformer, exempelvis ekonomisk förening, ideell förening eller aktiebolag.²⁴ Inom ramen för denna rapport benämns de organisationer som träffas av ovan definition för idéburna organisationer.

Likt övriga företagsanalyser i denna rapport tas ingen hänsyn till eventuella koncernrelationer mellan enskilda organisationer. Dotterorganisationer till moderorganisationer som omfattas av ovan definition ska dock enligt SCB:s definition klassificeras som tillhörande kategorin. För en fullständig beskrivning av metodiken bakom klassificeringen hänvisas till SCB.²⁵

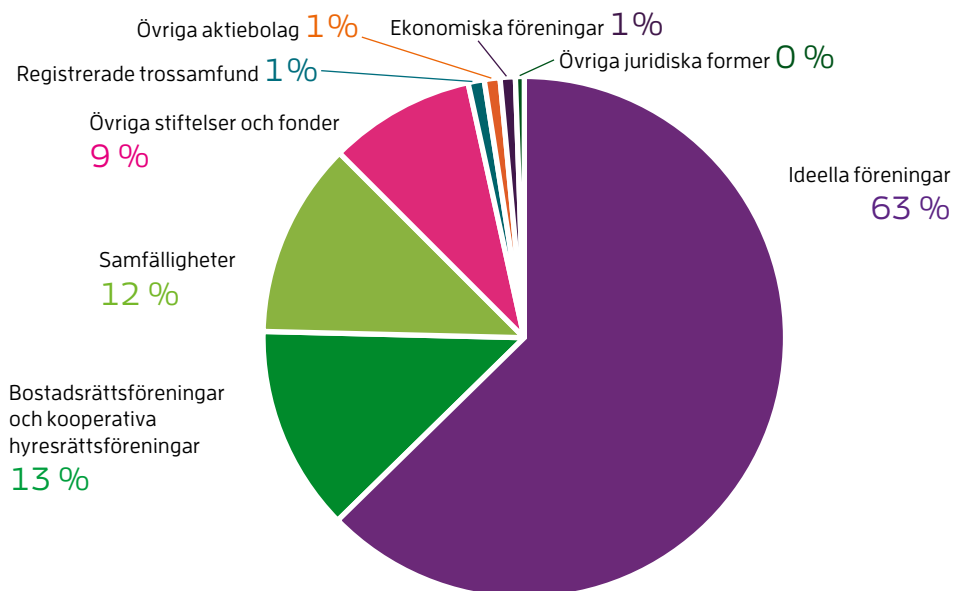
10.2 IDÉBUREN SEKTOR I SVERIGE

Enligt SCB fanns 2014 totalt 238 000 organisationer inom den idéburna sektorn, varav 92 000 var ekonomiskt aktiva. Sett till associationsform var en majoritet av organisationerna ideella föreningar (63 procent) följt av bostadsrättsföreningar (13 procent), samfälligheter (12 procent) och stiftelser och fonder (9 procent). De idéburna organisationernas förädlingsvärde, det vill säga bidraget till BNP, beräknas av SCB till drygt tre procent 2014.²⁶

24 Tillväxtverket 2017. Arbetsintegrerade sociala företag. Svensk insamlingskontroll 2017. Organisationer med 90-konto.

25 Statistiska centralbyrån 2016. Det civila samhället 2014: satelliträkenskaper. Rapport 2016:1

26 Statistiska centralbyrån 2016. Det civila samhället 2014: satelliträkenskaper. Rapport 2016:1

Diagram 12 **Andel idéburna organisationer i Sverige efter associationsform, 2014**

Källa: Statistiska centralbyrån (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Kategorin övriga juridiska former inkluderar även understödsföreningar och försäkringsföreningar, offentliga korporationer och anstalter samt arbetslöshetskassor.

10.3 ÖVER 200 IDÉBURNA ORGANISATIONER LÄMNAR ANBUD

Av de organisationer som lämnade anbud 2016 kan drygt 213 organisationer anses tillhöra kategorin idéburna organisationer. De vanligaste associationsformerna bland de idéburna organisationer som lämnade anbud var

ideella föreningar följt av stiftelser och fonder. Idéburna organisationer lämnade i genomsnitt 2,0 anbud var under 2016, vilket kan jämföras med 3,7 för övriga organisationer. Bortfallet av uppgifter om anbud innebär dock att antalet idéburna organisationer som lämnat anbud kan vara högre än vad som redovisas här.

213 IDÉBURNA
ORGANISATIONER
LÄMNADE 426
anbud

Tabell 47 **Antal anbud och anbudsgivare efter idéburna och övriga organisationer, 2016**

Associationsform	Antal anbudsgivare	Antal anbud	Genomsnittligt antal anbud per anbudsgivare
Idéburna organisationer	213	426	2,0
Aktiebolag	5	12	2,4
Aktiebolag (SVB)	5	10	2,0
Ekonomisk förening	25	41	1,6
Ideell förening	111	175	1,6
Okänd juridisk form	2	14	7,0
Offentliga korporationer och anstalter	10	35	3,5
Stiftelse och fond	55	139	2,5
Övriga	14 925	54 665	3,7
Totalt	15 138	55 091	3,6

Källa: Visma (uppgifter), Bisnode (uppgifter), Statistiska centralbyrån (uppgifter), Tillväxtverket (uppgifter), Svensk Insamlingskontroll (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 24 procent av alla upphandlingar 2016. Antalet anbud och anbudsgivare avviker något från övriga tabeller eftersom denna tabell endast innehåller upphandlingar med organisationsnummer som är tillgängliga via Bisnode. För 3 procent av anbudsgivarna saknas årsredovisning för 2016 varför uppgifter baseras på senast tillgängliga årsredovisning.

10.4 SEX AV TIO ANBUD FRÅN IDÉBURNA ORGANISATIONER KONTRAKTERAS

Idéburna organisationer stod i genomsnitt för 1,3 kontrakterade anbud var 2016, vilket var något lägre än övriga organisationer som stod för i genomsnitt 1,7 kontrakterade anbud. Idéburna organisationer stod för en mindre andel av det totala antalet kontrakterade anbud. De hade dock en högre andel kontrakterade anbud än övriga organisationer. Sex av tio lämnade anbud

från idéburna organisationer ledde till kontrakt, vilket kan jämföras med strax över fyra av tio för övriga organisationer.

64 %
av alla anbud från
idéburna organisationer
KONTRAKTERAS

Tabell 48 **Antal anbud och kontrakterade anbud efter idéburna och övriga organisationer, 2016**

Associationsform	Antal anbud	Antal kontrakterade anbud	Andel av anbud som kontrakteras	Andel av totala kontrakterade anbud	Genomsnittligt antal kontrakterade anbud per anbudsgivare
Idéburna organisationer	426	272	64 %	1,1 %	1,3
Aktiebolag	12	10	83 %	0,0 %	2,0
Aktiebolag (SVB)	10	6	60 %	0,0 %	1,2
Ekonomisk förening	41	29	71 %	0,1 %	1,2
Ideell förening	175	111	63 %	0,4 %	1,0
Okänd juridisk form	14	9	64 %	0,0 %	4,5
Offentliga korporationer och anstalter	35	25	71 %	0,1 %	2,5
Stiftelse och fond	139	82	59 %	0,3 %	1,5
Övriga	54 665	24 742	45 %	98,9 %	1,7
Totalt	55 091	25 014	45 %	100,0 %	1,7

Källa: Visma (uppgifter), Bisnode (uppgifter), Statistiska centralbyrån (uppgifter), Tillväxtverket (uppgifter), Svensk Insamlingskontroll (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 24 procent av alla upphandlingar 2016. Antalet anbud och anbudsgivare avviker något från övriga tabeller eftersom denna tabell endast innehåller upphandlingar med organisationsnummer som är tillgängliga via Bisnode. För 3 procent av anbudsgivarna saknas årsredovisning för 2016 varför uppgifter baseras på senast tillgängliga årsredovisning.

Bland de idéburna organisationerna var Bräcke Diakoni den anbudsgivare vars organisationsnummer fanns registrerat i flest upphandlingar 2016. Därefter följde Folkuniversitetet och Skyddsvärnet-

anno 1910. Ingen hänsyn har tagits till eventuella koncernrelationer mellan enskilda bolag. För metodik hänvisas till avsnitt 1.4.5.

Tabell 49 **Idéburna organisationer som lämnade flest anbud 2016**

Organisation	Antal anbud
Bräcke Diakoni	16
Folkuniversitetet	13
Skyddsvärnet-anno 1910	11
Frälsningsarmén	10
Linköpings Stadsmission	10
Stadsmissionen	10
Stiftelsen Stora Sköndal	8
Hushållningssällskapet Kalmar-Kronoberg-Blekinge	7
Stiftelsen Bergslagsgårdar	6
S:t Lukas i Göteborg	5

Källa: Visma (uppgifter), Bisnode (uppgifter), Statistiska centralbyrån (uppgifter), Tillväxtverket (uppgifter), Svensk Insamlingskontroll (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 24 procent av alla upphandlingar 2016.

10.5 DRYGT TRE PROCENT AV ALLA UTBETALNINGAR TILL IDÉBURNA ORGANISATIONER

Utbetalningar från det offentliga till idéburna organisationer innefattar inte enbart inköp utan även bidrag och transfereringar såsom föreningsbidrag, medlemsavgifter och skolpeng. Knappt 18 procent av alla organisationer som

mottog offentliga utbetalningar 2016 tillhörde kategorin idéburna organisationer. Den vanligaste associationsformen inom denna kategori var ideell förening. Tillsammans mottog idéburna organisationer drygt 22,2 miljarder kronor, vilket motsvarade drygt 3 procent av utbetalat belopp 2016.

Tabell 50 **Utbetalningar från stat, kommun och landsting till idéburna och övriga organisationer, 2016**

Associationsform	Antal organisationer	Andel av totala antalet organisationer (%)	Mottaget belopp (mdkr)	Andel av mottaget belopp (%)	Genomsnittligt mottaget belopp (mnkr)
Idéburna organisationer	37 822	17,8 %	22,2	2,9 %	0,6
Ideell förening	31 826	15,0 %	13,3	1,7 %	0,4
Samfällighet	4 117	1,9 %	0,3	0,0 %	0,1
Stiftelse eller fond	1 186	0,6 %	7,5	1,0 %	6,4
Ekonomisk förening	503	0,2 %	0,5	0,1 %	1,1
Aktiebolag	81	0,0 %	0,1	0,0 %	1,1
Aktiebolag (SVB)	60	0,0 %	0,2	0,0 %	2,9
Offentliga korporationer och anstalter	23	0,0 %	0,2	0,0 %	7,3
Okänd juridisk form	22	0,0 %	0,1	0,0 %	5,7
Understöds- och försäkringsföreningar	4	0,0 %	0,0	0,0 %	1,3
Övriga organisationer	174 785	82,2 %	750,8	97,1 %	4,3
Totalt	212 607	100,0 %	773,0	100,0 %	3,6

Källa: Doublecheck (uppgifter), Bisnode (uppgifter), Statistiska centralbyrån (uppgifter), Tillväxtverket (uppgifter), Svensk Insamlingskontroll (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer. Antalet organisationer och utbetalningar avviker något från övriga tabeller eftersom denna tabell endast innehåller utbetalningar med organisationsnummer som är tillgängliga via Bisnode. För 3 procent av organisationerna saknas årsredovisning för 2016 varför uppgifter baseras på senast tillgängliga årsredovisning.

Den idéburna organisationen som mottog störst belopp från stat, kommun och landsting 2016 var Ersta Diakonisällskap. Därefter följde Bräcke Diakoni och

Stockholms Sjukhem. Ingen hänsyn har tagits till eventuella koncernrelationer mellan enskilda bolag. För metodik hänvisas till avsnitt 1.4.5.

Tabell 51 **Utbetalningar från stat, kommun och landsting till idéburna organisationer, 2016**

Organisation	Mnkr
Ideella föreningen Ersta Diakonisällskap	606,2
Stiftelsen Bräcke Diakoni	504,7
Stiftelsen Stockholms Sjukhem	327,0
Folkbildningsrådet	301,5
Stockholms Konserthusstiftelse	182,0
Föreningen Betaniahemmet	144,4
Stadsmissionens Skolstift	142,0
Stiftelsen Clara	135,2
Trygghetsstiftelsen	121,9
Stiftelsen Viktor Rydbergs Skola	121,9

Källa: Doublecheck (uppgifter), Bisnode (uppgifter), Statistiska centralbyrån (uppgifter), Tillväxtverket (uppgifter), Svensk Insamlingskontroll (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 finns uppgifter för 284 kommuner, 21 landsting och regioner och 204 statliga myndigheter. Uppgifter saknas för offentligt ägda bolag och övriga offentliga organisationer.

11

ÖVERPRÖVNINGAR

11.1	Andelen överprövade upphandlingar i princip oförändrad	128
11.2	Direktivstyrda upphandlingar överprövas betydligt oftare än andra upphandlingar	132
11.3	Överprövning är vanligast vid upphandling av kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning	135
11.4	Upphandlingar med fler anbudsgivare blir oftare överprövade	136
11.5	Antalet mål om överprövning i domstol ökar	137
11.6	Upphandlande myndigheter får rätt i sju av tio sakprövade överprövningar i förvaltningsrätterna	139
11.7	Andelen upphandlingsmål som blir sakprövade i kammarrätterna ökar	140
11.8	Högsta förvaltningsdomstolen sakprövar ett fåtal upphandlingsmål varje år	141
11.9	Längre handläggningstider för mål som sakprövas i högre instans	142

11. Överprövningar

Totalt 7,4 procent av alla upphandlingar överprövas. Direktivstyrda upphandlingar överprövas i högre utsträckning än upphandlingar som inte styrs av EU:s upphandlingsdirektiv.

I sju av tio mål som sakprövades 2016 dömde förvaltningsrätten till de upphandlande myndigheternas fördel. Av de mål som sakprövades 2016 fick den klagande helt eller delvis bifall i sin talan i 29 procent av målen i förvaltningsrätterna.

Överprövning var vanligast inom upphandlingar av *maskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning utom möbler och programvara* där 17,0 procent överprövades. Branschen med flest annonserade upphandlingar 2016, *anläggningsarbete*, hade relativt få överprövningar, 5,4 procent.

Upphandlingar som annonseras av landsting och regioner överprövas något oftare än upphandlingar som är annonserade av kommuner och statliga myndigheter. Upphandlingar med fler anbudsgivare har generellt sett en högre andel överprövningar.

11.1 ANDELEN ÖVERPRÖVADE UPPHANDLINGAR I PRINCIP OFÖRÄNDRAD

Leverantörer som anser att en myndighet har brutit mot en upphandlingslag på ett sådant sätt att leverantören har lidit skada, eller kan komma att lida skada, kan ansöka om överprövning av upphandlingen hos förvaltningsrätten. Om förvaltningsrätten anser att leverantören har rätt kan den vid överprövning besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först efter rättelse har gjorts.

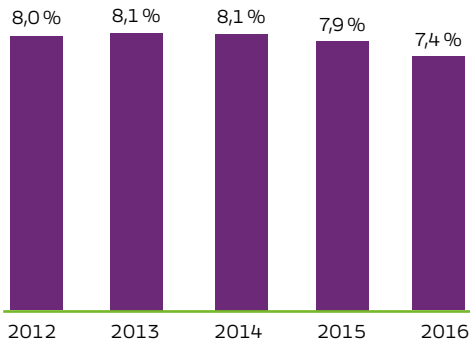
Av de upphandlingar som annonserades under 2016 hade 1 353 registrerats som överprövade den 1 september 2017. Detta motsvarade 7,4 procent av alla annonserade upphandlingar 2016.

7,4 %
av alla upphandlingar
överprövas

Att en upphandling har registrerats som överprövad innebär här att en dom eller beslut i första instans inkommit. I andelen ingår överprövningar av både upphandlingar och avtals giltighet. Antalet överprövningar kommer sannolikt att öka något, framförallt för 2016, eftersom en del överprövningar av annonserade upphandlingar inte leder till dom förrän året efter. Giltigheten av ett avtal som har slutits kan dessutom under vissa förutsättningar överprövas i upp till sex månader efter att avtalet slöts.

Enligt senast tillgängliga uppgifter fick 419 myndigheter minst en av sina upphandlingar överpröva under 2016. Nästan hälften av alla myndigheter vars upphandlingar överprövades under 2016 fick endast en upphandling överprövad. För 22 myndigheter överprövades över tio annonserade upphandlingar. De flesta av dessa myndigheter annonserade dock ett stort antal upphandlingar under 2016.

Diagram 13 **Andel överprövade upphandlingar, 2012–2016**

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

Tabell 52 **Antal myndigheter efter antal överprövade upphandlingar, 2012–2016**

Antal överprövade upphandlingar	2012	2013	2014	2015	2016	Andel 2016
>10	29	25	21	20	22	5 %
6–10	52	46	49	40	40	10 %
3–5	78	102	91	98	68	16 %
2	87	92	83	83	87	21 %
1	194	210	214	233	202	48 %
Totalt	440	475	458	474	419	100 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

Antalet annonserade upphandlingar har varit relativt lika under de senaste fem åren. Även antalet upphandlingar som överprövas har till antalet i princip varit oförändrat i flera år. Även antalet myndigheter som fått minst en upphandling överprövad har varit relativt oförändrat under de senaste fem åren.

Inga stora förändringar har sammanlagt skett under de senaste fem åren. Antalet överprövade upphandlingar kommer dock sannolikt att öka något, framförallt för 2016, eftersom en del överprövningar av annonserade upphandlingar inte leder till dom förrän året efter.

Tabell 53 **Antal överprövade upphandlingar, 2012–2016**

	2012	2013	2014	2015	2016
Antal annonserade upphandlingar	19 917	19 754	18 348	18 345	18 330
Antal överprövade upphandlingar	1 595	1 599	1 491	1 446	1 353
Antal myndigheter med minst en överprövad upphandling	440	475	458	474	419

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

Flest upphandlingar som överprövades 2016 annonserades av kommuner. Andelen annonserade upphandlingar som överprövades var dock högre för landsting och regioner där 11,2 procent

av upphandlingarna överprövades. För kommuner var andelen 7,0 procent. För statliga myndigheter var andelen överprövningar 7,3 procent.

Tabell 54 **Antal och andel överprövade upphandlingar efter myndighetstyp, 2016**

Myndigheter	Antal upphandlingar	Varav överprövade	Andel överprövade
Kommuner	12 644	885	7,0 %
Kommun	8 580	663	7,7 %
Kommunalt bolag	4 064	222	5,5 %
Landsting och regioner	1 907	214	11,2 %
Landsting och region	1 679	186	11,1 %
Landsting/regionbolag	228	28	12,3 %
Statliga myndigheter	3 273	240	7,3 %
Statlig myndighet	2 950	232	7,9 %
Statligt bolag	323	8	2,5 %
Övriga organisationer	506	14	2,7 %
Totalt	18 330	1 353	7,4 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

Flera av de myndigheter vars upphandlingar ofta överprövades 2016 genomförde ett stort antal upphandlingar. Trafikverket genomförde till exempel 521 upphandlingar 2016 men en relativt låg andel av alla upphandlingar överprövades. Det finns även myndigheter som annonserar många upphandlingar

och som har en hög andel överprövningar. Drygt en femtedel av alla upphandlingar som annonserades av Stockholms läns landsting och Göteborgs Stads Upphandlingsbolag överprövades 2016. Migrationsverket annonserade 66 upphandlingar 2016. Fyra av tio av dessa blev föremål för överprövning.

Tabell 55 **Myndigheter med flest överprövningar 2016**

Myndighet	Antal upphandlingar	Varav överprövade	Andel överprövade
Stockholms stad	402	36	9,0 %
Stockholms läns landsting	161	34	21,1 %
Kommunalförbundet Inköp Gävleborg	305	29	9,5 %
Migrationsverket	66	28	42,4 %
Västra Götalandsregionen	210	25	11,9 %
Kommunalförbundet Fjärde storstadsregionen	144	23	16,0 %
Trafikverket	521	23	4,4 %
Försvarets materielverk	159	22	13,8 %
Göteborgs Stads Upphandlings AB	104	20	19,2 %
Malmö Stad	162	20	12,3 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

11.2 DIREKTIVSTYRDA UPPHANDLINGAR ÖVERPRÖVAS BETYDLIGT OFTARE ÄN ANDRA UPPHANDLINGAR

Direktivstyrda upphandlingar överprövas betydligt oftare än andra upphandlingar. Vid upphandlingar genom

öppet förfarande, som är vanligast för direktivstyrda upphandlingar, var andelen överprövningar 10,1 procent. Detta kan jämföras med 5,6 procent vid förenklat förfarande, som är vanligast vid upphandlingar som inte är direktivstyrda.

Tabell 56 **Andel överprövade upphandlingar efter förfarande, 2016**

Förfarande	Antal upphandlingar	Varav överprövade	Andel överprövade
Inte direktivstyrda	10 769	606	5,6 %
Förenklat förfarande	10 551	595	5,6 %
Urvalsförfarande	218	11	5,0 %
Direktivstyrda	7 561	747	9,9 %
Öppet förfarande	6 864	696	10,1 %
Förhandlat förfarande	529	39	7,4 %
Selektivt förfarande	128	10	7,8 %
Konkurrenspräglad dialog	30	2	6,7 %
Påskyndat förhandlat förfarande	3	0	0,0 %
Påskyndat selektivt förfarande	3	0	0,0 %
Kvalificeringssystem	3	0	0,0 %
Projekttävling	1	0	0,0 %
Totalt	18 330	1 353	7,4 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

Överprövning var något vanligare vid ekonomiskt mest fördelaktiga anbud än vid lägsta pris. Vid upphandling med tilldelningsgrunden ekonomiskt mest

fördelaktiga anbud var andelen överprövningar 7,9 procent 2016. När lägsta pris användes som tilldelningsgrund var andelen något lägre, 7,0 procent.

Tabell 57 **Antal och andel överprövade upphandlingar efter tilldelningsgrund, 2016**

Tilldelningsgrund	Antal upphandlingar	Varav överprövade	Andel överprövade
Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud	7 854	619	7,9 %
Lägsta pris	9 110	642	7,0 %
Uppgift om tilldelningsgrund saknas	1 366	92	6,7 %
Totalt	18 330	1 353	7,4 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

11.3 ÖVERPRÖVNING ÄR VANLIGAST VID UPPHANDLING AV KONTORSMASKINER, DATORER SAMT KONTORS- OCH DATORUTRUSTNING

Andelen upphandlingar som blir föremål för överprövning varierar mellan olika branscher och segment.

År 2016 var överprövningar vanligast inom CPV-huvudgruppen *kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara* (17,0 procent). Näst vanligast var överprövningar inom *säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning* (16,5 procent).

Tabell 58 **Antal och andel överprövade upphandlingar efter CPV-huvudgrupp, 2016**

CPV-huvudgrupp	Avser	Antal upphandlingar	Varav överprövade	Andel överprövade
30	Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	330	56	17,0 %
35	Säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning	261	43	16,5 %
60	Transporter (utom avfallstransport)	457	75	16,4 %
18	Kläder, skor, väskor och tillbehör	196	28	14,3 %
85	Hälso- och sjukvård samt socialvård	776	102	13,1 %
22	Trycksaker och tillhörande produkter	143	18	12,6 %
63	Kringtjänster för transporter; resebyråttjänster	194	24	12,4 %
39	Möbler (inkl. kontorsmöbler), inredning, hushållsapparater (exkl. belysning) och rengöringsprodukter	638	76	11,9 %
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	927	102	11,0 %
75	Offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkringstjänster	131	14	10,7 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: I tabellen redovisas endast CPV-huvudgrupper med över 10 annonserade upphandlingar 2016.

Lägst andel överprövningar hade upphandlingar av jordbruksmaskiner. I denna CPV-huvudgrupp blev ingen upphandling överprövad. Den CPV-huvudgrupp där flest upphandlingar genomfördes 2016 var *anläggningsarbete*.

Inom denna CPV-huvudgrupp överprövades en relativt låg andel av samtliga upphandlingar, 5,4 procent. I bilaga 2 redovisas antal och andel överprövningar för alla CPV-huvudgrupper.

11.4 UPPHANDLINGAR MED FLER ANBUDSGIVARE BLIR OFTARE ÖVERPRÖVADE

Generellt är sannolikheten för överprövning högre när fler anbudsgivare deltar i en upphandling. Ett större antal anbudsgivare innebär fler som kan anse

sig ha lidit skada. Andelen överprövade upphandlingar ökar från nästan noll vid 1 anbudsgivare till över 14 procent vid mellan 10 och 19 anbudsgivare. Vid upphandlingar med över 30 anbudsgivare överprövas nästan en tredjedel av alla upphandlingar.

Tabell 59 **Antal och andel överprövade upphandlingar efter antal anbudsgivare, 2016**

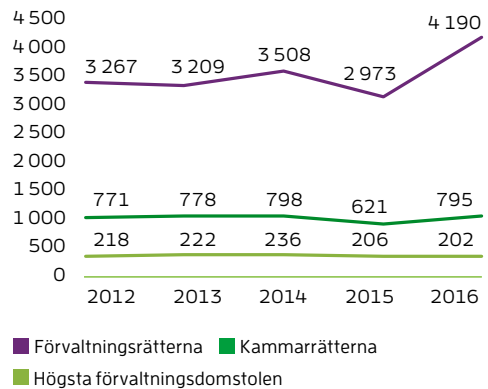
Antal anbudsgivare	Antal upphandlingar	Varav överprövade	Andel överprövade
1	2 067	8	0,4 %
2	2 852	142	5,0 %
3	2 492	159	6,4 %
4	1 670	136	8,1 %
5	1 135	95	8,4 %
6	741	53	7,2 %
7	496	49	9,9 %
8	313	30	9,6 %
9	205	32	15,6 %
10–19	610	89	14,6 %
20–29	113	30	26,5 %
> 30	80	24	30,0 %
Uppgift saknas	5 556	506	9,1 %
Totalt	18 330	1 353	7,4 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

11.5 ANTALET MÅL OM ÖVERPRÖVNING I DOMSTOL ÖKAR

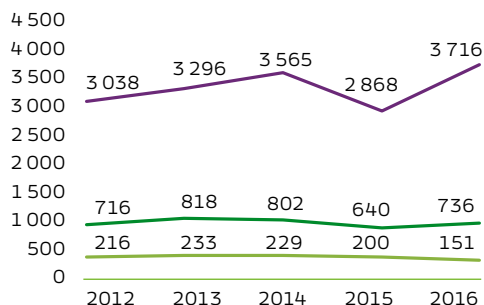
Under 2016 registrerades 4 190 mål om överprövning vid förvaltningsdomstolarna. Detta var en ökning med 41 procent jämfört med 2015. Efter att antalet mål under de senaste åren varit cirka 3 000 per år ökade antalet markant 2016. Antalet mål om överprövning i domstolarna kan inte likställas med hur många upphandlingar som överprövas. Domstolarna kan registrera flera målnummer vid överprövning av en enskild upphandling. Detta kan exempelvis ske när en leverantör begär överprövning av en samordnad upphandling där flera myndigheter deltagit, då ett målnummer skapas för varje myndighet som omfattas av överprövningen. Om ansökan om överprövning lämnas in vid flera förvaltningsrätter, till exempel vid en samordnad upphandling där myndigheterna som deltagit finns inom olika domstolars områden, kan flera målnummer skapas vid överföringen mellan domstolarna. Detta innebär att en enda upphandling som överprövas kan leda till ett stort antal målnummer vid domstolarna, även om de i praktiken handläggs som ett enda mål. Flera enskilda upphandlingar som överprövades 2016 gav exempelvis upphov till över 50 målnummer vardera.

Diagram 14 **Antal inkomna mål om överprövning vid domstol, 2012–2016**

Källa: Domstolsverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017.

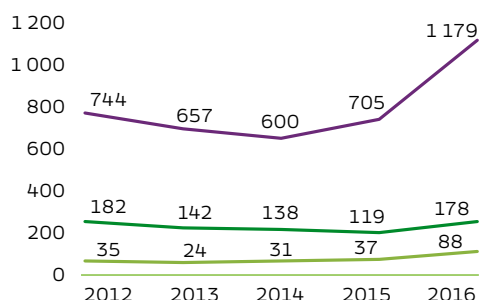
I förvaltningsdomstolarna ökade även antalet avgjorda mål 2016. Totalt avgjordes 3 716 mål i förvaltningsdomstolarna, vilket var en ökning med 30 procent jämfört med 2015. I kammarrätterna ökade både antalet inkomna mål och antalet avgjorda mål något 2016 (28 procent) jämfört med 2015 (15 procent). Högsta förvaltningsdomstolen var den enda av instanserna där både antalet inkomna mål och antalet avgjorda mål minskade jämfört med 2015. Antalet inkomna mål till Högsta förvaltningsdomstolen minskade med 2 procent samtidigt som antalet avgjorda mål minskade med 25 procent.

Diagram 15 **Antal avgjorda mål om överprövning vid domstol, 2012–2016**

■ Förvaltningsrätterna ■ Kammarrätterna
■ Högsta förvaltningsdomstolen

Källa: Domstolsverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017.

Trots ökningen av antalet avgjorda mål var antalet mål som avgjordes i förvaltningsrätterna under 2016 mindre än vad som kom in. Även i kammarrätterna och Högsta förvaltningsdomstolen var antalet inkomna ärenden fler än antalet avgjorda mål. Detta innebär att den utgående balansen har ökat

Diagram 16 **Antal mål i balans vid årets utgång, 2012–2016**

■ Förvaltningsrätterna ■ Kammarrätterna
■ Högsta förvaltningsdomstolen

Källa: Domstolsverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017.

i samtliga instanser. Att den utgående balansen har ökat innebär att det fanns fler inlämnade men inte avgjorda mål vid utgången av 2016 än vid utgången av 2015. Precis som att antalet inkomna mål och avgjorda mål har ökat över tid har även antalet ärenden i balans ökat över tid.

11.6 LEVERANTÖRER FÅR RÄTT I TRE AV TIO SAKPRÖVADE ÖVERPRÖVNINGAR I FÖRVALTNINGSRÄTTERNA

Förvaltningsrätterna avgjorde 3 716 mål om överprövning av upphandling 2016. Av dessa avgjordes 2 457 efter en prövning i sak, vilket är i nivå med tidigare år. Däremot skiljer sig 2016 från tidigare år då förvaltningsrätterna i vart tredje mål avgjorde ärendet utan sakprövning.

Detta är en klar ökning jämfört med tidigare år, både i antal och i andel, då drygt vart femte mål avgjordes utan sakprövning. Att ett mål avgörs utan sakprövning innebär att rätten inte tagit ställning i den fråga som var aktuell i målet, vilket exempelvis kan bero på att överprövningen kom in för sent, att den sökande saknade talerätt eller att målet lämnades över till annan förvaltningsrätt.

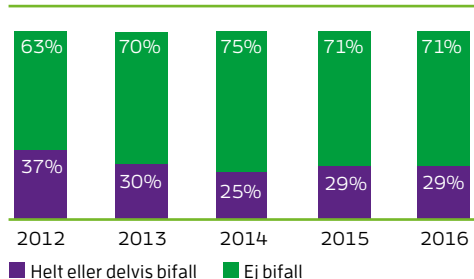
Tabell 60 **Resultat i avgjorda mål om överprövning av upphandling i förvaltningsrätterna 2012–2016**

Resultat	2012	2013	2014	2015	2016
Sakprövade	2 343 (77 %)	2 525 (77 %)	2 683 (75 %)	2 248 (78 %)	2 457 (66 %)
Inte sakprövade	684 (23 %)	767 (23 %)	867 (24 %)	614 (21 %)	1 256 (34 %)
Övriga	11 (0 %)	4 (0 %)	15 (0 %)	6 (0 %)	3 (0 %)
Totalt	3 034 (100 %)	3 296 (100 %)	3 565 (100 %)	2 868 (100 %)	3 716 (100 %)

Källa: Domstolsverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: Med sakprövade avses utgångarna delvis ändrat, helt eller delvis bifall (ansökningsmål), ändrat, ej bifall (ansökningsmål) och ej ändrat. Med inte sakprövade avses utgången inte sakprövad. Med övriga avses inhibition meddelad och värde saknas.

Av de mål som sakprövades 2016 fick den klagande helt eller delvis bifall i sin talan i 29 procent av målen i förvaltningsrätterna. Andelen hela eller delvis bifall har minskat årligen från 2012 men ökade 2015 och låg 2016 på samma nivå som året innan.

Diagram 17 **Resultat i mål om överprövning av upphandlingar som sakprövats i förvaltningsrätterna, 2012–2016**

Källa: Domstolsverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017.

11.7 ANDELEN UPPHANDLINGSMÅL SOM BLIR SAKPRÖVADE I KAMMARRÄTTERNA ÖKAR

Drygt en femtedel²⁷ av förvaltningsrätternas beslut i upphandlingsmål blir överklagade till kammarrätt. Prövnings-
tillstånd krävs vid överklagande till

kammarrätten. I ungefär två tredjedelar av målen gör kammarrätten inte någon sakprövning. I de flesta fall sker ingen sakprövning eftersom prövningstillstånd inte meddelas eller för att målen avskrivs eller lämnas till en annan domstol. Andelen sakprövade upphandlingsmål i kammarrätterna har ökat under de senaste åren.

Tabell 61 **Utgång i upphandlingsmål i kammarrätterna, 2013–2016**

Resultat	2013	2014	2015	2016
Sakprövade	162 (20 %)	215 (27 %)	206 (32 %)	252 (34 %)
Inte sakprövade	651 (80 %)	584 (73 %)	433 (68 %)	484 (66 %)
Övriga	5 (1 %)	3 (0 %)	1 (0 %)	0 (0 %)
Totalt	818 (100 %)	802 (100 %)	640 (100 %)	736 (100 %)

Källa: Domstolsverket (uppgifter) och Konkursverket (bearbetning) 2017. Not: Med sakprövade avses utgångarna prövningstillstånd meddelat + ändrat, återförvisat, ändrat, ansökan avslagen och fastställt. Med inte sakprövade avses utgångarna avskrivet, avvisat, ej prövat i sak, prövningstillstånd meddelat + överlämnat och prövningstillstånd vägrat. Med övriga avses utgången inhibition upphävd.

Att ett mål ändras i en kammarrätt eller i Högsta förvaltningsdomstolen innebär att beslutet från instansen under ersätts med ett annat beslut. Däremot går det inte att utifrån tillgängliga uppgifter följa utfallet av rättsprocesserna för att avgöra hur ofta den som ansökt om överprövning får rätt i slutändan. Detta beror på att det inte framgår om det är den upphandlande myndigheten eller den som ansökte om överprövning som har överklagat domstolens beslut. I många fall kan också en kammarrätts eller Högsta förvaltningsdomstolens

beslut innebära att domstolen endast tar ställning till en fråga som tas upp i domen, och återförvisar målet till den underliggande domstolen för en ny bedömning av hela ärendet. För att få en fullständig bild av utfallet måste varje enskilt mål studeras.

Av de mål som sakprövades i kammarrätten ändrades förvaltningsrättens beslut i 137 mål, vilket motsvarade 54 procent av alla mål 2016. Detta var visserligen en minskning jämfört med 2015 men fortfarande en något större andel än 2013 och 2014.

27. En approximation utifrån $\frac{\text{antalet inkomna mål i kammarrätterna år 2016}}{\text{antalet avgjorda mål i förvaltningsrätterna år 2016}}$

Tabell 62 **Utgång i sakprövade upphandlingsmål i kammarrätterna, 2013–2016**

Resultat	2013	2014	2015	2016
Ändrade	80 (49 %)	106 (49 %)	122 (59 %)	137 (54 %)
Inte ändrade	82 (51 %)	109 (51 %)	84 (41 %)	115 (46 %)
Totalt	162 (100 %)	215 (100 %)	206 (100 %)	252 (100 %)

Källa: Domstolsverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: Med *ändrade* avses utgångarna prövningstillstånd meddelat + ändrat, återförvisat och ändrat. Med *inte ändrade* avses utgångarna ansökan avslagen och fastställt.

11.8 HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLEN SAKPRÖVAR ETT FÅTAL UPPHANDLINGSMÅL VARJE ÅR

Knappt tre av tio²⁸ av kammarrätternas beslut i upphandlingsmål blir överklagade till Högsta förvaltningsdomstolen. Under 2016 fattade Högsta förvaltningsdomstolen beslut i 151 upphandlingsmål, men endast 9 av de mål som blev

överklagade till Högsta förvaltningsdomstolen blev prövade i sak. Detta innebar att Högsta förvaltningsdomstolen endast fattade 9 beslut i upphandlingsmål där beslutet innebar ett ställningstagande i sak. Ungefär hälften av besluten innebar att det tidigare beslutet fastställdes och hälften att det ändrades.

Tabell 63 **Utgång i upphandlingsmål i Högsta förvaltningsdomstolen, 2013–2016**

Resultat	2013	2014	2015	2016
Sakprövade	21 (9 %)	6 (3 %)	2 (1 %)	9 (6 %)
Varav ändrade	9	5	1	5
Varav ej ändrade	12	1	1	4
Inte sakprövade	212 (91 %)	222 (97 %)	198 (99 %)	142 (94 %)
Övriga	0 (0 %)	1 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Totalt	233 (100 %)	229 (100 %)	200 (100 %)	151 (100 %)

Källa: Domstolsverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: Med *sakprövade* avses utgångarna prövningstillstånd meddelat + ändrat, återförvisat, ändrat, ansökan avslagen och fastställt. Med *inte sakprövade* avses utgångarna avskrivet, avvisat, ej prövat i sak, prövningstillstånd meddelat i kammarrätt + överlämnat och prövningstillstånd vägrat. Med *övriga* avses utgången inhibition upphävd.

28. En approximation utifrån $\frac{\text{antal inkomna mål till Högsta förvaltningsdomstolen år 2016}}{\text{antal avgjorda mål i kammarrätterna år 2016}}$

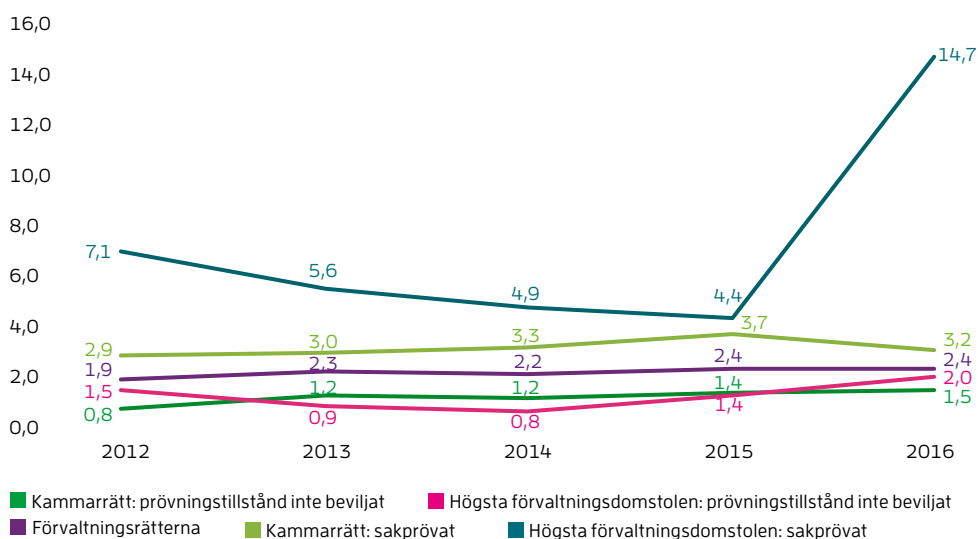
11.9 LÄNGRE HANDLÄGGNINGSTIDER FÖR MÅL SOM SAKPRÖVAS I HÖGRE INSTANS

Överprövningar är en viktig del av rätts-säkerheten vid offentlig upphandling. Samtidigt innebär en överprövning att upphandlingsprocessen stannar upp, eftersom den vinnande leverantören och myndigheten inte, annat än i undantagsfall, får ingå avtal förrän handläggningen i domstolen är avslutad. Uppgifter om handläggningstider visar

Genomsnittlig handläggningstid
i förvaltningsrätt
2,4 månad

hur lång tid det tar från att ett mål om överprövning inkommer till en domstol tills domstolen fattat beslut.²⁹ Den genomsnittliga handläggningstiden för överprövningsmål i förvaltningsrätterna var 2,4 månader 2016. Sedan 2013 har den genomsnittliga handläggningstiden varit drygt 2 månader.

Diagram 18 **Genomsnittlig handläggningstid (månader) i mål om överprövning i förvaltningsrätterna, kammarrätterna och Högsta förvaltningsdomstolen, 2012–2016**

Källa: Domstolsverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017.

29. För mer information om överprövning se Konkurrensverket 2013. Överprövningar av offentliga upphandlingar: siffror och fakta. Rapport 2013:5

I fyra femtedelar av alla överprövningar avslutas överprövningsprocessen när förvaltningsrätten har avgjort målet. Om myndigheten får rätt i sak kan den teckna kontrakt när tiodagarsfristen har löpt ut, om inte ett överklagande har kommit in och ett interimistiskt beslut fattats.

Knappt vart femte av de mål som tas upp i förvaltningsrätterna blir överklagade till kammarrätt. Totalt 307 ärenden som avgjordes i en kammarrätt under 2016 hade beviljats prövningstillstånd och sakprövades.

För de mål som överklagades till kammarrätten och som sakprövades var handläggningstiden i genomsnitt 3,2 månader från det att målet inkom till kammarrätten till det att målet slutligen avgjordes. För ärenden som inte beviljades prövningstillstånd var

handläggningstiden i genomsnitt 1,5 månader från det att överklagandet inkom till det att det avgjordes. De nio ärenden som beviljades prövningstillstånd och sakprövades i Högsta förvaltningsdomstolen under 2016 hade en handläggningstid på i genomsnitt 14,7 månader. Detta är en kraftig ökning jämfört med 2015 då de sex ärenden som sakprövades hade en genomsnittlig handläggningstid på 4,4 månader. Eftersom antalet ärenden är så litet ger ett enskilt ärende mycket stort utslag på den genomsnittliga handläggningstiden. Förändringen kan bero på en generell ökning av handläggningstiderna eller på att ett fåtal ärenden har haft en lång handläggningstid. Den längsta handläggningstiden har ökat från 11,6 till 18,2 månader.

Tabell 64 **Handläggningstid (månader) i domstol, 2015–2016**

Instans	Antal		Andel av ärenden i förvaltningsrätt		Genomsnittlig handläggningstid		Längsta handläggningstid	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Förvaltningsrätterna	2 868	3 737	100,0 %	100,0 %	2,4	2,4	14,5	20,8
Kammarrätterna – prövningstillstånd inte beviljat	359	429	12,5 %	11,5 %	1,4	1,5	4,9	6,8
Kammarrätterna – sakprövning	281	307	9,8 %	8,2 %	3,7	3,2	16,2	16,0
Högsta förvaltningsdomstolen – prövnings-tillstånd inte beviljat	194	142	6,8 %	3,8 %	1,4	2,0	9,7	12,9
Högsta förvaltningsdomstolen – sakprövning	6	9	0,2 %	0,2 %	4,4	14,7	11,6	18,2

Källa: Domstolsverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017.

12

TILLSYN ÖVER UPPHANDLINGSLAGARNA

12.1 Om tillsyn över upphandlingslagarna	146
12.2 Upphandlingsskadeavgift är en sanktion vid otillåtna direktupphandlingar	147
12.3 De flesta ansökningar leder till att upphandlingsskadeavgift döms ut	147
12.4 Nära 31 miljoner kronor i upphandlingsskadeavgifter	149
12.5 Tillsynsbeslut är en kritik mot överträdelser av upphandlingslagarna	150

12. Tillsyn över upphandlingslagarna

År 2016 lämnade Konkurrensverket in 22 ansökningar om upphandlingsskadeavgift till förvaltningsrätterna. Nära 31 miljoner kronor dömdes ut i upphandlingsskadeavgift under året.

År 2016 fattade Konkurrensverket 19 tillsynsbeslut vilket var nästan exakt lika många tillsynsbeslut som under 2014 och 2015 tillsammans. Vid offentlig upphandling är det vanligast att tillämpa LOU. Därmed är det naturligt att de flesta tillsynsbeslut också rör tillämpningen av LOU.

12.1 OM TILLSYN ÖVER UPPHANDLINGSLAGARNA

EU:s rättsmedelsdirektiv för offentlig upphandling innebär att medlemsstaterna bland annat måste införa regler för att kunna ogiltigförklara kontrakt som tecknats i strid med upphandlingslagarna. Samtliga medlemsstater har därför infört sådana regler. Liksom de flesta andra medlemsstater har Sverige nyttjat en möjlighet att införa regler som innebär att domstolen kan avstå från att ogiltigförklara kontrakt om de negativa effekterna för samhället skulle

bli allt för stora. Sverige har, liksom fem andra medlemsstater, även valt att nyttja möjligheten att införa sanktioner i form av en avgift, vilken i Sverige benämns *upphandlingsskadeavgift*.³⁰

I Sverige är Konkurrensverket tillsynsmyndighet för den offentliga upphandlingen, vilket innebär att myndigheten ska kontrollera att de svenska upphandlingslagarna och lagarna om valfrihetssystem följs. Vid överträdelser av reglerna har Konkurrensverket två tillsynsverktyg: ansökan om upphandlingsskadeavgift och tillsynsbeslut.³¹

30. Europeiska kommissionen 2013. Economic efficiency and legal effectiveness of review and remedies for public contracts. Final study report MARKT/2013/072/C.

31. Konkurrensverket 2017. Konkurrensverkets upphandlingstillsyn 2016. Rapport 2017:4.

12.2 UPPHANDLINGS- SKADEAVGIFT ÄR EN SANKTION VID OTILLÅTNA DIREKTUPPHANDLINGAR

Upphandlingsskadeavgift är en sanktionsavgift som kan beslutas av allmän förvaltningsdomstol om avtal har tecknats i strid med bestämmelserna om avtalsspärr eller det har skett en otillåten direktupphandling. Åläggs en myndighet att betala upphandlingsskadeavgift tillfaller den staten. Upphandlingsskadeavgift finns som sanktion vid upphandlingar som regleras av LOU, LUF och LUFS samt sedan den 1 januari 2017 även för upphandlingar som regleras i LUK och kollektivtrafiklagen. Upphandlingsskadeavgiften kan uppgå till mellan 10 000 kronor och 10 miljoner kronor men som högst 10 procent av kontraktsvärdet.

Konkurrensverket kan i domstol ansöka om upphandlingsskadeavgift på eget initiativ i de ärenden som verket väljer att prioritera (så kallad *egeninitierad ansökan*). I två situationer är Konkurrensverket dock skyldigt att ansöka om upphandlingsskadeavgift (så kallad *obligatorisk ansökan*).³²

12.3 DE FLESTA ANSÖKNINGAR LEDER TILL ATT UPPHANDLINGS- SKADEAVGIFT DÖMS UT

Från 2012 till 2016 lämnades 105 ansökningar om upphandlingsskadeavgift in till domstol. Under 2016 lämnades 22 ansökningar in, vilket var fler än 2015. Nästan alla, 21 av 22 ansökningar, avsåg upphandlingar där Konkurrensverket gör gällande att LOU borde ha tillämpats.

Tabell 65 **Antal ansökningar om upphandlingsskadeavgift efter upphandlingslag, 2012–2016**

Ansökan	2012	2013	2014	2015	2016
LOU	22	20	19	16	21
LUF	2	2	1	0	1
LUFS	0	0	0	1	0
Totalt	24	22	20	17	22

Källa: Konkurrensverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: År avser årtal då ansökan lämnades in till förvaltningsrätten.

32. För mer information se Konkurrensverket 2017. Konkurrensverkets upphandlingstillsyn 2016. Rapport 2017:4

Av de 105 ansökningar om upphandlingsskadeavgift som lämnades in mellan 2012 och 2016 var tre fjärdedelar egeninitierade. År 2016 var 20 av 22

ansökningar egeninitierade. Endast två ansökningar avsåg ärenden där Konkurrensverket hade en skyldighet att ansöka om upphandlingsskadeavgift.

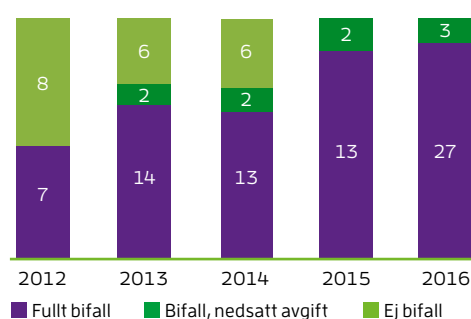
Tabell 66 **Antal ansökningar om upphandlingsskadeavgift, 2012–2016**

Ansökan	2012	2013	2014	2015	2016
Egeninitierade	12	18	15	15	20
Obligatoriska	12	4	5	2	2
Totalt	24	22	20	17	22

Källa: Konkurrensverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: År avser årtal då ansökan lämnades in till förvaltningsrätten

Av de 105 ärenden som behandlats i domstol och vann laga kraft mellan 2012 och 2016 har domstolarna beslutat att helt eller delvis bifalla Konkurrensverkets ansökan om upphandlingsskadeavgift i två tredjedelar av ärendena. De ärenden där Konkurrensverket inte fick bifall avser de första årens avgöranden. Sedan 2015 har upphandlingsskadeavgift dömts ut i samtliga ärenden. Av de ansökningar där upphandlingsavgift dömts ut är det nio av tio som vunnit fullt bifall. Detta betyder att domstolen fastställde avgiften till samma belopp som Konkurrensverket yrkat. I resterande fall beslutade domstolen att upphandlingsskadeavgift ska utgå men att avgiften fastställdes till ett lägre belopp än vad Konkurrensverket yrkat.

Diagram 19 **Utfall i mål om upphandlingsskadeavgift, 2012–2016**

Källa: Konkurrensverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: År avser året då domen vann laga kraft.

12.4 NÄRA 31 MILJONER KRONOR I UPPHANDLINGSSKADEAVGIFTER

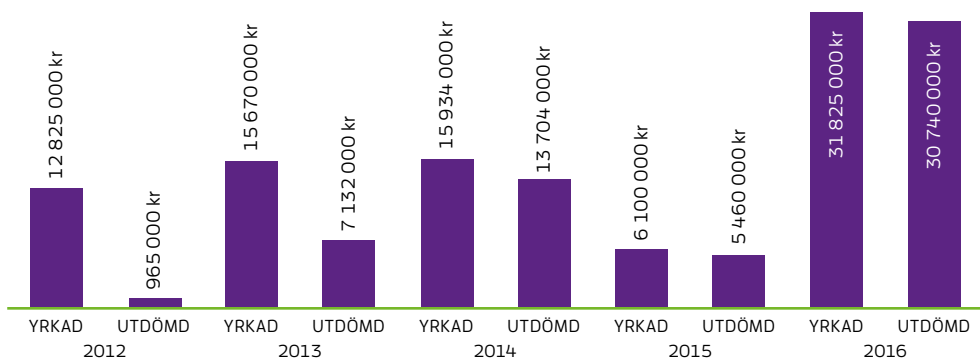
I de 103 ansökningar som Konkurrensverket lämnat in och där dom vann laga kraft mellan 2012 och 2016 summerar de yrkade upphandlingsskadeavgifterna till drygt 82 miljoner kronor.

Upphandlingsskadeavgift har dömts ut i 83 domar som vann laga kraft mellan 2012 och 2016. Totalt summerar de utdömda upphandlingsskadeavgifterna till drygt 58 miljoner kronor, varav 5,5 miljoner avsåg obligatoriska ansökningar. Under 2016 dömdes nära 31 miljoner kronor ut i upphandlingsskadeavgift. Av dem avsåg drygt 300 000 kronor obligatoriska ansökningar, och resterande dömdes ut vid egeninitierade ansökningar.

31 MILJONER I UPPHANDLINGSSKADEAVGIFTER

De utdömda upphandlingsskadeavgifterna ökade markant 2016 jämfört med tidigare år. Denna ökning beror på att två upphandlande myndigheter stod för 15 av 28 utdömda upphandlingsskadeavgifter. En av dem stod för 8 upphandlingsskadeavgifter som tillsammans summerade till drygt 13 miljoner kronor. Den andra stod för 7 avgifter som summerade till nära 4 miljoner kronor.

Diagram 20 Utdömda upphandlingsskadeavgifter, 2012–2016

Källa: Konkurrensverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: År avser året då domen vann laga kraft.

12.5 TILLSYNSBESLUT ÄR EN KRITIK MOT ÖVERTRÄDELSER AV UPPHANDLINGSLAGARNA

Ett tillsynsbeslut är en skrivelse där Konkurrensverket kritiserar en myndighet för att inte ha följt någon av upphandlingslagarna eller lagarna om valfrihetssystem. Tillsynsbeslut är till skillnad från upphandlingsskadeavgift inte begränsade till otillåtna direkt-upphandlingar utan kan fattas för alla typer av överträdelser av upphandlingslagarna. Det finns inga sanktioner som är kopplade till ett tillsynsbeslut. I tillsynen enligt lagarna om valfrihetssystem är tillsynsbeslut Konkurrensverkets enda verktyg.

Från 2014 till 2016 fattade Konkurrensverket 45 tillsynsbeslut. Av dem var 37 tillsynsbeslut där Konkurrensverket konstaterat att något fel har begåtts och

resterande 8 var motiverade avskrivningsbeslut. I motiverade avskrivningsbeslut uttalar sig Konkurrensverket i en särskild rättsfråga i förhållande till en specifik situation, men tar inte ställning till om den berörda myndigheten har agerat rätt eller fel i den situation som berörs av beslutet. Under 2016 fattades 19 tillsynsbeslut vilket var nästan lika många tillsynsbeslut som under 2014 och 2015 tillsammans. Ökningen 2016 kan delvis förklaras av den fördjupade upphandlingsgranskning av tre kommuner som genomfördes 2016 och resulterade i totalt 9 tillsynsbeslut.³³

Vid offentlig upphandling är det vanligast att tillämpa LOU. Det är därför naturligt att 42 av 45 tillsynsbeslut mellan 2014 och 2016 också rör tillämpningen av LOU.

33. Konkurrensverket 2017. Konkurrensverkets upphandlingstillsyn 2016. Rapport 2017:4.

Tabell 67 **Antal tillsynsbeslut och motiverade avskrivningsbeslut, 2014–2016**

	2014	2015	2016
Tillsynsbeslut	10	8	19
Motiverade avskrivningsbeslut	2	5	1
Totalt	12	13	20

Källa: Konkurrensverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: År avser årtal då beslutet fattades.

Tabell 68 **Antal tillsynsbeslut efter upphandlingslag, 2014–2016**

	2014	2015	2016
LOU	10	13	19
LUF	0	0	1
LUFS	0	0	0
LOV	2	0	0
Totalt	12	13	20

Källa: Konkurrensverket (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017.

13

EFTERANNONSERING

13.1 Resultatet av en upphandling över tröskelvärdena ska efterannonseras i TED	154
13.2 Bra efterannonsering i flera stater	154

13. Efterannonsering

Resultatet av alla upphandlingar vars värde överstiger tröskelvärdena ska efterannonseras i EU:s gemensamma annonsdatabas TED. Av efterannonseren ska bland annat upphandlingens värde framgå.

Europeiska kommissionens uppföljning har i flera år visat att svenska myndigheters efterannonsering är bristfällig, särskilt vad gäller uppgift om upphandlingens värde. År 2016 hade Sverige lägst andel efterannonser med uppgift om upphandlingens värde av alla medlemsstater i EU. Endast 27 procent av alla svenska efterannonser innehöll uppgift om upphandlingens värde.

13.1 RESULTATET AV EN UPPHANDLING ÖVER TRÖSKELVÄRDENA SKA EFTERANNONSERAS I TED

Resultatet av upphandlingar vars värde överstiger tröskelvärdena, så kallade direktivstyrda upphandlingar, ska efterannonseras i EU:s gemensamma annonsdatabas TED. Vilka uppgifter som en efterannons ska innehålla framgår inte av de svenska upphandlingslagarna utan finns i EU:s upphandlingsdirektiv och Kommissionens genomförandeförordning. En efterannons om resultatet av en upphandling ska bland annat innehålla en hänvisning till den tidigare annonsen, antalet inkomna anbud, den antagna leverantörens namn och kontaktuppgifter och det slutliga värdet av kontraktet.³⁴ Regelverket om efterannonsering syftar till

att skapa transparens och insyn vid direktivstyrd upphandling. Utebliven och ofullständig efterannonsering innebär att upphandlingslagarna inte följts och att insynen i offentlig verksamhet minskar. Dessutom baseras statistik om offentliga upphandlingar på de uppgifter som anges i annonser och efterannonser samt upphandlingsdokument. Statistikens kvalitet påverkas därför negativt när fullständiga uppgifter inte anges i annonser och efterannonser.

13.2 BRA EFTERANNONSERING I FLERA STATER

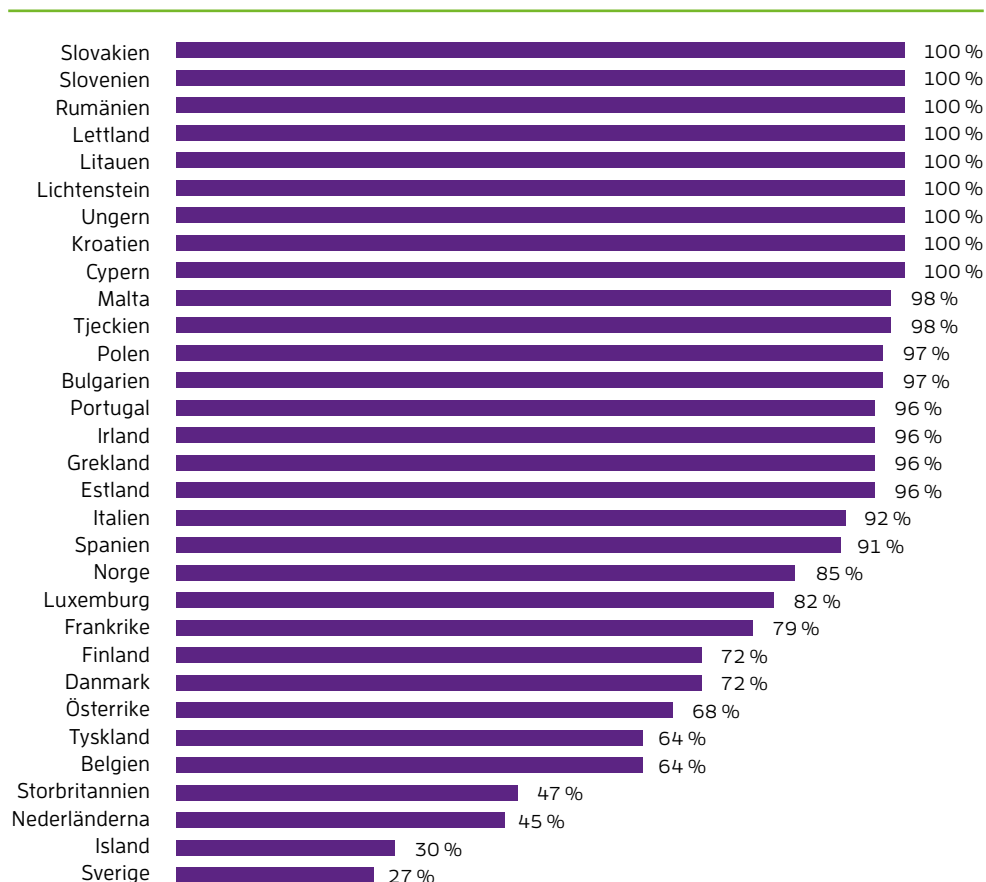
Europeiska kommissionens uppföljning av efterannonsering i TED har i flera år visat att svenska myndigheters efterannonsering är bristfällig, särskilt vad gäller uppgifter om upphandlingarnas

³⁴. Se Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/1986, bilagorna III, VI, XV, XXII.

värden. Av diagram 21 framgår hur stor andel av alla efterannonser som innehåller uppgift om värdet på upphandlingen. År 2016 hade Sverige lägst andel efterannonser som innehöll uppgift om upphandlingens värde. Endast 27 procent av svenska efterannonser publicerade i TED under 2016

innehöll uppgift om upphandlingens värde. Av de nordiska länderna är det endast Norge som når upp över genomsnittet i EES på 83 procent. Flera stater har en mycket hög andel efterannonser som innehåller uppgift om upphandlingens värde.

Diagram 21 **Andel efterannonser med uppgift om upphandlingens värde (exklusive ramavtal) i TED efter stat, 2016**

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser efterannonser i TED som inte avser ramavtal. I uppgifterna ingår inte annonserade direktupphandlingar.

27%

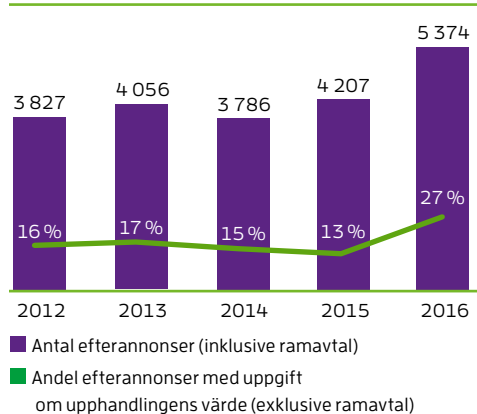

AV ALLA
SVENSKA EFTERANNONSER
(exklusive ramavtal)

Förklaringarna till att så få svenska upphandlingar efterannonseras och att efterannonser inte innehåller uppgift om värdet kan vara flera. Den tillsyn av efterannonsering som Konkursverket genomförde 2016 visar att vanliga orsaker har varit bristande interna rutiner hos den upphandlande myndigheten eller okunskap om vad som är obligatoriska uppgifter att ange i en efterannons. En upphandling kan även ha avbrutits eller inte vara avslutad vid årsskiftet, vilket innebär att det inte funnits skäl till att efterannonsera. Tillsynen visade även på felaktigheter i underlagen från TED.³⁵

Trots att antalet svenska efterannonser har ökat var utvecklingen från 2012 till 2015 en något mindre andel som innehöll uppgifter om upphandlingens värde. År 2016 ökade dock andelen svenska efterannonser som innehöll uppgift om värdet. Även antalet svenska efterannonser ökade 2016 jämfört med 2015.

Diagram 22 **Antal svenska efterannonser (inklusive ramavtal) och andel svenska efterannonser med uppgift om upphandlingens värde (exklusive ramavtal), 2012–2016**

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Konkursverket (bearbetning) 2017. Not: I uppgifterna ingår inte annonserade direktupphandlingar.

35. Konkursverket 2017. Tillsyn av efterannonsering. Rapport 2017:6.

14

VALFRIHETSSYSTEM

14.1	Valfrihetssystem är ett alternativ till upphandling enligt LOU	160
14.2	Det finns 426 valfrihetssystem enligt LOV	161
14.3	Över hälften av kommunerna har infört minst ett valfrihetssystem	162
14.4	Alla landsting och regioner har infört minst ett valfrihetssystem	163
14.5	Arbetsförmedlingen har två valfrihetssystem	164

14. Valfrihetssystem

Valfrihetssystem enligt LOV är ett alternativ till att upphandla enligt LOU och kan tillämpas på bland annat tjänster inom vård och omsorg samt vissa arbetsmarknadspolitiska insatser.

Valfrihetswebben är den nationella webbplatsen för annonsering av tjänster enligt LOV. År 2017 fanns 426 valfrihetssystem på Valfrihetswebben, vilket var något fler än föregående år.

Samtliga landsting och regioner har infört valfrihetssystem inom primärvården. De flesta har även infört valfrihetssystem på andra områden. Av kommunerna har över hälften infört valfrihetssystem varav de flesta avser hemtjänst. Arbetsförmedlingen har infört två valfrihetssystem: stöd och matchning samt validering.

14.1 VALFRIHETSSYSTEM ÄR ETT ALTERNATIV TILL UPPHANDLING ENLIGT LOU

Valfrihetssystemen omfattas inte av reglerna om upphandling i LOU. Istället regleras vad som ska gälla när upphandlande myndigheter låter brukaren välja utförare bland leverantörer i ett valfrihetssystem genom två lagar: lagen om valfrihetssystem (LOV) och lagen om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering (e-LOV). I dag är det möjligt att använda valfrihetssystem inom tre områden:

- Kommuner och landsting kan införa valfrihetssystem för hälsovårds- och socialtjänster. Det är frivilligt för kommuner att införa valfrihetssystem men obligatoriskt för landstingen inom primärvården.

- Arbetsförmedlingen har möjlighet att använda valfrihetssystem inom myndighetens arbetsmarknadspolitiska verksamhet.
- Myndigheter kan välja att tillämpa e-legitimation i sina elektroniska tjänster och ansluta sig till ett system för säker elektronisk identifiering som tillhandahålls av E-legitimationsnämnden.

Utöver dessa områden finns områden där brukare kan välja utförare utan att valet omfattas av LOV, bland annat möjligheterna att välja skola och förskola, som regleras i skollagen, och reglerna om assistanstjänster, vilka regleras av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

426

valfrihetssystem

För att ett valfrihetssystem ska omfattas av LOV måste det annonseras på en särskild webbplats, Valfrihetswebben, som förvaltas av Upphandlingsmyndigheten. Så länge valfrihetssystemet annonseras på Valfrihetswebben är det möjligt för nya leverantörer att ansöka om godkännande och därmed få rätt till ersättning enligt systemet. Valfrihetssystem enligt e-LOV annonseras via E-legitimationsnämnden.³⁶ Det får inte finnas någon gräns för hur många leverantörer som kan antas i ett valfrihetssystem.

Valfrihetssystem enligt LOV och e-LOV omfattas inte av upphandlingslagarna och ingår därför inte i den statistik som presenteras i övriga delar av denna rapport.

14.2 DET FINNS 426

VALFRIHETSSYSTEM ENLIGT LOV

År 2017 fanns totalt 426 valfrihetssystem på Valfrihetswebben, vilket var 12 fler än föregående år. Valfrihetssystem enligt LOV kan bara införas av kommuner, landsting och Arbetsförmedlingen. Det fanns totalt 306 valfrihetssystem i kommuner och 118 i landsting och regioner. Arbetsförmedlingen hade 2 valfrihetssystem 2017. Därutöver hade E-legitimationsnämnden 1 valfrihetssystem enligt e-LOV som avser e-legitimation.

Tabell 69 **Antal valfrihetssystem enligt LOV efter myndighet, 2013–2017**

Myndighet	2013	2014	2015	2016	2017
Kommuner	267	294	299	300	306
Landsting och regioner	89	112	114	113	118
Arbetsförmedlingen	4	2	1	1	2
Totalt	360	408	414	414	426

Källa: Upphandlingsmyndigheten (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2013, 2014, 2015 och 2016 avser uppgifterna oktober månad. För 2017 avser uppgifterna september månad.

36. E-legitimationsnämnden 2017.

14.3 ÖVER HÄLFTEN AV KOMMUNERNA HAR INFÖRT MINST ETT VALFRIHETSSYSTEM

Totalt 162 av landets 290 kommuner hade valfrihetssystem i drift 2017. Detta innebär att drygt 56 procent av kommunerna har infört minst ett valfrihetssystem. Åtta kommuner har

tidigare haft valfrihetssystem i drift men beslutat att avbryta.

De flesta valfrihetssystem i kommunerna avser hemtjänst. År 2017 hade 127 kommuner infört valfrihetssystem inom hemtjänst. En del kommuner har infört valfrihetssystem även inom andra områden.

Tabell 70 **Införande av valfrihetssystem enligt LOV i kommuner, 2012–2017**

Status för valfrihetssystem	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Har infört	118	143	153	155	158	162
Ska införa	51	36	24	21	18	12
Inte fattat beslut/utreder	52	37	33	31	32	32
Ska inte införa	27	41	47	49	46	46
Inte ansökt om bidrag	42	33	33	31	30	30
Har avbrutit	0	0	0	3	6	8
Totalt	290	290	290	290	290	290

Källa: Sveriges kommuner och landsting (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2012 avser uppgifterna mars månad. För 2013, 2014, 2015, 2016 och 2017 avser uppgifterna april månad.

Tabell 71 **Antal valfrihetssystem enligt LOV i kommuner efter kategori, 2017**

Tjänst	Antal kommuner som infört
Hemtjänst: omvårdnad, service och delegerade hälso- och sjukvårdsinsatser	127
Daglig verksamhet enl. LSS	29
Hemtjänst: enbart serviceinsatser	25
Ledsagning enl. LSS	19
Särskilt boende för äldre	17
Avlösning enl. LSS	17
Familjerådgivning	16
Boendestöd	11
Hemtjänst: omvårdnad, service och hemsjukvård	8
Sysselsättning socialpsykiatri	8
Korttidsvistelse enl. LSS	6
Ickeval personlig assistans enl. LSS	6
Dagverksamhet för äldre	5
Matdistribution	5
Gruppboende enl. LSS	4
Korttidsstillsyn enl. LSS	3
Arbetsmarknadsinsatser	3
Korttidsboende för äldre utomlands	1
Fotvård i särskilt boende	1
Gruppboende socialpsykiatri	1
Kontaktperson	1
Familjebehandling	1
Öppenvård missbruk	1
HVB vuxna	1
HVB barn	1
Konsulentstödda jour- och familjehem	1

Källa: Sveriges kommuner och landsting (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser april månad 2017.

14.4 ALLA LANDSTING OCH REGIONER HAR INFÖRT MINST ETT VALFRIHETSSYSTEM

Landstingen har en rättslig skyldighet att erbjuda valfrihetssystem inom primärvården. Samtliga landsting och regioner har infört minst ett

valfrihetssystem som ger invånarna möjlighet att välja vårdcentral. Flera landsting och regioner har infört valfrihetssystem även på andra områden. Stockholms läns landsting har flest valfrihetssystem i drift 2017, följt av landstinget i Uppsala län.

Tabell 72 **Antal valfrihetsystem enligt LOV inklusive primärvård efter landsting eller region, 2012–2017**

Landsting eller region	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stockholm läns landsting	27	26	31	34	33	37
Landstinget i Uppsala län	13	14	21	17	17	14
Region Skåne	7	8	14	14	12	12
Landstinget i Kalmar län	4	4	5	5	5	5
Region Halland	1	1	3	3	5	5
Region Östergötland	3	3	4	6	4	4
Landstinget Västmanland	2	3	4	3	3	3
Region Jämtland Härjedalen	1	2	3	3	3	3
Landstinget Södermanland	2	2	2	2	2	2
Västra Götalandsregionen	1	1	2	2	2	2
Region Jönköpings län	1	1	2	2	2	2
Region Kronoberg	1	1	2	2	2	2
Landstinget i Värmland	1	1	2	2	2	2
Landstinget Västernorrland	1	1	2	3	2	2
Region Örebro län	1	1	2	2	2	2
Norrbottns läns landsting	1	1	1	2	2	2
Region Gotland	1	1	2	1	1	1
Landstinget Blekinge	1	1	1	1	1	1
Landstinget Dalarna	1	1	1	1	1	1
Region Gävleborg	1	1	1	1	1	1
Västerbottens läns landsting	1	1	1	1	1	1

Källa: Sveriges kommuner och landsting (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: För 2016 och 2017 avser uppgifterna april månad, för 2013 och 2014 maj månad och för 2012 och 2015 juni månad.

14.5 ARBETSFÖRMEDLINGEN HAR TVÅ VALFRIHETSSYSTEM

Arbetsförmedlingen har två valfrihetssystem enligt LOV. Valfrihetssystemet stöd och matchning infördes av Arbetsförmedlingen 2014 för att hjälpa arbetssökande till arbete eller

utbildning. Ett valfrihetsystem för validering infördes 2017. Arbetsförmedlingen hade tidigare ett valfrihetssystem för jobbcoachning som avslutades 2013 och ett valfrihetssystem för etableringslotsar för nyanlända som avslutades 2014.

15

EUROPEISKA JÄMFÖRELSE

15.1 Upphandlingar över tröskelvärdena ska annonseras i TED	168
15.2 Antalet annonserade upphandlingar ökar	168
15.3 De flesta upphandlingar avser anläggningsarbete	171
15.4 Öppet förfarande används i 85 procent av alla upphandlingar	172
15.5 Tilldelningsgrunden ekonomiskt mest fördelaktiga anbud används i nära sju av tio upphandlingar	174
15.6 Kortare handläggningstid i flera nordiska stater	178
15.7 En av fem upphandlingar avser ramavtal	180
15.8 Endast ett anbud inkommer i nära en tredjedel av alla upphandlingar	182
15.9 De flesta anbud som kontrakteras lämnas av inhemska anbudsgivare	184

15. Europeiska jämförelser

Under 2016 annonserade upphandlande myndigheter inom EES 186 849 upphandlingar i Tenders Electronic Daily (TED). Detta var en ökning med 1 procent jämfört med 2015.

Det vanligaste förfarandet var öppet förfarande som användes i totalt 85 procent av alla annonserade upphandlingar. Det näst vanligaste förfarandet, förhandlat förfarande, användes i 9 procent av upphandlingarna. Selektivt förfarande användes i 5 procent av alla upphandlingar.

Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud användes som tilldelningsgrund i 65 procent av alla upphandlingar 2016. Tilldelningsgrunden lägsta pris användes därmed i lägre utsträckning, 35 procent.

En femtedel av upphandlingarna som annonserades 2016 var ramavtal. Drygt 15 procent av alla upphandlingar 2016 avsåg anläggningsarbete.

I sex av tio upphandlingar inkom tre eller färre anbud. I nära en tredjedel av tilldelade kontrakt 2016 inkom ett anbud. Den vinnande anbudsgivaren tillhör i hög utsträckning samma stat som den upphandlande myndighet som har tilldelat kontraktet.

15.1 UPPHANDLINGAR ÖVER TRÖSKELVÄRDENA SKA ANNONSERAS I TED

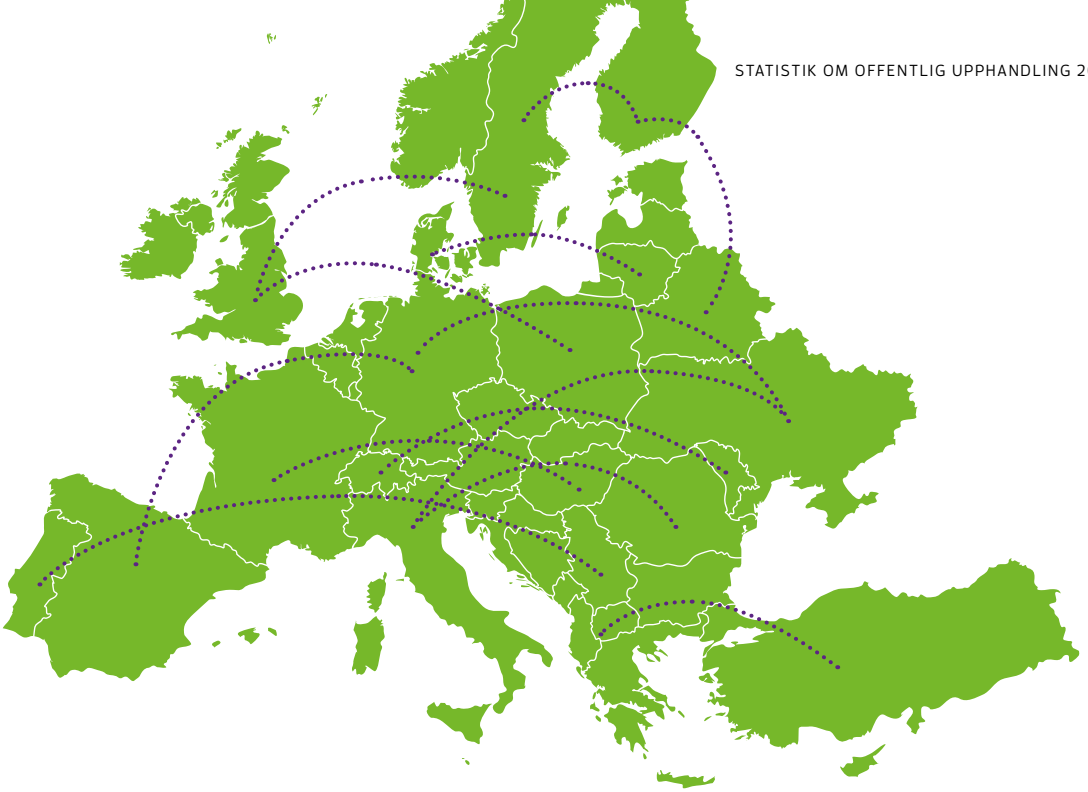
Upphandlingslagarna baseras på EU:s upphandlingsdirektiv och upphandlingar över tröskelvärdena regleras i princip på samma sätt inom hela EU.

Även stater som inte ingår i EU men ingår i det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), det vill säga Norge, Island och Liechtenstein, omfattas av

EU:s upphandlingsdirektiv. Reglerna innebär att offentliga kontrakt som överstiger tröskelvärdena ska annonseras i EU:s gemensamma annonsdatabas, TED. För en redovisning av regelverket hänvisas till avsnitt 5.1–5.3.

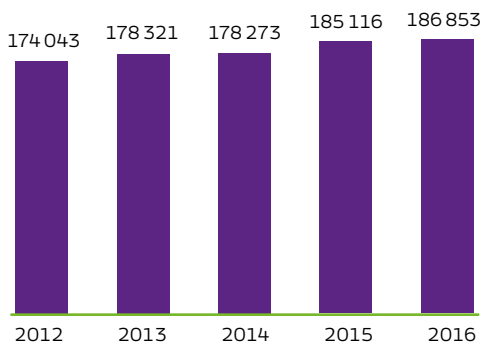
15.2 ANTALET ANNONSERADE UPPHANDLINGAR ÖKAR

Upphandlande myndigheter i EES annonserade 186 849 upphandlingar

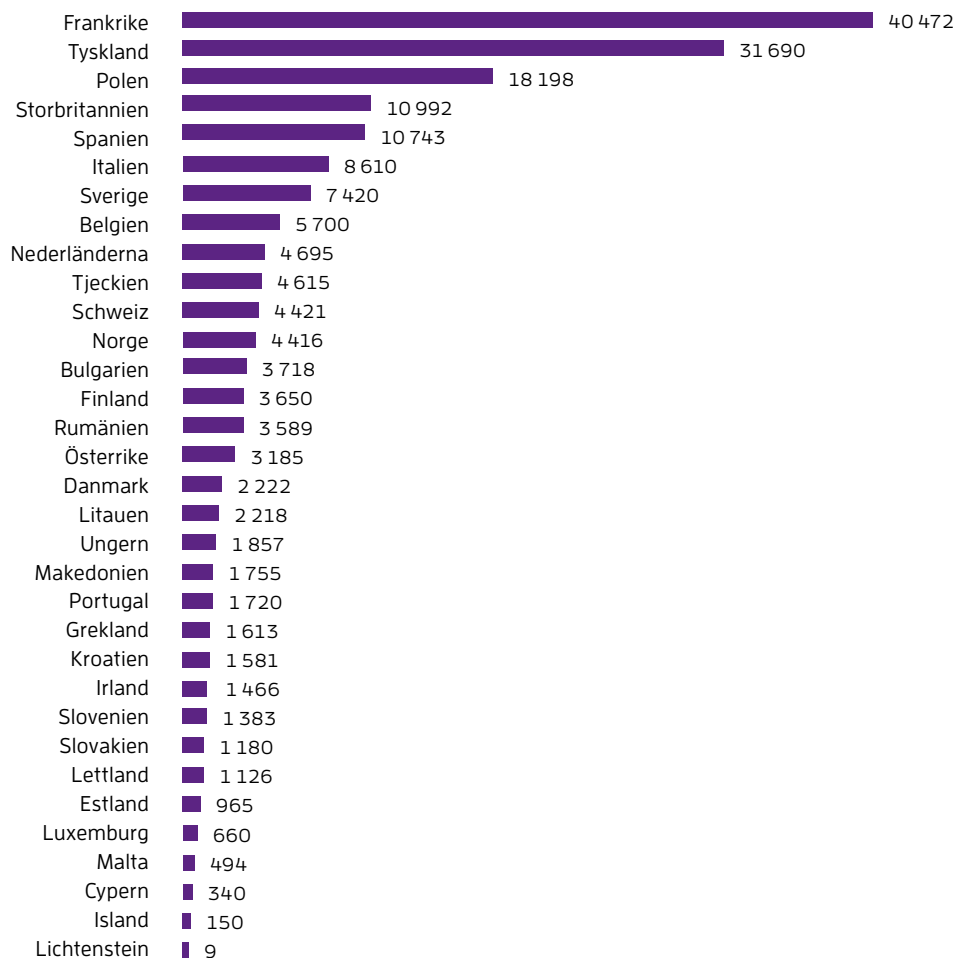
i TED 2016. Detta var en ökning med 1 procent jämfört med 2015. Med undantag för 2014 följer antalet upphandlingar en stigande trend sedan 2012. Fördelningen mellan varor (35 procent), tjänster (48 procent) och entreprenader (17 procent) var i stort oförändrad 2016 jämfört med 2015.

Diagram 23 **Antal annonserade upphandlingar i TED, 2012–2016**

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Uppgifterna avser annonserade upphandlingar i TED för EES.

Upphandlade myndigheter i de sex staterna Frankrike (22 procent), Tyskland (17 procent), Polen (10 procent), Storbritannien (6 procent), Italien (6 procent) och Spanien (5 procent) stod tillsammans för 65 procent av alla upphandlingar som annonserades 2016. Förändringar i någon av EU:s befolkningsmässigt stora stater ger således stort utslag i statistiken. Upphandlande myndigheter i Sverige stod för cirka 4 procent av antalet upphandlingar som annonserades i TED 2016. År 2016 annonserades 7 420 upphandlingar i TED av svenska myndigheter. Drygt 54 procent av alla upphandlingar som annonserade av svenska myndigheter avsåg tjänster och 34 procent avsåg varor. Drygt 11 procent avsåg entreprenader. För Sverige har antalet upphandlingar som annonseras i TED ökat årligen sedan 2012.

Diagram 24 **Antal annonserade upphandlingar i TED efter stat, 2016**

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser annonserade upphandlingar i TED för EES.

15.3 DE FLESTA UPPHANDLINGAR AVSER ANLÄGGNINGSARBETE

Den vanligaste CPV-huvudgruppen 2016 var *anläggningsarbete*. Av de upphandlingar som annonserades 2016 hade 16 procent en CPV-kod inom *anläggningsarbete* som huvudsaklig CPV-kod. De tio vanligaste branscherna att upphandla ifrån i EES överensstämmer i stort med de vanligaste i Sverige 2016. Det är vanligt att en upphandling har flera olika CPV-koder eftersom upphandlingar ofta omfattar flera olika varor och tjänster. Därför kan en upphandling tillhöra flera olika

En sjättedel av alla upphandlingar avser anläggningsarbete

CPV-huvudgrupper. Nedan redovisas de vanligaste CPV-huvudgrupperna efter den huvudsakliga CPV-kod som den upphandlande myndigheten anger för en upphandling. Denna statistik är därför inte fullt ut jämförbar med den statistik som redovisas för Sverige i avsnitt 3.3 där samtliga angivna CPV-koder ingår.

Tabell 73 **De tio vanligaste CPV-huvudgrupperna, 2016**

CPV-huvud-grupper	Avser	EES		Sverige	
		Antal	Andel	Antal	Andel
45	Anläggningsarbete	29 645	16 %	1 109	15 %
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjör- och besiktningstjänster	16 461	9 %	847	11 %
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	15 945	9 %	587	8 %
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	13 003	7 %	594	8 %
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	10 085	5 %	498	7 %
34	Transportutrustning och transporthjälpmedel	9 268	5 %	354	5 %
50	Reparation och underhåll	8 368	4 %	182	2 %
72	IT-tjänster: konsultverksamhet, programvaruutveckling, Internet och stöd	6 303	3 %	278	4 %
66	Finans- och försäkringstjänster	5 797	3 %	204	3 %
09	Petroleumprodukter, bränsle, elektricitet och andra energikällor	5 227	3 %	90	1 %

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser annonserade upphandlingar i TED för EES. Varje upphandling kan tillhöra flera CPV-huvudgrupper men här avses den huvudsakliga CPV-kod som den upphandlande myndigheten angett i annonsen.

15.4 ÖPPET FÖRFARANDE ANVÄNDS I 85 PROCENT AV ALLA UPPHANDLINGAR

Det vanligaste förfarandet, öppet förfarande, användes i 85 procent av alla upphandlingar som annonserades 2016. Det näst vanligaste förfarandet, förhandlat förfarande, användes i 9 procent medan selektivt förfarande användes i 5 procent. Relativt få upphandlande myndigheter använde andra förfaranden.

Fördelningen mellan förfarandena var i stort sett oförändrad 2016 jämfört med 2015. Trenden sedan 2012 visar en ökad användning av öppet förfarande och en minskad användning av selektivt förfarande. År 2016 annonserades 16 förfaranden för inrättande av innovationspartnerskap enligt EU:s nya upphandlingsdirektiv. För en redovisning av regelverket hänvisas till avsnitt 5.1–5.3.

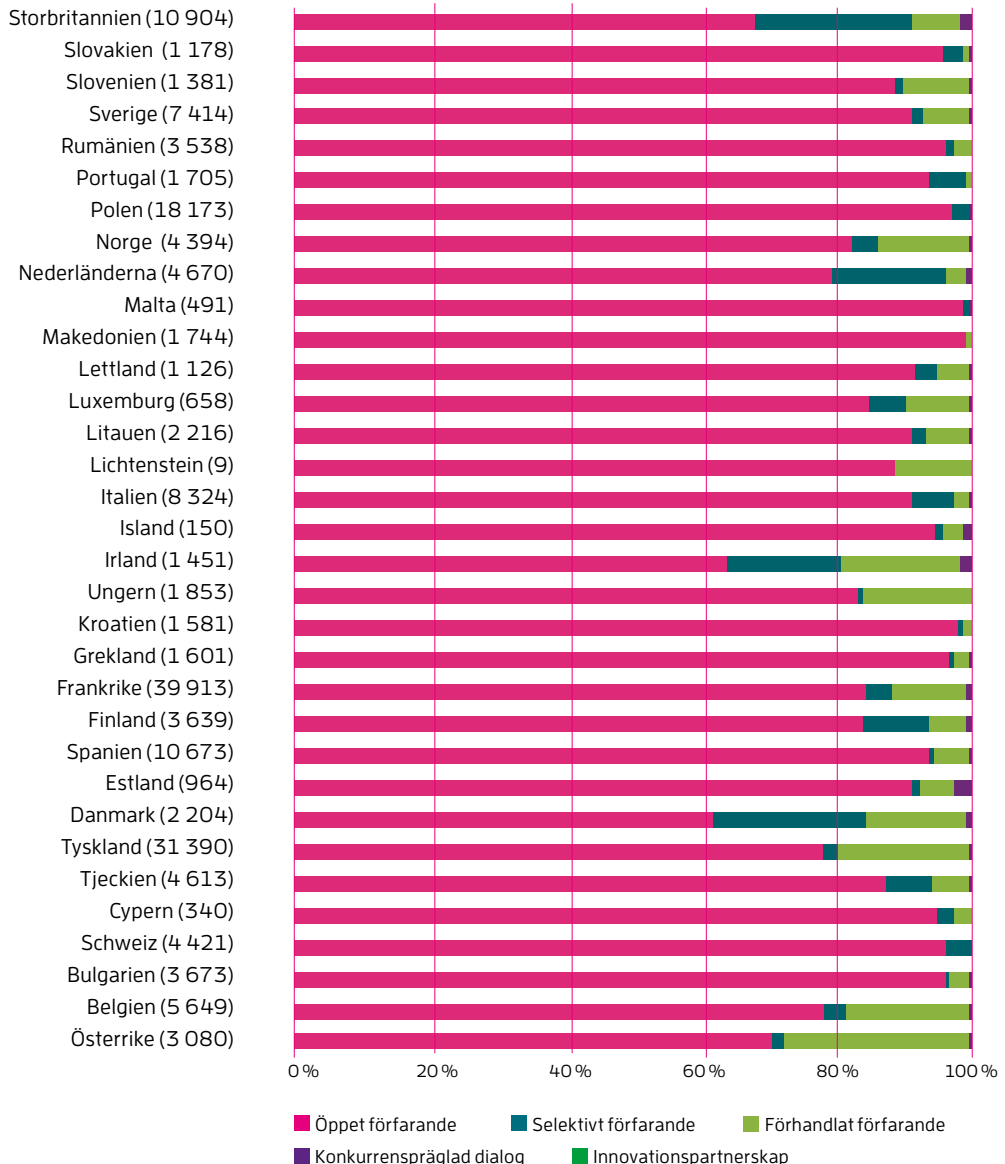
Tabell 74 **Antal annonserade upphandlingar i TED efter förfarande, 2012–2016**

Förfarande	2012	2013	2014	2015	2016	Förändring 2015–2016
Öppet förfarande	143 897	148 980	149 745	156 196	157 854	1 658
Selektivt förfarande	13 313	12 454	11 717	10 597	9 170	-1 427
Förhandlat förfarande	14 558	14 787	14 825	16 273	17 306	1 033
Konkurrenspräglad dialog	978	940	882	831	774	-57
Innovationspartnerskap	0	0	0	0	16	16
Antal upphandlingar med information	172 746	177 161	177 169	183 897	185 120	1 223

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser annonserade upphandlingar i TED för EES. Uppgift om förfarande saknas för 1 procent av upphandlingarna 2012, 2013, 2014, 2015 och 2016. Förfarandena påskyndat förhandlat förfarande och påskyndat selektivt förfarande redovisas under selektivt respektive förhandlat förfarande.

Öppet förfarande var det vanligaste förfarandet i samtliga stater 2016. Det finns samtidigt betydande skillnader mellan upphandlande myndigheter i olika stater i användningen av olika förfaranden. I flera stater använde upphandlande myndigheter nästan uteslutande öppet förfarande, till exempel Malta (99 procent), Grekland (97 procent) och Kroatien (98 procent).

Förfarandet var inte lika dominerande i exempelvis Danmark (62 procent), Irland (64 procent) eller Storbritannien (68 procent) där användningen av andra förfaranden var desto vanligare. I Sverige användes öppet förfarande av upphandlande myndigheter vid 91 procent av alla upphandlingar som 2016 annonserades i TED. Genomsnittet för EES var något lägre, 85 procent.

Diagram 25 **Andel annonserade upphandlingar i TED efter förfarande och stat, 2016**

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser annonserade upphandlingar i TED för EES. Uppgift om förfarande saknas för 1 procent av alla upphandlingar 2016. Antal upphandlingar med uppgift om förfarande anges i figuren inom parentes för respektive stat. Förfarandena påskyndat förhandlat förfarande och påskyndat selektivt förfarande redovisas under selektivt respektive förhandlat förfarande.

Selektivt förfarande användes i högre utsträckning av upphandlande myndigheter i vissa stater, till exempel Danmark (23 procent), Storbritannien (23 procent) och Nederländerna (17 procent). I Sverige användes selektivt förfarande i 2 procent av upphandlingarna som 2016 annonserades i TED. Användningen av selektivt förfarande i ESS som helhet var något högre, 5 procent.

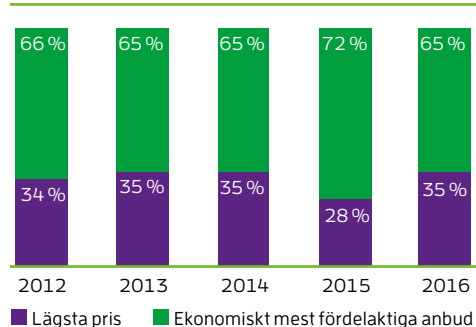
Förhandlat förfarande används i högst utsträckning i Österrike (28 procent), Irland (18 procent) och Tyskland (19 procent). Förfarande användes mer sällan i Polen, Portugal och Slovakien. I Sverige användes förhandlat förfarande i 7 procent av alla upphandlingarna som annonserades 2016. Genomsnittet för EES var något högre, 9 procent. Användningen av andra förfaranden var relativt begränsad och visar små variationer mellan staterna.

15.5 TILLDELNINGSGRUNDEN EKONOMISKT MEST FÖRDELAKTIGA ANBUD ANVÄNDS I NÄRA SJU AV TIO UPPHANDLINGAR

Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud användes som tilldelningsgrund i 65 procent av alla upphandlingar som 2016 annonserades i TED. Lägsta pris användes därmed i lägre utsträckning, 35 procent. Andelen med ekonomiskt

mest fördelaktiga anbud som tilldelningsgrund har i flera år varit drygt 65 procent. År 2015 ökade användningen av ekonomiskt mest fördelaktiga anbud med 8 procent jämfört med 2014 samtidigt som användningen av lägsta pris minskade med motsvarande andel. År 2016 minskade åter användningen av ekonomiskt mest fördelaktiga anbud. Dock minskade även antalet upphandlingar med uppgift om tilldelningsgrund 2016 till följd av förändrade redovisningsrutiner. Resultatet för 2016 bör därför tolkas med viss försiktighet. För en beskrivning av regelverket hänvisas till avsnitt 5.1–5.3.

Diagram 26 **Andel annonserade upphandlingar i TED efter tilldelningsgrund, 2012–2016**

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser annonserade upphandlingar i TED för EES. Uppgift om tilldelningsgrund saknas för 4 procent av upphandlingarna 2012, 5 procent 2013 och 2014, 6 procent för 2015 och 26 procent för 2016. Från 2016 redovisas tilldelningsgrund inte längre per upphandling utan per delkontrakt.

Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud var vanligaste tilldelningsgrund i TED oberoende av upphandlingsförfarande 2016. Vid det vanligaste upphandlingsförfarandet, öppet förfarande, användes ekonomiskt mest fördelaktiga anbud som tilldelningsgrund vid 62 procent av upphandlingarna och lägsta pris vid 38 procent. Vid selektivt

förfarande respektive förhandlat förfarande användes ekonomiskt mest fördelaktiga anbud som tilldelningsgrund vid 80 respektive 84 procent av alla upphandlingar och lägsta pris vid 20 respektive 16 procent. Motsvarande statistik för Sverige enligt uppgifter ur nationella annonsdatabaser redovisas i avsnitt 5.6.

Tabell 75 **Andel annonserade upphandlingar i TED efter förfarande och tilldelningsgrund, 2016**

Förfarande	Lägsta pris	Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud	Antal upphandlingar med information
Konkurrenspräglad dialog	2 %	98 %	442
Innovationspartnerskap	50 %	50 %	6
Förhandlat förfarande	16 %	84 %	11 293
Öppet förfarande	38 %	62 %	119 054
Selektivt förfarande	20 %	80 %	6 268
Totalt	35 %	65 %	137 063

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser annonserade upphandlingar i TED för EES. Uppgift om tilldelningsgrund saknas för 26 procent av upphandlingarna 2016. Från 2016 redovisas tilldelningsgrund inte längre per upphandling utan per delkontrakt. Uppgift om förfarande saknas för ytterligare 1 procent av upphandlingarna 2016. Förfarandena påskyndat förhandlat förfarande och påskyndat selektivt förfarande redovisas under selektivt respektive förhandlat förfarande.

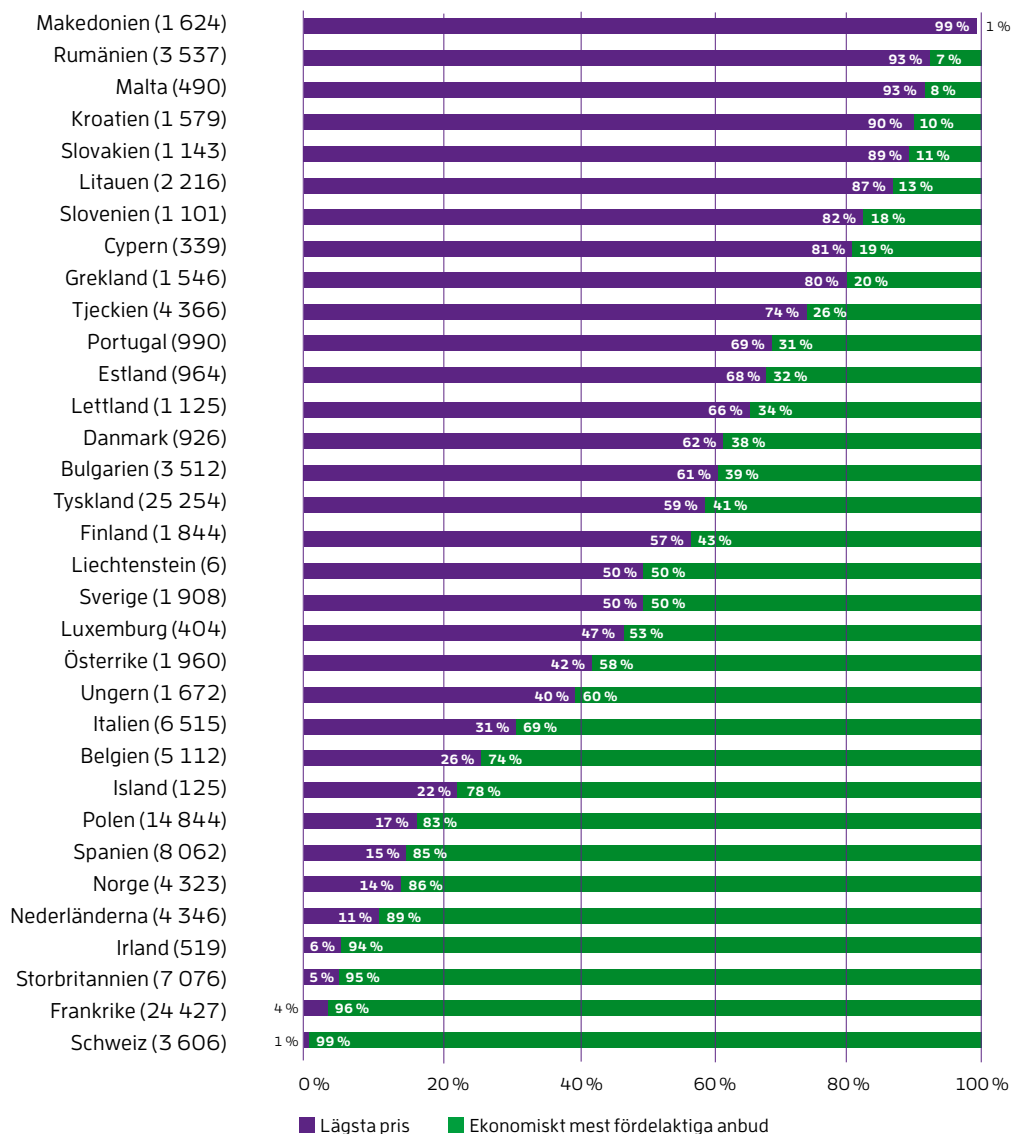
Fördelningen mellan tilldelningsgrunderna ekonomiskt mest fördelaktiga anbud och lägsta pris varierar kraftigt mellan enskilda stater. Upphandlande myndigheter i Frankrike (96 procent) och Storbritannien (95 procent) använde till exempel nästan uteslutande ekonomiskt mest fördelaktiga anbud som tilldelningsgrund 2016 medan upphandlande myndigheter i till exempel Rumänien (93 procent) och Kroatien (90 procent) nästan uteslutande

använde lägsta pris som tilldelningsgrund. I 18 stater var det vanligare för upphandlande myndigheter att använda ekonomiskt mest fördelaktiga anbud som tilldelningsgrund medan det i 15 stater var vanligare att använda lägsta pris. För en redovisning av regelverket hänvisas till avsnitt 5.1–5.3.

För flera stater saknas uppgift om tilldelningsgrund för ett stort antal upphandlingar, vilket försvårar jämförelser. Detta är särskilt noterbart

för Sverige, Danmark och Irland. För Sverige saknas uppgift om tilldelningsgrund för 74 procent av alla upphandlingar som annonserades i TED 2016. Tolkningar av statistiken bör därför göras med försiktighet. Fördelning av tilldelningsgrund för Sverige utifrån uppgifter i svenska annonsdatabaser

redovisas i avsnitt 5.6. Där framgår att 53 procent av alla direktivstyrda upphandlingar som annonserades av svenska upphandlande myndigheter 2016 använde ekonomiskt mest fördelaktiga anbud som tilldelningsgrund. Detta var något lägre än genomsnittet för EES på 65 procent.

Diagram 27 **Andel annonserade upphandlingar i TED efter tilldelningsgrund och stat, 2016**

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser annonserade upphandlingar i TED för EES. Uppgift om tilldelningsgrund saknas för 26 procent av upphandlingarna 2016. Antal upphandlingar med uppgift om tilldelningsgrund anges i figuren inom parentes för respektive stat. Från 2016 redovisas tilldelningsgrund inte längre per upphandling utan per delkontrakt.

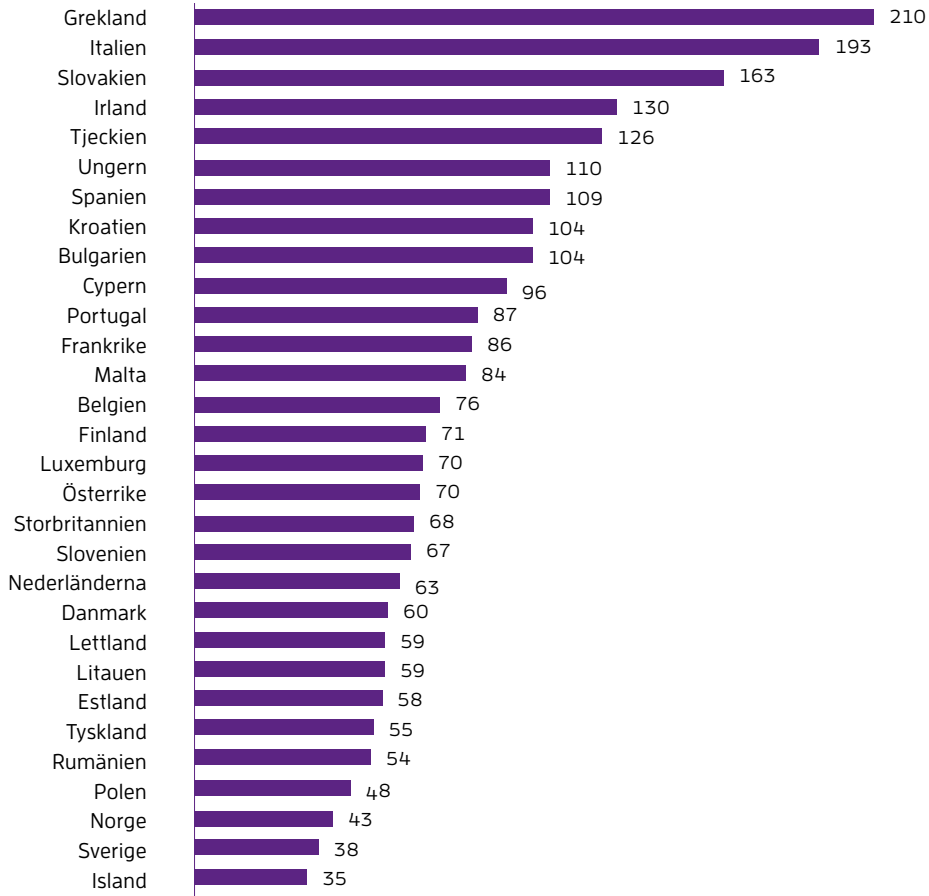
15.6 KORTARE HANDLÄGGNINGSTID I FLERA NORDISKA STATER

Diagram 28 redovisar antalet dagar från en upphandlande myndighets sista anbudsdag (sista datum för mottagande av anbud) tills myndigheten meddelat beslut om tilldelning (datum för beslut om tilldelning av kontrakt). Denna bearbetning beskriver därmed hur många dagar det i genomsnitt tar för upphandlande myndigheter att handlägga en upphandling i utvärderingsskedet. För att möjliggöra jämförelser mellan stater redovisas enbart upphandling enligt öppet förfarande, och upphandlingar som avser ramavtal exkluderas.³⁷

Upphandlande myndigheter i de flesta stater hade en genomsnittlig handläggningstid 2016 som understeg 100 dagar. Upphandlande myndigheter i Sverige tillhör de stater som har en snabbare genomsnittlig handläggningstid. År 2016 meddelades beslut om tilldelning av svenska myndigheter i genomsnitt 38 dagar efter datum för sista anbudsdag. Upphandlande myndigheter i ett par stater stod ut med en genomsnittligt längre tid för att genomföra utvärdering av anbud 2016. Myndigheter i Grekland och Italien hade den längsta genomsnittliga handläggningstiden i EES 2016.

37. För mer information se Europeiska kommissionen 2017. TED Open Data: Advanced notes on methodology.

Diagram 28 **Genomsnittlig handläggningstid (dagar) av upphandling (exklusive ramavtal) i EES efter stat, 2016**

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser tilldelade upphandlingar i TED som inte avser ramavtal och som har genomförts med öppet förfarande. I uppgifterna ingår inte annonserade direktupphandlingar. Eftersom en annons kan ha flera efterannonser används den sista tillgängliga efterannonseren för att beräkna handläggningstid för respektive upphandling. Uppgifterna avser de upphandlingar som har nödvändig information för att beräkna handläggningstid vilket kan variera mellan olika stater.

15.7 EN AV FEM UPPHANDLINGAR AVSER RAMAVTAL

År 2016 annonserades 186 853 upphandlingar i TED varav drygt en femtedel ledde till ramavtal. Andelen upphandlingar som avser ramavtal har varit drygt 20 procent under de senaste fem

åren. År 2016 annonserades 438 upphandlingar som avsåg inrättandet av ett dynamiskt inköpssystem. Detta var en betydande ökning mot antalet som annonserades föregående år. Mer än hälften av de dynamiska inköpssystemen avsåg olika tjänster.

Tabell 76 **Antal och andel upphandlingar i TED efter avtalsform, 2012–2016**

Avtalsform	2012	2013	2014	2015	2016
Ramavtal	34 014	35 738	37 066	39 412	41 404
Övriga avtal	140 029	142 583	141 207	145 704	145 449
Andel ramavtal	20 %	20 %	21 %	21 %	22 %

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser annonserade upphandlingar i TED för EES.

Det finns betydande skillnader mellan upphandlande myndigheter i olika stater. Användning av ramavtal var vanligast i Rumänien (60 procent) 2016. Även de nordiska länderna Sverige (40 procent), Norge (44 procent) och Danmark (34 procent) har en europeiskt sett hög andel ramavtal. Det framgår dock inte alltid av uppgifterna om upphandlingen avser ramavtal. Andelen kan därför vara högre än vad statistiken visar för samtliga stater.

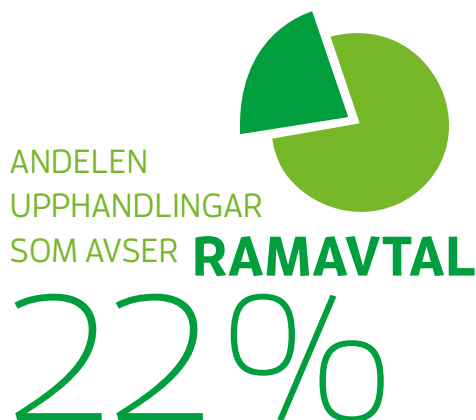
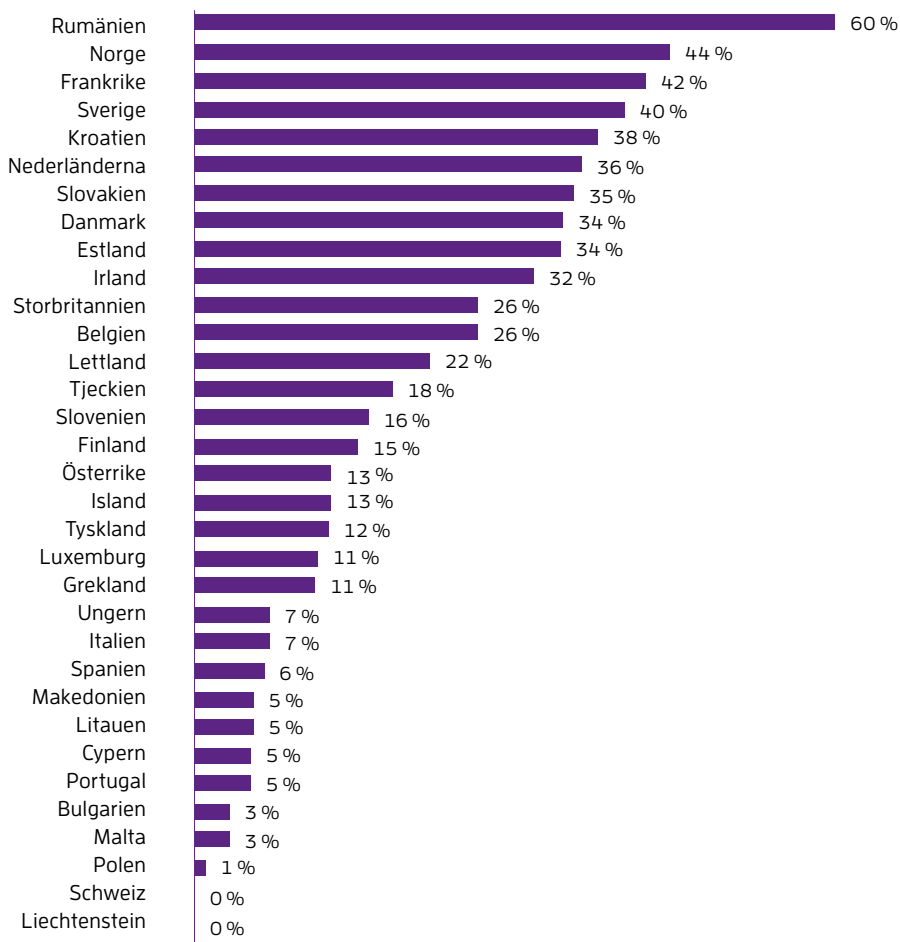

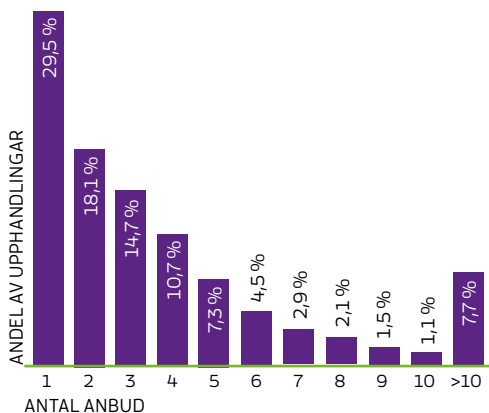
Diagram 29 **Andel upphandlingar som avser ramavtal i TED efter stat, 2016**

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser annonserade upphandlingar i TED för EES.

15.8 ENDAST ETT ANBUD INKOMMER I NÄRA EN TREDJEDEL AV ALLA UPPHANDLINGAR

Endast ett anbud inkom i nära en tredjedel (29 procent) av alla upphandlingar som tilldelades 2016. Statistiken exkluderar ramavtal eftersom rapporteringen av inkomna anbud för ramavtal inte är fullt ut harmoniserad mellan medlemsstaterna i EU.³⁸ I 62 procent av alla upphandlingar som inte avser ramavtal inkom tre eller färre anbud 2016.

Diagram 30 **Fördelning av antal anbud per upphandling (exklusive ramavtal) i TED, 2016**

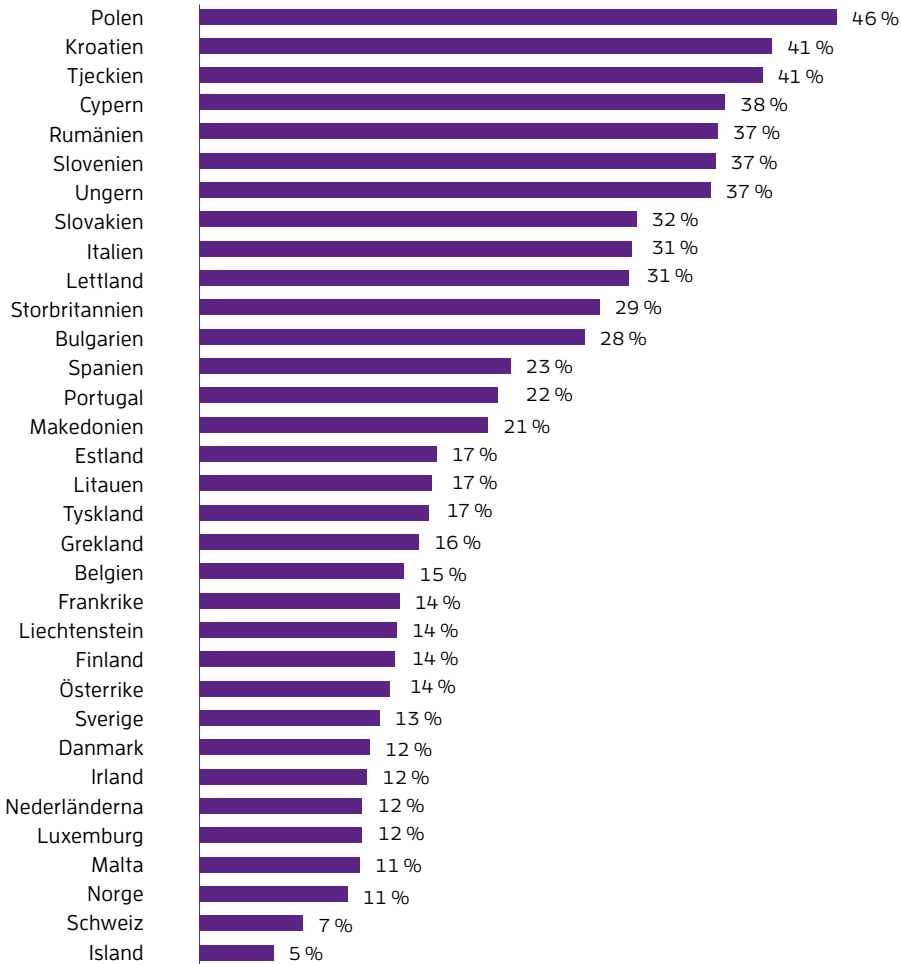

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser tilldelade upphandlingar i TED för EES som inte avser ramavtal. I uppgifterna ingår inte annonserade direktupphandlingar. Uppgifterna avser upphandlingar med tillgängliga uppgifter vilket kan variera mellan olika stater.

Fördelningen av antalet anbud per upphandling varierar relativt kraftigt mellan olika stater. Detta kan bero på skillnader i rapportering av inkomna anbud men det kan även bero på verkliga skillnader mellan staterna. Flera stater, till exempel Tjeckien, Kroatien och Polen, har i jämförelse med genomsnittet en hög andel kontrakt där endast ett anbud inkom. Vissa av de nordiska länderna, Sverige, Finland, Norge och Danmark, tillhör de stater som har en lägre andel kontrakt där endast ett anbud inkom 2016. I kontrakt som tilldelades av svenska myndigheter 2016 inkom anbud från endast en anbudsgivare i 13 procent av alla upphandlingar som inte avser ramavtal. För svenska myndigheter stämmer uppgifterna ur TED väl med uppgifterna för direktivstyrda upphandlingar ur svenska nationella annonsdatabaser. För mer information se avsnitt 7.2.

38. Europeiska kommissionen 2017. TED Open Data: Advanced notes on methodology.

Diagram 31 **Andel upphandlingar i TED med endast ett anbud (exklusive ramavtal) efter stat, 2016**

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser tilldelade upphandlingar i TED för EES som inte avser ramavtal. I uppgifterna ingår inte annonserade direktupphandlingar. Uppgifterna avser upphandlingar med tillgängliga uppgifter vilket kan variera mellan olika stater.

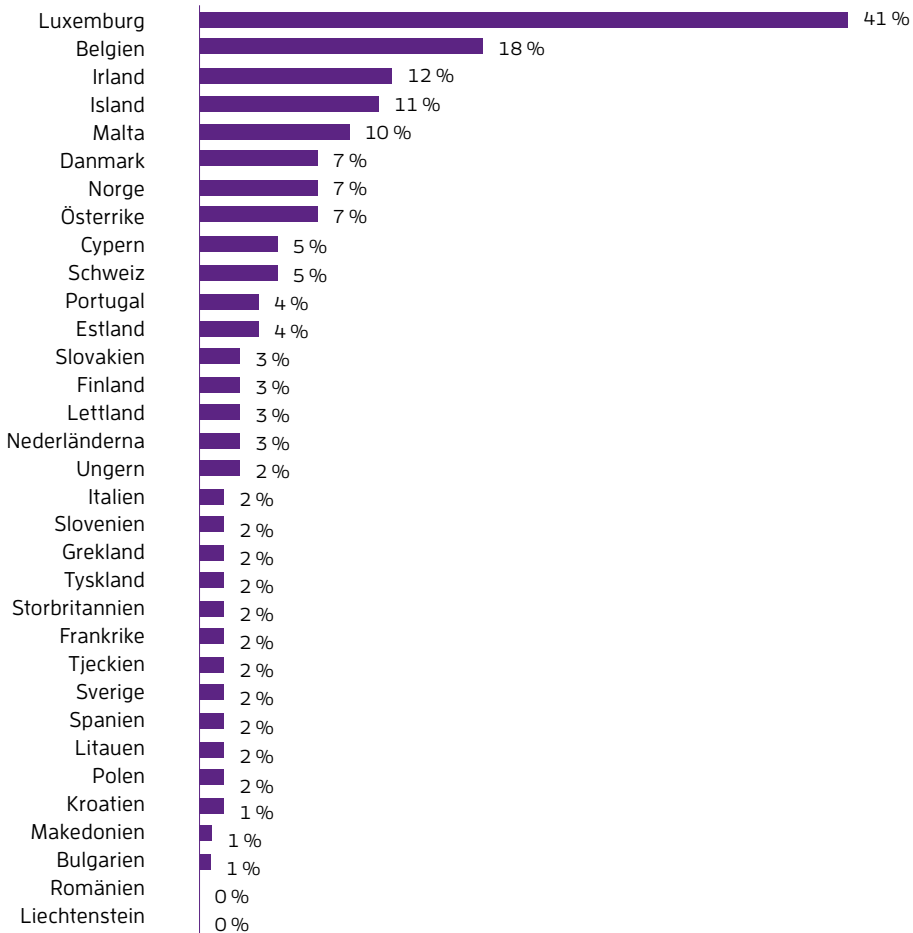
15.9 DE FLESTA ANBUD SOM KONTRAKTERAS LÄMNAS AV INHEMSKA ANBUDSGIVARE

Diagram 30 visar andelen kontrakterade anbud som 2016 lämnades av anbudsgivare som är registrerad i en annan stat än den upphandlande myndighet som tilldelade kontraktet. Endast uppgift om vilken anbudsgivare som tilldelats kontrakt, inte samtliga anbudsgivare som lämnat anbud, finns tillgängliga i TED.³⁹ De flesta anbud som kontrakteras i EES lämnas av anbudsgivare som är registrerade i samma stat som den upphandlande myndighet som annonserade upphandlingen. Från den upphandlande

myndighetens perspektiv kan de flesta kontrakterade anbudsgivare därmed beskrivas som inhemska. En mindre andel av de anbud som kontrakteras lämnades av anbudsgivare som var registrerade i en annan stat än den myndighet som tilldelade kontraktet och kan därmed beskrivas som utländska. Undantaget är framförallt Luxemburg där en betydande andel av de anbud som kontrakterades 2016 lämnades av anbudsgivare vars hemvist var Belgien eller Tyskland. Drygt 98 procent av alla anbud som kontrakterades av svenska myndigheter 2016 lämnades av anbudsgivare med svensk tillhörighet.

39. Europeiska kommissionen 2017. TED Open Data: Advanced notes on methodology.

Diagram 32 **Andel kontrakterade anbud i TED lämnade av utländska anbudsgivare efter stat, 2016**

Källa: Europeiska kommissionen (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna avser tilldelade upphandlingar i TED för EES. I uppgifterna ingår inte annonserade direktupphandlingar. Uppgifterna avser upphandlingar med tillgängliga uppgifter vilket kan variera mellan olika stater.

Referenser

A-Train 2017.

Bergman, Mats 2008.

Betänkande av Utredningen för ett stärkt civilsamhälle 2016.

Betänkande av Velfärdsutredningen 2017.

Ekonomistyrningsverket 2017.

Energimarknadsinspektionen 2016.

Europeiska kommissionen 2015.

Europeiska kommissionen 2017.

Europeiska kommissionen 2013.

Europeiska kommissionen 2017.

Europeiska kommissionen 2003.

Europeiska kommissionen 2015.

FAMNA 2017.

Fazekas, Mihály och Tóth, Bence 2016.

Försäkringskassan 2017.

A-Train AB årsredovisning 2016.

Offentlig upphandling och offentliga inköp: omfattning och sammansättning. Konkurrensverket: uppdragsforskningsrapport.

Palett för ett stärkt civilsamhälle. SOU 2016:13.

Kvalitet i välfärden: bättre upphandling och uppföljning. SOU 2017:38.

Statens resultaträkning och balansräkning och finansieringsanalys m.m. Rapport 2017:17.

Fjärrvärmeföretagens årsrapporter för år 2009–2015: resultaträkning.

Study on strategic use of public procurement in promoting green, social and innovation policies. Final Report. DG GROW.

Tenders Electronic Daily (TED) processed database. Notes & codebook Version 3.0.

Economic efficiency and legal effectiveness of review and remedies for public contracts. Final study report MARKT/2013/072/C.

TED CSV open data: advanced notes on methodology Version 0.9.

Kommissionens rekommendation av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag. 2003/361/EG.

Användarhandledning om definitionen av SMF-företag. Rapport.

Sektorsbaserad statistik på välfärdsområdet. Rapport till Velfärdsutredningen 2017-02-17.

Assessing the potential for detecting collusion in Swedish public procurement. Konkurrensverket: uppdragsforskningsrapport 2016:3.

Socialförsäkringen i siffror 2017.

Konkurrensverket 2015.	<i>Fem år med upphandlingsskadeavgift: vad har skett hos de myndigheter som ålagts upphandlingsskadeavgift? Rapport 2015:7.</i>
Konkurrensverket 2017.	<i>Konkurrensverkets upphandlingstillsyn 2016. Rapport 2017:4.</i>
Konkurrensverket 2017.	<i>Tillsyn av efterannonsering. Rapport 2017:6.</i>
Konkurrensverket 2011.	<i>Lagen om valfrihetssystem: en introduktion.</i>
Konkurrensverket 2017.	<i>Marknaden för hem för vård eller boende för ensamkommande och andra barn och unga. Rapport 2017:8.</i>
Konkurrensverket 2016.	<i>Dokumentation av direktupphandlingar.</i>
Konkurrensverket 2016.	<i>Krav på riktlinjer vid direktupphandlingar.</i>
Konkurrensverket 2016.	<i>Direktupphandlingar: en kartläggning av riktlinjer och rutiner. Rapport 2016:11.</i>
Konkurrensverket 2013.	<i>Överprövningar av offentliga upphandlingar: siffror och fakta. Rapport 2013:5.</i>
Regeringskansliet 2017.	<i>Verksamhetsberättelse för bolag med statligt ägande 2016.</i>
Socialstyrelsen 2017.	<i>Statistik om läkemedel för 2016.</i>
Statistiska centralbyrån 2016.	<i>El-, gas- och fjärrvärmeförsörjningen 2015.</i>
Statistiska centralbyrån 2017.	<i>Räkenskapssammandrag för kommuner och landsting 2015.</i>
Statistiska centralbyrån 2017.	<i>Statistikdatabasen. Offentligt ägda företag samt ekonomiska mått efter ägarkategori och näringsgren SNI 2007 för 2008–2014. www.scb.se</i>
Statistiska centralbyrån 2017.	<i>Statistikdatabasen. Inkomster och utgifter samt kapitaltransaktioner efter institutionell sektor och transaktionspost löpande priser år 1980–2016. www.scb.se</i>
Statistiska centralbyrån 2017.	<i>Statistikdatabasen. Basfakta företag enligt Företagens ekonomi efter näringsgren SNI 2007. År 2007–2015. www.scb.se</i>
Statistiska centralbyrån 2017.	<i>Företagsregistret. www.scb.se</i>
Statistiska centralbyrån 2017.	<i>Yrkesregistret. www.scb.se</i>
Statistiska centralbyrån 2017.	<i>Myndighetsregistret. www.myndighetsregistret.scb.se</i>

Statistiska centralbyrån 2017.	<i>Företagens ekonomi 2015.</i>
Statistiska centralbyrån 2007.	<i>SNI 2007: standard för svensk näringsgrensindelning 2007.</i>
Statistiska centralbyrån 2016.	<i>Det civila samhället 2014: satelliträkenskaper. Rapport 2016:1.</i>
Statistiska centralbyrån 2017.	<i>Statistikdatabasen. Resultaträkningsposter enligt Företagens ekonomi efter näringsgren SNI 2007. År 2000–2015.</i>
Svensk författningssamling 2016:14.	<i>Tillkännagivande om tröskelvärden vid offentlig upphandling.</i>
Sveriges Kommuner och Landsting 2017.	<i>Valfrihetssystem i kommuner 2017: beslutsläge. www.skl.se</i>
Sveriges Kommuner och Landsting 2017.	<i>Valfrihetssystem i landsting och regioner enligt LOV: beslutsläge. www.skl.se</i>
Sveriges Kommuner och Landsting 2016.	<i>Köp av verksamhet 2015. Kommuner, landsting och regioner 2006–2015.</i>
Sveriges Kommuner och Landsting 2016.	<i>Privata läkare och fysioterapeuter som verkar enligt lag om ersättning 2015.</i>
Sveriges Kommuner och Landsting 2016.	<i>Landsting, ekonomi och verksamhet: ekonomitabeller 2015 reviderade 2016-09-23.</i>
Sveriges Radio 2017.	<i>Public service redovisning 2016.</i>
Sveriges Television 2017.	<i>Public service redovisning 2016.</i>
Svensk insamlingskontroll 2017.	<i>Organisationer med 90-konto. www.insamlingskontroll.se</i>
Trafikanalys 2016.	<i>Lokal och regional kollektivtrafik 2015.</i>
Tillväxtverket 2017.	<i>Arbetsintegrerade sociala företag. www.sofisam.se</i>
Upphandlingsmyndigheten 2017.	<i>Valfrihetswebben. www.valfrihetswebben.se</i>
Upphandlingsmyndigheten 2016.	<i>Nyheter i den kommande lagstiftningen: och hur hanterar vi mellantiden? Information kring de nya upphandlingsreglerna.</i>
Upphandlingsmyndigheten 2015.	<i>Är inköpen av samma slag: hjälpregler för beräkning av kontraktsvärdet vid direkt-upphandling av samma slag. 2015:1</i>

BILAGOR

Bilaga 1:

Beräkning av ett uppskattat värde på de upphandlingspliktiga inköpen

Denna bilaga redovisar den beräkningsmetod som används för att utifrån nationalräkenskaperna uppskatta de totala upphandlingspliktiga inköpen i Sverige.⁴⁰ Redovisningen följer huvudsakligen beräkningen för 2015 som är de senast tillgängliga uppgifterna.

Det sammanlagda värdet för de inköp som omfattas av upphandlingslagarna uppskattas till cirka 642 miljarder kronor 2015. I förra årets beräkning skedde en minskning av det uppskattade värdet av de upphandlingspliktiga inköpen för 2012 jämfört med tidigare år. Den minskningen berodde bland annat på att flera domslut fastställt vissa offentliga och privata bolag som

upphandlingspliktiga eller inte upphandlingspliktiga. Vidare kunde inköp av försvarsmateriel som undantas enligt LUFs preciseras till skillnad från tidigare år när en schablon användes. Dessa förändringar medförde revideringar av tidigare års beräkningar.

Vid jämförelser av enskilda utgiftsposter mellan åren bör hänsyn tas till att beloppen inte är inflationsjusterade. Vidare har en del av antagandena förändrats mellan åren, till exempel om vilka offentliga bolag som är upphandlingspliktiga. Därutöver har vissa definitioner av de uppgifter som ligger till grund för beräkningen samt tillgången till offentliga uppgifter förändrats.

40. Beräkningen bygger på en av de metoder som utvecklades i Bergman, Mats 2008. *Offentlig upphandling och offentliga inköp: omfattning och sammansättning*. Konkurrensverket: uppdragsforskningsrapport.

Tabell 77 **Uppskattning av upphandlingspliktiga inköp (mdkr) utifrån nationalräkenskaperna, 2012–2015**

Inköp	2012	2013	2014	2015
Offentliga inköp enligt nationalräkenskaperna exklusive moms	568,2	586,6	607,7	633,3
Offentliga inköp som inte är inkluderade i nationalräkenskaperna	52,9	57,2	59,1	61,9
Sociala naturaförmåner som inte är upphandlingspliktiga	- 62,5	- 64,3	- 66,4	- 69,7
Läkemedel som inte är upphandlingspliktiga	- 6,0	- 5,9	- 6,1	- 6,7
Försvarsmateriel som inte är upphandlingspliktig	- 0,6	- 13,8	- 24,5	- 12,8
Lokalhyror	- 86,7	- 88,9	- 91,8	- 95,3
Monopoltjänster	- 4,1	- 4,5	- 4,2	- 4,2
Investeringar i egen regi	- 6,6	- 6,8	- 7,0	- 7,3
Myndigheters upphandlingspliktiga inköp (summa)	454,4	459,7	466,7	499,2
Offentliga bolags inköp	275,9	271,6	269,2	256,7
Kommersiella offentliga bolag utan upphandlingsplikt	- 86,9	- 82,7	- 77,5	- 89,0
Bränsle till el- och fjärrvärmeproduktion	- 14,9	- 14,4	- 12,6	- 12,4
Lokalhyror	- 12,4	- 12,8	- 14,0	- 13,8
Inköp av radio- och TV-program	- 1,4	- 1,6	- 1,8	- 1,9
Monopoltjänster	- 2,0	- 1,9	- 1,9	- 1,8
Investeringar i egen regi	- 6,9	- 6,8	- 6,7	- 6,4
Offentligt ägda bolags upphandlingspliktiga inköp (summa)	151,4	151,5	154,8	131,5
Privata bolags upphandlingspliktiga inköp	9,9	9,5	11,1	11,5
Upphandlingspliktiga inköp (summa)	615,6	620,7	632,6	642,2

Källa: Separata källor (uppgift) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna är avrundade till en decimal.

Myndigheters upphandlingspliktiga inköp

Beräkningsmetoden utgår från de offentliga utgifterna enligt nationalräkenskaperna. Genom att summera utgifterna för kostnadsposterna insatsvaror, investeringar och sociala naturaförmåner för stat, kommuner och landsting erhålls posten offentliga inköp. Denna var 725,1 miljarder kronor 2015. Offentliga utgifter som inte utgör inköp är således exkluderade.

Värden i nationalräkenskaperna anges till marknadspris, det vill säga

inklusive moms. Upphandlingar anges vanligen exklusive moms. Vi drar därför av momsen från de offentliga inköpen. Uppskattningen av momsen bygger på beräkningsmetodens ursprungliga antaganden, vilket innebär att den genomsnittliga momsen är 14 procent för insatsvaror, 19 procent för investeringar och 2 procent för sociala naturaförmåner. Utifrån detta antagande beräknar vi momsen till 91,9 miljarder kronor. Posten offentliga inköp exklusive moms var således 633,3 miljarder kronor 2015.

Tabell 78 Offentliga inköp utifrån nationalräkenskaperna 2015

Offentliga inköp	Mdkr
Offentliga sociala naturaförmåner	153,7
Offentlig insatsförbrukning	395,7
Offentliga fasta bruttoinvesteringar	175,8
Offentliga inköp enligt nationalräkenskaperna inklusive moms (summa)	725,1
Moms sociala naturaförmåner (2 %)	3,0
Moms insatsförbrukning (14 %)	55,4
Moms fasta bruttoinvesteringar (19 %)	33,4
Uppskattad moms (summa)	91,9
Offentliga inköp enligt nationalräkenskaperna exklusive moms (summa)	633,3

Källa: Statistiska centralbyrån (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna är avrundade till en decimal.

Offentliga inköp som inte ingår i nationalräkenskaperna

Det finns offentliga inköp som är upphandlingspliktiga men som inte ingår i nationalräkenskapernas poster insatsvaror, fasta bruttoinvesteringar och sociala naturaförmåner. För att beräkna de upphandlingspliktiga inköpen måste

därför dessa läggas till. Det handlar till exempel om köp av pedagogisk verksamhet och sjukvård mellan offentliga aktörer samt köp av kollektivtrafik och avfallshantering för medborgarnas räkning. Sammantaget uppgick offentliga inköp som inte ingår i nationalräkenskaperna till 61,9 miljarder kronor 2015.

Tabell 79 **Offentliga inköp som inte ingår i nationalräkenskaperna 2015**

Offentliga inköp	Mdkr
Offentliga aktörers inbördes köp av verksamheter	13,5
Kostnader för lokal och regional kollektivtrafik i Sverige	42,9
Kommuners köp av pedagogiska verksamheter från offentliga leverantörer	3,5
Köp av avfallshantering från extern part	1,9
Offentliga inköp som inte ingår i nationalräkenskaperna exklusive moms (summa)	61,9

Källa: Statistiska centralbyrån (uppgifter), Sveriges Kommuner och Landsting (uppgifter), Trafikanalys (uppgifter) och Konkurrentverket (bearbetning) 2017. Not: Uppgifter är avrundade till en decimal. Not: En del inköp bör inte ingå i inbördes köp på grund av Teckalbestämmelserna. I beräkningen finns ingen möjlighet att identifiera sådana inköp varför dessa inköp inte har dragits av. Viss överlappning kan förekomma mellan kommuners köp från landsting och kommuners köp av pedagogiska verksamheter från offentliga leverantörer. En del av kommunernas köp av pedagogisk verksamhet kan vara ersättningar enligt skollagen och är därmed inte upphandlingspliktiga. I den här delen av beräkningen finns ingen möjlighet att identifiera ersättningar enligt skollagen till offentliga leverantörer varför dessa inköp inte har dragits av. Uppgifterna är avrundade till en decimal.

Offentliga inköp som inte är upphandlingspliktiga

Från de offentliga inköpen ska inköp som inte är upphandlingspliktiga räknas bort. Sammanlagt handlar det om uppskattningsvis 195,9 miljarder kronor 2015.

Tabell 80 **Offentliga inköp som inte är upphandlingspliktiga 2015**

Offentliga inköp	Mdkr
Sociala naturaförmåner utan upphandlingsplikt	-69,7
Försvarsmateriel utan upphandlingsplikt	-12,8
Lokalhyror	-95,3
Monopoltjänster	-4,2
Läkemedel utan upphandlingsplikt	-6,7
Investeringar i egen regi	-7,3
Offentliga inköp som inte är upphandlingspliktiga (summa)	-195,9

Källa: Separata källor (uppgift) och Konkurrentverket (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna är avrundade till en decimal.

Sociala naturaförmåner är kostnader som offentlig sektor har för subventioner av varor och tjänster som andra utförare producerar och levererar direkt till hushållen. Om subventionerna eller utbetalningarna görs

enligt särskilda lagstiftningar omfattas ersättningarna inte av upphandlingslagarna. De offentliga inköpen ska således reduceras med sådant som inte ska upphandlas. Detta värde uppgick till 69,7 miljarder kronor 2015.

Tabell 81 **Sociala naturaförmåner utan upphandlingsplikt 2015**

Offentliga inköp	Mdkr
Läkemedelsförmånen	20,1
Inkontinensartiklar	0,6
Fristående skolor, daghem med mera	40,5
Tandvårdssubventioner	5,3
Bilstöd till handikappade	0,3
Ersättning till privata läkare som verkar enligt lagen om läkarvårdsersättning	1,6
Ersättning till privata fysioterapeuter som verkar enligt lagen om ersättning för sjukvårdsgymnastik	1,4
Sociala naturaförmåner utan upphandlingsplikt (summa)	69,7

Källa: Socialstyrelsen (uppgifter), Statistiska centralbyrån (uppgifter), Försäkringskassan (uppgifter), Sveriges Kommuner och Landsting (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna är avrundade till en decimal.

LUFs innehåller undantag för *försvarsmateriel* som under vissa omständigheter inte är upphandlingspliktiga. Exempel på sådana omständigheter är försvars- och säkerhetspolitiska skäl, internationella samarbeten och tillägg till tidigare beställningar som fallit under dessa undantag. Enligt Försvarets materielverk genomfördes undantagna inköp till ett värde av 12,8 miljarder kronor 2015.

En av de största posterna som de offentliga inköpen ska reduceras med är *lokalhyror*. I nationalräkenskaperna räknas lokalhyror som insatsförbrukning men enligt upphandlingslagarna är de inte upphandlingspliktiga. Posten

lokalhyra var totalt 95,3 miljarder kronor 2015. Enligt uppgifter från Ekonomistyrningsverket respektive Statistiska centralbyrån utgjordes 21,1 miljarder kronor av statliga myndigheters lokalhyror, 27,6 miljarder kronor av kommuners och landstings externa lokalhyror och 46,6 miljarder kronor av kommuners och landstings interna lokalhyror.

Monopoltjänster behöver inte upphandlas enligt upphandlingslagarna och ska därför dras bort från de offentliga inköpen. Monopoltjänster avser kontrakt som av legala skäl enbart kan utföras av en leverantör och där det saknas likvärdiga produkter på mark-

naden. Beräkningen av inköpen av fjärrvärme utgår från Energimarknadsinspektionens redovisning som anger att fjärrvärmemarknaden omsatte 30,9 miljarder kronor 2015. Det saknas en godtagbar statistik för inköpen av elnätstjänsterna för offentliga lokaler. Tidigare versioner av denna beräkning har utgått från värdet i den ursprungliga beräkningen med hänsyn till elnätsprisernas utveckling för näringsverksamhetskunder. Från 2012 saknas näringsverksamhetskunder i Statistiska centralbyråns statistik över elnätsprisernas utveckling. Posten beräknas istället utifrån prisutvecklingen för el för industrikunder som ett genomsnitt för de olika förbrukningskategorierna. Detta ger cirka 2,3 miljarder kronor för elnätstjänster 2015. Offentliga lokaler antas utgöra en åttondel av den totala ytan, och av de 33,3 miljarderna uppskattas därmed cirka 4,2 miljarder kronor 2015 avse köp av fjärrvärme och elnätstjänster utan upphandlingsplikt.

Läkemedel som är patentbelagda behöver inte upphandlas av slutenvården. Enligt Socialstyrelsens läkemedelsstatistik var den totala läkemedelskostnaden för rekvisitionsläkemedel knappt 8 miljarder kronor 2015. I samband med beräkningen 2011 uppgav Socialstyrelsen att ungefär 85 procent av den totala kostnaden avsåg originalläkemedel, vilka till allra största del är patentbelagda. Det kan ingå en marginell

andel läkemedel där patentet har gått ut men där konkurrens ännu inte uppstått. I denna beräkning har vi utgått från att förhållandet är i huvudsak detsamma. Kostnaden för övriga läkemedel utan upphandlingsplikt uppskattades således till 6,7 miljarder kronor 2015.

Slutligen görs vissa *investeringar i egen regi* som inte är upphandlingspliktiga. Dessa uppskattas till 7,3 miljarder kronor 2015. Uppskattningen utgår från att investeringar i egen regi fortfarande utgör en lika stor andel av de offentliga inköpen som vid den ursprungliga beräkningen där denna var drygt 1 procent.

Offentligt ägda företags upphandlingspliktiga inköp

De offentligt ägda företags inköp beräknas till 131,5 miljarder kronor 2015. I nationalräkenskaperna räknas de offentligt ägda bolagens verksamhet till näringsverksamhet. Därför behöver de inköp som dessa bolag gör som är upphandlingspliktiga läggas till. Beräkningen av offentligt ägda bolags inköp utgår från Statistiska centralbyråns statistik över bolagens omsättning. Bruttoinvesteringarnas och insatsförbrukningens andel av omsättningen har uppskattats utifrån företagens nettoomsättning och bruttoinvesteringar samt insatsförbrukning för finansiella och icke-finansiella företag. Offentligt ägda företags inköp har

därmed uppskattats till totalt 48 procent av omsättningen, där bruttoinvesteringarna motsvarar 9 procent och

insatsförbrukningen 39 procent av omsättningen.

Tabell 82 **Offentliga företags upphandlingspliktiga inköp 2015**

Inköp	Mdkr
Offentligt ägda företags inköp	256,7
Inköp gjorda av offentliga företag utan särskilt beslutat samhällsuppdrag	- 88,9
Lokalhyror	- 13,8
Bränsle med mera för el- och fjärrvärmeproduktion	- 12,4
Monopoltjänster	- 1,8
Investeringar i egen regi	- 6,4
Inköp av radio- och TV-program	- 1,8
Upphandlingspliktiga inköp för offentligt ägda företag (summa)	131,5

Källa: Separata källor (uppgift) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna är avrundade till en decimal.

För statliga företag behöver inköpen reduceras med inköp som är gjorda av bolag som inte omfattas av upphandlingslagarna. Detta avdrag utgår från antagandet att de statliga bolag som enligt Finansdepartementet har *särskilt beslutat samhällsuppdrag* ska omfattas av upphandlingslagarna. Bruttoinvesteringar och insatsförbrukning för övriga bolag som klassificerats som *marknadsbolag* har dragits av i beräkningen. Samma uppskattning av bruttoinvesteringar och insatsförbrukning används här som tidigare, det vill säga totalt 48 procent av omsättningen. Sammantaget uppgår posten till 88,9 miljarder kronor 2015.

Även de offentligt ägda företagen omfattas av undantagen för upphandlingsplikten. Detta handlar om bränsle med mera som köps av Vattenfall och kommunala energibolag för el- och värmeproduktion. Beräkningen utgår från samma antaganden som i den ursprungliga beräkningen, det vill säga att de kommunala bolagen och Vattenfall tillsammans stod för 60 respektive 8 procent av fjärrvärmebolagens produktion och inköp. För övriga bränslen antas att andelen sammanlagt är 54 procent. Sammantaget beräknas kommunala bolags och Vattenfalls inköp av bränslen till 12,4 miljarder kronor 2015.

Tabell 83 **Uppskattade inköp av bränsle med mera för kommunala företag och Vattenfall (mdkr), 2015**

Inköp	Totalt värde	Uppskattad andel	Uppskattat värde
Bränsle för fjärrvärmeproduktion	15,0	68 %	10,2
Bränsle för elproduktion	4,0	54 %	2,2
Inköp av bränsle för el- och fjärrvärmeproduktion (summa)			12,4

Källa: Statistiska centralbyrån (uppgifter) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna är avrundade till en decimal.

Lokalkostnaderna för 2015 beräknas till 13,8 miljarder kronor. Beräkningen bygger på samma antagande som tidigare, nämligen att de offentliga bolagen i stort sett har lika höga kostnader för lokalhyra som de statliga myndigheterna, men att endast 36 procent av denna summa ska räknas bort. Anledningen är att de resterande 67 procenten svarar mot de offentliga bolag som inte omfattas av upphandlingslagarna och därför har räknats bort på annat sätt.

Sveriges Radios och Sveriges Televisions *inköp av radio- och TV-program*, inklusive produktionsutläggningar, samproduktioner och övriga kostnader för utomstående medverkan, har beräknats till 1,8 miljarder kronor 2015.

Inköp för *monopoltjänster* uppskattas till 1,8 miljarder kronor och investeringar i egen regi till 6,4 miljarder

kronor 2015. Beräkningen utgår från antagandet att monopoltjänster och investeringar i egen regi fortfarande utgör en lika stor andel av de offentligt ägda bolagens inköp som vid den ursprungliga beräkningen där de offentliga bolagen använder 0,7 procent av inköpen för monopoltjänster och 2,5 procent för investeringar i egen regi.

Privata bolags upphandlingspliktiga inköp

Enligt LUF är även en del av vissa privata bolags inköp upphandlingspliktiga. Bland de privata bolagens inköp är det i första hand elnätsbolag, fjärrvärmebolag och företaget A-Train som omfattas av reglerna. Privata bolags upphandlingspliktiga inköp uppskattas till sammanlagt 11,5 miljarder kronor 2015.

Tabell 84 **Privata bolags upphandlingspliktiga inköp 2015**

Inköp	Mdkr
Privata företag på elnätmarknaden, upphandlingspliktiga inköp totalt	7,3
Privata företag på fjärrvärmemarknaden, upphandlingspliktiga inköp totalt	2,9
A-Train AB, upphandlingspliktiga inköp totalt	0,3
Privata bolags upphandlingspliktiga inköp (summa)	11,5

Källa: Separata källor (uppgift) och Konkurrensverket (bearbetning) 2017. Not: Uppgifterna är avrundade till en decimal.

Beräkningen utgår från samma antagande om bruttoinvesteringarnas och insatsförbrukningens andel av omsättningen som vid beräkningen av offentliga bolags upphandlingspliktiga inköp, det vill säga totalt 48 procent.

Värdet på upphandlingspliktiga inköp av privata företag på elnätmarknaden beräknas utifrån Statistiska centralbyråns uppgifter om att elnätmarknaden totalt omsatte 30,1 miljarder kronor år 2015.

Beräkningen utgår från den ursprungliga beräkningens antagande om de privata företagens andel av omsättningen på elnätmarknaden, det vill säga 50 procent. Därmed blir elnätmarknadens privata företags upphandlingspliktiga inköp 7,3 miljarder kronor.

Värdet på upphandlingspliktiga inköp av privata företag på fjärrvärmemark-

naden baseras på Statistiska centralbyråns uppgifter att fjärrvärmemarknaden totalt omsatte 32,1 miljarder kronor och att inköpen av bränsle var 6,6 miljarder kronor 2015. Beräkningen utgår från att de privata företagens andel av omsättningen på fjärrvärmemarknaden var 30 procent. Därmed blir fjärrvärmemarknadens privata företags upphandlingspliktiga inköp 2,9 miljarder kronor 2015.

Värdet på A-Train ABs upphandlingspliktiga inköp har baserats på att företaget 2015 omsatte 771 miljoner kronor och att företagets investeringar var 39 miljoner kronor. Insatsförbrukningen har beräknats utifrån samma förutsättningar som för offentligt ägda bolag. Därmed blir deras upphandlingspliktiga inköp 0,3 miljarder kronor.

Bilaga 2: Tabeller

Tabell 85 **Antal annonserade upphandlingar efter CPV-huvudgrupp, 2012–2016**

CPV-huvudgrupp	Avser	2012	2013	2014	2015	2016	Andel 2016
03	Jordbruks-, jakt-, fiske- och skogsbruksprodukter samt tillhörande produkter	187	204	188	202	193	1 %
09	Petroleumprodukter, bränsle, elektricitet och andra energikällor	209	226	207	195	214	1 %
14	Gruvprodukter, basmetaller och tillhörande produkter	112	116	86	91	79	0 %
15	Livsmedel, drycker, tobak och dylikt	239	254	293	286	336	2 %
16	Jordbruksmaskiner	168	162	166	150	133	1 %
18	Kläder, skor, väskor och tillbehör	187	218	212	190	196	1 %
19	Skinns och textilier, plast- och gummmaterial	69	81	95	65	64	0 %
22	Trycksaker och tillhörande produkter	158	159	139	114	143	1 %
24	Kemiska produkter	158	143	167	141	152	1 %
30	Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	409	356	336	305	330	2 %
31	Elektriska maskiner, apparater och förbrukningsvaror samt elektrisk utrustning; belysning	654	656	569	487	480	3 %
32	Radio-, televisions-, kommunikations- och telekommunikationsutrustning samt tillhörande utrustning	456	488	404	366	431	2 %
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	888	893	854	823	927	5 %
34	Transportutrustning och transport-hjälpmiddel	1 114	1 243	1 081	1 036	1 011	6 %
35	Säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning	361	338	294	273	261	1 %
37	Musikinstrument, sportartiklar, spel, leksaker, hantverk, konsthantverksmaterial och tillbehör	192	181	167	147	161	1 %
38	Laboratorieutrustning, optisk utrustning och precisionsutrustning (exkl. glas)	681	675	526	421	468	3 %
39	Möbler (inkl. kontorsmöbler), inredning, hushållsapparater (exkl. belysning) och rengöringsprodukter	806	806	757	643	638	3 %

FORTSÄTTER PÅ NÄSTA SIDA >

Tabell 85 **Fortsättning**

CPV-huvud-grupp	Avser	2012	2013	2014	2015	2016	Andel 2016
41	Uppsamlat och renat vatten	10	5	13	6	10	0 %
42	Industrimaskiner	978	846	729	660	666	4 %
43	Maskiner för brytning och byggnadsarbeten	179	206	164	166	173	1 %
44	Konstruktioner och konstruktionsmaterial; konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)	1 233	1 145	1 030	1 045	1 020	6 %
45	Anläggningsarbete	7 529	7 761	7 416	7 367	7 111	39 %
48	Programvara och informationssystem	476	488	530	491	546	3 %
50	Reparation och underhåll	1 166	1 030	1 008	1 051	994	5 %
51	Installation (utom programvara)	581	623	814	928	848	5 %
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster	211	235	225	274	215	1 %
60	Transporter (utom avfallstransport)	443	457	435	427	457	2 %
63	Kringtjänster för transporter; resebyråttjänster	181	186	217	194	194	1 %
64	Post- och telekommunikationstjänster	148	190	229	206	232	1 %
65	El-, vatten- och energiverk	207	151	171	127	124	1 %
66	Finans- och försäkringstjänster	411	402	356	373	367	2 %
70	Tjänster avseende fast egendom	87	132	134	117	106	1 %
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjör- och besiktningstjänster	2 001	1 883	1 831	1 836	1 865	10 %
72	IT-tjänster: konsultverksamhet, programvaruutveckling, Internet och stöd	860	861	860	859	907	5 %
73	FoU-tjänster samt tillhörande konsulttjänster	108	91	118	83	101	1 %
75	Offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkringstjänster	166	173	159	138	131	1 %
76	Tjänster för olje- och gasindustrin	57	68	49	30	53	0 %
77	Jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds-, vattenbruks- och biodlingstjänster	484	532	479	583	485	3 %
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	1 907	1 679	1 590	1 604	1 724	9 %
80	Undervisning och utbildning	568	477	443	407	480	3 %
85	Hälsö- och sjukvård samt socialvård	744	638	702	829	776	4 %
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	1 422	1 443	1 378	1 283	1 397	8 %
92	Fritids-, kultur- och sporttjänster	284	276	253	262	297	2 %
98	Andra samhälleliga och personliga tjänster	391	425	412	400	416	2 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

Tabell 86 Antal anbudsgivare per upphandling efter CPV-huvudgrupp, 2012-2016

CPV-huvud-grupp	Avser	2012	2013	2014	2015	2016
03	Jordbruks-, jakt-, fiske- och skogsbruksprodukter samt tillhörande produkter	3,5	3,5	3,6	3,3	3,4
09	Petroleumprodukter, bränsle, elektricitet och andra energikällor	3,4	3,5	4,0	3,5	4,6
14	Gruvprodukter, basmetaller och tillhörande produkter	3,1	2,8	3,6	2,6	2,8
15	Livsmedel, drycker, tobak och dylikt	3,3	3,2	3,3	2,8	2,8
16	Jordbruksmaskiner	2,9	2,5	2,6	2,4	2,5
18	Kläder, skor, väskor och tillbehör	4,6	4,7	4,3	4,6	4,1
19	Skinns och textilier, plast- och gummimaterial	3,7	4,9	3,8	4,0	3,7
22	Trycksaker och tillhörande produkter	5,8	5,5	4,9	5,5	5,4
24	Kemiska produkter	3,7	3,8	3,9	3,2	2,9
30	Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	4,2	4,1	3,8	4,0	4,4
31	Elektriska maskiner, apparater och förbrukningsvaror samt elektrisk utrustning; belysning	4,2	3,9	4,1	4,0	3,9
32	Radio-, televisions-, kommunikations- och telekommunikationsutrustning samt tillhörande utrustning	4,2	3,8	3,5	3,5	4,0
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	5,3	5,2	5,3	5,1	5,0
34	Transportutrustning och transporthjälpmedel	3,1	3,1	3,0	2,9	2,8
35	Säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning	3,8	3,5	3,2	3,4	3,7
37	Musikinstrument, sportartiklar, spel, leksaker, hantverk, konsthantverksmateriel och tillbehör	3,5	3,9	3,2	3,3	3,4
38	Laboratorieutrustning, optisk utrustning och precisionsutrustning (exkl. glas)	2,9	3,0	2,9	2,8	2,9
39	Möbler (inkl. kontorsmöbler), inredning, hushållsapparater (exkl. belysning) och rengöringsprodukter	4,0	3,8	3,6	3,7	3,9
41	Uppsamlat och renat vatten	2,4	5,3	2,7	6,3	4,8
42	Industrimaskiner	3,4	3,6	3,6	3,1	3,2
43	Maskiner för brytning och byggnadsarbeten	4,0	4,0	3,6	3,7	3,3
44	Konstruktioner och konstruktionsmaterial; konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)	4,1	3,8	3,7	3,5	3,6
45	Anläggningsarbete	4,6	4,6	4,3	4,1	3,9
48	Programvara och informationssystem	3,5	3,3	3,1	3,1	3,2
50	Reparation och underhåll	4,5	4,6	4,2	4,1	4,2
51	Installation (utom programvara)	5,5	4,5	4,1	4,0	3,7
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster	6,5	8,1	4,9	8,2	8,1
60	Transporter (utom avfallstransport)	3,7	3,7	3,6	3,7	3,5
63	Kringtjänster för transporter; resebyråttjänster	3,6	3,7	3,6	3,5	3,4
64	Post- och telekommunikationstjänster	3,7	3,2	3,1	3,1	3,8

FORTSÄTTER PÅ NÄSTA SIDA ►

Tabell 86 **Fortsättning**

CPV- huvud- grupp	Avser	2012	2013	2014	2015	2016
65	El-, vatten- och energiverk	3,8	4,0	3,9	3,5	4,1
66	Finans- och försäkringstjänster	3,1	3,1	3,1	3,1	2,8
70	Tjänster avseende fast egendom	3,9	4,5	3,9	3,3	3,2
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjers- och besiktningstjänster	6,5	6,5	6,3	5,7	5,9
72	IT-tjänster: konsultverksamhet, programvaruutveckling, Internet och stöd	5,7	5,6	4,6	4,3	4,4
73	FoU-tjänster samt tillhörande konsulttjänster	4,8	5,1	4,8	4,0	4,4
75	Offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkringstjänster	4,0	5,6	4,9	4,8	4,0
76	Tjänster för olje- och gasindustrin	4,2	4,6	3,5	4,0	3,6
77	Jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds-, vattenbruks- och biodlingstjänster	4,9	4,9	5,2	4,3	4,1
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	6,2	6,1	5,8	5,8	5,4
80	Undervisning och utbildning	6,1	6,0	5,6	6,7	5,2
85	Hälso- och sjukvård samt socialvård	7,1	5,8	5,8	6,2	6,2
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	4,9	5,0	4,9	4,9	5,0
92	Fritids-, kultur- och sporttjänster	6,3	5,6	7,5	4,9	8,4
98	Andra samhällseliga och personliga tjänster	4,8	5,3	4,6	4,1	4,6
Totalt		4,7	4,7	4,4	4,3	4,3

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om antal anbudsgivare saknas för 30 procent av upphandlingarna 2012. Motsvarande andel är 28 procent för 2013, 29 procent för 2014, 28 procent för 2012 och 30 procent för 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

Tabell 87 **Kontrakterade anbudsgivare efter CPV-huvudgrupp, 2016**

CPV-huvud-grupp	Avser	Anbud i genom-snitt	Varav kontrakterade i genomsnitt	Andel kontrakt-erade
03	Jordbruks-, jakt-, fiske- och skogsbruksprodukter samt tillhörande produkter	3,4	1,7	48 %
09	Petroleumprodukter, bränsle, elektricitet och andra energikällor	4,5	1,5	34 %
14	Gruvprodukter, basmetaller och tillhörande produkter	2,8	1,5	54 %
15	Livsmedel, drycker, tobak och dylikt	2,8	1,3	48 %
16	Jordbruksmaskiner	2,5	1,3	53 %
18	Kläder, skor, väskor och tillbehör	4,1	1,6	39 %
19	Skin och textilier, plast- och gummimaterial	3,7	1,7	46 %
22	Trycksaker och tillhörande produkter	5,2	2,0	38 %
24	Kemiska produkter	2,9	1,4	48 %
30	Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	4,2	1,4	32 %
31	Elektriska maskiner, apparater och förbruknings-varor samt elektrisk utrustning; belysning	3,8	1,4	36 %
32	Radio-, televisions-, kommunikations- och telekommunikationsutrustning samt tillhörande utrustning	3,8	1,4	37 %
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	5,0	3,3	65 %
34	Transportutrustning och transporthjälpmedel	2,8	1,3	46 %
35	Säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning	3,8	1,3	34 %
37	Musikinstrument, sportartiklar, spel, leksaker, hantverk, konsthantverksmateriel och tillbehör	3,5	1,7	49 %
38	Laboratorieutrustning, optisk utrustning och precisionsutrustning (exkl. glas)	2,9	1,3	45 %
39	Möbler (inkl. kontorsmöbler), inredning, hushålls-apparater (exkl. belysning) och rengöringsprodukter	3,8	1,8	47 %
41	Uppsamlat och renat vatten	4,2	1,0	24 %
42	Industrimaskiner	3,2	1,3	41 %
43	Maskiner för brytning och byggnadsarbeten	3,2	1,6	49 %
44	Konstruktioner och konstruktionsmaterial; konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)	3,5	1,6	44 %
45	Anläggningsarbete	3,8	1,5	40 %
48	Programvara och informationssystem	3,4	1,2	34 %
50	Reparation och underhåll	4,1	1,8	45 %
51	Installation (utom programvara)	3,7	1,5	42 %
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster	7,2	5,4	76 %
60	Transporter (utom avfallstransport)	3,6	1,9	53 %
63	Kringtjänster för transporter; resebyråttjänster	3,2	1,4	43 %
64	Post- och telekommunikationstjänster	3,6	1,2	34 %
65	El-, vatten- och energiverk	3,3	1,3	40 %

FORTSÄTTER PÅ NÄSTA SIDA ➤

Tabell 87 **Fortsättning**

CPV-huvud-grupp	Avser	Anbud i genom-snitt	Varav kontrakterade i genomsnitt	Andel kontrakt-erade
66	Finans- och försäkringstjänster	3,0	1,9	61 %
70	Tjänster avseende fast egendom	3,4	1,9	55 %
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjös- och besiktningstjänster	5,4	2,7	51 %
72	IT-tjänster: konsultverksamhet, programvaruutveckling, Internet och stöd	4,4	1,9	44 %
73	FoU-tjänster samt tillhörande konsulttjänster	4,3	1,7	40 %
75	Offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkringstjänster	4,1	2,0	50 %
76	Tjänster för olje- och gasindustrin	3,6	1,8	49 %
77	Jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds-, vattenbruks- och biodlingstjänster	4,0	1,6	40 %
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	5,4	2,3	43 %
80	Undervisning och utbildning	5,2	2,5	49 %
85	Hälso- och sjukvård samt socialvård	6,2	4,0	64 %
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	4,5	1,7	38 %
92	Fritids-, kultur- och sporttjänster	5,7	2,1	37 %
98	Andra samhälleliga och personliga tjänster	4,6	2,3	51 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017. Not: Uppgift om anbud saknas för 24 procent av alla upphandlingar 2016. Tolkningar av materialet bör därför göras med viss försiktighet.

Tabell 88 **Antal och andel överprövningar efter CPV-huvudgrupp, 2016**

CPV-huvud-grupp	Avser	Antal upphand-lingar	Varav över-prövade	Andel över-prövade
03	Jordbruks-, jakt-, fiske- och skogsbruksprodukter samt tillhörande produkter	193	20	10,4 %
09	Petroleumprodukter, bränsle, elektricitet och andra energikällor	214	5	2,3 %
14	Gruvprodukter, basmetaller och tillhörande produkter	79	1	1,3 %
15	Livsmedel, drycker, tobak och dylikt	336	21	6,3 %
16	Jordbruksmaskiner	133	0	0,0 %
18	Kläder, skor, väskor och tillbehör	196	28	14,3 %
19	Skinns och textilier, plast- och gummimaterial	64	4	6,3 %
22	Trycksaker och tillhörande produkter	143	18	12,6 %
24	Kemiska produkter	152	7	4,6 %
30	Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	330	56	17,0 %
31	Elektriska maskiner, apparater och förbruknings-varor samt elektrisk utrustning; belysning	480	38	7,9 %
32	Radio-, televisions-, kommunikations- och telekommunikationsutrustning samt tillhörande utrustning	431	45	10,4 %
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	927	102	11,0 %
34	Transportutrustning och transporthjälpmedel	1 011	54	5,3 %
35	Säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning	261	43	16,5 %
37	Musikinstrument, sportartiklar, spel, leksaker, hantverk, konsthantverksmateriel och tillbehör	161	16	9,9 %
38	Laboratorieutrustning, optisk utrustning och precisionsutrustning (exkl. glas)	468	37	7,9 %
39	Möbler (inkl. kontorsmöbler), inredning, hushålls-apparater (exkl. belysning) och rengöringsprodukter	638	76	11,9 %
41	Uppsamlat och renat vatten	10	0	0,0 %
42	Industrimaskiner	666	54	8,1 %
43	Maskiner för brytning och byggnadsarbeten	173	9	5,2 %
44	Konstruktioner och konstruktionsmaterial; konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)	1 020	77	7,5 %
45	Anläggningsarbete	7 111	386	5,4 %
48	Programvara och informationssystem	546	47	8,6 %
50	Reparation och underhåll	994	97	9,8 %
51	Installation (utom programvara)	848	49	5,8 %
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster	215	15	7,0 %
60	Transporter (utom avfallstransport)	457	75	16,4 %
63	Kringtjänster för transporter; resebyråttjänster	194	24	12,4 %
64	Post- och telekommunikationstjänster	232	23	9,9 %
65	El-, vatten- och energiverk	124	5	4,0 %

FORTSÄTTER PÅ NÄSTA SIDA ➤

Tabell 88 **Fortsättning**

CPV-huvud-grupp	Avser	Antal upphandlingar	Varav över-prövade	Andel över-prövade
66	Finans- och försäkringstjänster	367	15	4,1 %
70	Tjänster avseende fast egendom	106	7	6,6 %
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjors- och besiktningstjänster	1 865	108	5,8 %
72	IT-tjänster: konsultverksamhet, programvaruutveckling, Internet och stöd	907	73	8,0 %
73	FoU-tjänster samt tillhörande konsulttjänster	101	3	3,0 %
75	Offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkringstjänster	131	14	10,7 %
76	Tjänster för olje- och gasindustrin	53	3	5,7 %
77	Jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds-, vattenbruks- och biodlingstjänster	485	35	7,2 %
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	1 724	149	8,6 %
80	Undervisning och utbildning	480	45	9,4 %
85	Hälso- och sjukvård samt socialvård	776	102	13,1 %
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	1 397	116	8,3 %
92	Fritids-, kultur- och sporttjänster	297	28	9,4 %
98	Andra samhällseliga och personliga tjänster	416	42	10,1 %

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

Tabell 89 **Antal annonserade koncessioner efter CPV-huvudgrupp, 2012–2016**

CPV-huvudgrupp	Avser	2012	2013	2014	2015	2016
03	Jordbruks-, jakt-, fiske- och skogsbruksprodukter samt tillhörande produkter	0	0	0	0	0
09	Petroleumprodukter, bränsle, elektricitet och andra energikällor	0	0	0	0	1
14	Gruvprodukter, basmetaller och tillhörande produkter	0	0	0	0	0
15	Livsmedel, drycker, tobak och dylikt	1	2	0	0	2
16	Jordbruksmaskiner	0	0	0	0	0
18	Kläder, skor, väskor och tillbehör	0	0	0	0	0
19	Skinns och textilier, plast- och gummimaterial	0	0	0	0	0
22	Trycksaker och tillhörande produkter	1	3	1	2	5
24	Kemiska produkter	0	0	0	0	0
30	Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	1	0	1	2	2
31	Elektriska maskiner, apparater och förbrukningsvaror samt elektrisk utrustning; belysning	0	1	0	2	1
32	Radio-, televisions-, kommunikations- och telekommunikationsutrustning samt tillhörande utrustning	1	3	6	0	2
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	0	0	0	0	0
34	Transportutrustning och transporthjälpmedel	3	5	0	5	9
35	Säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning	1	0	1	2	0
37	Musikinstrument, sportartiklar, spel, leksaker, hantverk, konstantverksmateriel och tillbehör	0	1	0	2	1
38	Laboratorieutrustning, optisk utrustning och precisionsutrustning (exkl. glas)	1	0	0	2	1
39	Möbler (inkl. kontorsmöbler), inredning, hushållsapparater (exkl. belysning) och rengöringsprodukter	0	0	0	0	1
41	Uppsamlat och renat vatten	0	0	0	0	0
42	Industrimaskiner	0	2	0	1	2
43	Maskiner för brytning och byggnadsarbeten	0	0	0	1	0
44	Konstruktioner och konstruktionsmaterial; konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)	1	2	1	2	1
45	Anläggningsarbete	6	4	4	9	6
48	Programvara och informationssystem	3	3	3	6	1
50	Reparation och underhåll	1	3	6	3	4
51	Installation (utom programvara)	2	0	2	0	0
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster	25	26	21	36	33
60	Transporter (utom avfallstransport)	2	3	1	2	3
63	Kringtjänster för transporter; resebyråttjänster	3	3	10	10	13
64	Post- och telekommunikationstjänster	3	7	10	4	14

FORTSÄTTER PÅ NÄSTA SIDA >

Tabell 89 **Fortsättning**

CPV- huvud- grupp	Avser	2012	2013	2014	2015	2016
65	El-, vatten- och energiverk	1	0	0	0	1
66	Finans- och försäkringstjänster	1	0	0	2	1
70	Tjänster avseende fast egendom	0	1	0	5	1
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjör- och besiktningstjänster	4	4	2	2	3
72	IT-tjänster: konsultverksamhet, programvaruutveckling, Internet och stöd	6	4	9	8	13
73	FoU-tjänster samt tillhörande konsulttjänster	0	1	0	0	0
75	Offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkringstjänster	5	5	8	7	13
76	Tjänster för olje- och gasindustrin	0	0	0	0	0
77	Jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds-, vattenbruks- och biodlingstjänster	2	0	0	4	3
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	11	21	13	17	18
80	Undervisning och utbildning	0	4	2	1	0
85	Hälso- och sjukvård samt socialvård	2	1	1	1	1
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	11	9	18	15	23
92	Fritids-, kultur- och sporttjänster	5	7	11	15	12
98	Andra samhällsliga och personliga tjänster	4	4	11	8	7
Totalt		71	77	83	99	119

Källa: Visma (uppgifter) och Upphandlingsmyndigheten (bearbetning) 2017.

Rapporten **Statistik om offentlig upphandling 2017** ger en aktuell bild av den offentliga upphandlingen i Sverige. Rapporten är en årlig publikation som redovisar den senast tillgängliga statistiken om offentlig upphandling och närliggande områden. Rapporten publiceras gemensamt av Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensverket. Både Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensverket har uppgifter som berör statistiken om offentlig upphandling och myndigheterna har ett nära samarbete på området.

Box 1194, SE-171 23 Solna
Besöksadress: Svetsarvägen 10, Solna
Telefon: 08-586 21 700
E-post: info@uhmynd.se
upphandlingsmyndigheten.se

KONKURRENSVERKET

Swedish Competition Authority

103 85 Stockholm
Besöksadress: Torsgatan 11, Stockholm
Telefon 08-700 16 00
E-post: konkurrensverket@kkv.se
konkurrensverket.se